

Tartalom

Tartalom.....	1
Bevezetés.....	3
1. Az Európai Unió kialakulása, a Szerződések rendszere.....	4
1.1. Az EU a Lisszaboni Szerződésig.....	4
1.2. A Lisszaboni Szerződés – „Európai Unió működéséről szóló szerződés” (EUMSZ).....	6
2. Az Európai Unió intézményei.....	9
2.1. Az Európai Tanács - European Council.....	9
2.2. Az Európai Unió Tanácsa – Council of the European Union.....	9
2.3. Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője és az Európai Külügyi Szolgálat – High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy.....	10
2.4. Európai Parlament – European Parliament.....	10
2.5. Az Európai Bizottság – European Commission.....	13
2.6. Az Európai Unió további intézményei.....	15
3. Az egységes piac és a négy alapszabadság.....	16
3.1. Az áruk szabad mozgása.....	16
3.2. A személyek szabad mozgása.....	17
3.3. A szolgáltatások szabad nyújtása.....	17
3.4. A tőke szabad mozgása.....	17
3.5. Acquis Communautaire.....	18
3.6. Schengeni Megállapodás és Végrehajtási Egyezmény.....	18
3.7. Szubszidiaritás, demokratikus deficit, jelképek, munkanyelvek.....	19
3.8. Eurobarométer felmérések.....	21
3.9. Egyes jogszabályok a sportban.....	23
4. A tagállamok sportja.....	27
4.1. Ausztria.....	28
4.2. Belgium.....	29
4.3. Dánia.....	30
4.4. Egyesült Királyság.....	32
4.5. Finnország.....	33
4.6. Franciaország.....	34
4.7. Németország.....	38
4.8. Spanyolország.....	41
4.9. Olaszország.....	41
4.10. Az európai nem-kormányzati (civil) sportszervezet ENGSO - European Non-governmental Sports Organization.....	42
5. Irányítás sportban.....	45
6. Az európai testnevelő tanár és sportszakemberképzés helyzete.....	47
6.1. Az iskolai testnevelés.....	47
6.2. A jövő irányai.....	49
6.3. Az integráció jellemzése a sportszakember képzésben.....	51
Az intézmény jelleg.....	52
Minimális időtartam.....	52
6.4. Képzési szintek és követelmények.....	54
7. A sport és az EU viszonyának alakulása.....	56
7.1. Néhány fontos csomópont a 2004 évi csatlakozásig.....	56
7.2. Jellemző példák az EU és a sport viszonyára.....	61
7.3. A sport funkciói és sajátossága.....	63
7.4. A Fehér Könyv a sportról.....	64
7.5. Lisszaboni szerződés sportra vonatkozó paragrafusa.....	66

<u>8. A média és a sport kapcsolata.....</u>	<u>68</u>
<u>9. A sportdiplomácia.....</u>	<u>69</u>
<u>10. Európai sport, magyar sport, modern olimpiák.....</u>	<u>71</u>
<u>10.1.A polgári nemzeti testkultúra alapjainak megteremtése.....</u>	<u>71</u>
<u>10.2.A kiegyezés hatása a magyar sport fejlődésére.....</u>	<u>72</u>
<u>10.3.Az olimpiai játékok újraindítása.....</u>	<u>73</u>
<u>11. A doppingellenes küzdelem.....</u>	<u>75</u>

Bevezetés

(Részletek az Európai Unió és a sport c. könyv 2003-ban írt bevezetőjéből)

A Semmelweis Egyetem Testnevelés és Sporttudományi Karának egyetemi tanácsa a 2001/2002-es tanévtől új tantárgyat, „Az Európai Unió és a sport” vett fel programjába, óra és vizsga rendjébe. Ugyanebben a tanévben felvette ezt a tantárgyat programjába a Pécsi Egyetem Természettudományi Kara Testnevelési és Sporttudományos Intézete is, kötelező, fakultációs tárgyként. Az egyetemi hallgatók érdeklődése az Európai Unió iránt az uniós csatlakozás közeledtével felerősödött. Már 1998-ban tartottam több előadást, tájékoztatót sportszakembereknek, továbbá felsőoktatási intézmények hallgatóinak, tanárainak, „A Sport és az Európai Unió” címmel. Néhány találkozó után kiderült, hogy nemcsak az EU sporttal kapcsolatos állásfoglalásai ismeretlenek a sportszakemberek, főiskolai és egyetemi hallgatók körében, hanem az EU és intézményei működésének, a csatlakozás előnyeinek, hátrányainak ismerete terén is hiányosságok tapasztalhatók...

Nem titkolt legitimációs szándékkal említem meg, hogy 1996-2001-ig az Európai Nemkormányzati Sportszervezet (ENGSO) vezetőségének egyik tagjaként részt vettem az európai országok sportszövetségeit tömörítő szervezet irányításában. Sajátos feladatként tanulmányoztam és vizsgáltam a sport civil szférájának és az állami irányításnak az együttműködését, különös figyelemmel a 15 uniós tagállam sportmozgalmára...

Európa és a sport szorosan kapcsolódtak egymáshoz az elmúlt másfél évszázad történeti fejlődésében. Az európai együttműködés szükségessége, az európai gondolat megszületése és a modern sport születésének, kialakulásának periódusa a XIX század második felére időzíthető. Victor Hugo 1848-ban veti fel az Egyesült Európa gondolatát (Discours pour „les États-unis d'Europe, 1848).

Az Olimpia Charta és a Római Szerződés előszavában rokon elképzelések találhatók a békés egymás mellett élésről. Az is egyértelmű számunkra, hogy ellenőrizni kell a sport és a gazdaság viszonyát. A tét ugyanis nagy, mert a túlzottan nagy kereskedelmi befolyás visszafordíthatatlan torzulásokat okozhat a sportban. Erre a 12-14 éves sportolók adás-vétele és a doppingügyek intő példákkal szolgálnak. Megnyugtató az a benyomásunk, hogy az Európai Unió gazdasági versenyszabályai kézzel foghatóan védik a sport érdekeit, értékeit.

Ez a megállapítás nyomon követhető a könyv tartalmában is, amelynek két egymással szorosan összefüggő gondolatmenete van: az Európai Unió fogadja be a sportot, a sport szolgálja az Európai Unió fejlődését.

Dr. Nádori László

Bevezetés II.

2011 novemberében felkérést kaptam arra, hogy az „Európai Unió és a Sport” c. Dialóg Campus Kiadó által 2003-ban kiadott könyvből rövidített változatot készítsék egy, a TÁMOP által támogatott, digitális tananyaghoz.

Dr. Nádori László 2011 áprilisában elhunyt, így a változtatás feladatát nélküle kell elvégezni. Magyarország 2004-ben történt csatlakozása óta az Európai Unió intézményrendszerében éppúgy, mint a sport uniós politikájában jelentős változások, előrelépések történtek. (Pl.:a „Fehér Könyv a sportról” elfogadása, a sportra vonatkozó cikkely bekerülése a Lisszaboni Szerződésbe.) Ezeket a változásokat belefoglaltam a tananyagba. A 2003-ban, Nádori László által írt, a sporttal és a testneveléssel kapcsolatos általános kérdéseket tárgyaló, az ő több évtizedes nemzetközi tapasztalatán alapuló, máig érvényes megállapításokat tartalmazó fejezetek változatlan szöveggel kerültek a tananyagba.

Bátonyi Viola

1. Az Európai Unió kialakulása, a Szerződések rendszere

1.1. Az EU a Lisszaboni Szerződésig

Az EU kialakulásának állomásairól, intézményrendszerének történeti fejlődéséről több forrás áll az olvasó rendelkezésére, amelyekből részletes tájékoztatást kaphat. Az Európai Unió intézményeiről, kialakulásának történelmi előzményeiről azért teszünk említést, mert a sport beágyazódása, szerepe világosabbá tehető.

Egy európai méretű országcsoporthoz politikai gazdasági működéséről már az 50-es évek elején jelentek meg elképzelések két fő alapelv mentén: a szerkezet működésének tökéletesítése járjon együtt a résztvevő országok számának növelésével. Ezt a szerkezetet fél évszázaddal ezelőtt: „Szervezett Európának” gondolták el az újszülött körül bábáskodó államférfiak. Egyre szorosabbra fűzni az alkotóelemek (országok) kapcsolatait, miközben jólétük javuljon – hangzik a továbbfejlesztett alapelv. Ennek a szerkezetnek a háttérét elsősorban gazdasági megfontolások képezték, vagyis „közös piac és szabad verseny az integráció alapján”. A céloknak megfelelően ennek a szerkezetnek azonban szükségképpen tartalmaznia kellett növekvő közösségi erőt, hatalmat és átruházott erőforrásokat, jogosítványokat.

Ennek következtében ez a szerkezet működésében speciális jogra támaszkodik, a közösségi jogra, amelyet az egymást követő szerződések organikusan kapcsolják össze a tagállamok jogrendjével, hosszantartó, szakaszos felbecsülhetetlen szellemi és anyagi energiát követelő folyamat eredményeként.

A történeti adatok élén az Európai Szén és Acélközösség (ESZAK – 2002-ben szűnt meg) létrehozása áll, a **Párizsi Szerződés** (1951. április 18.) valamint az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és az Európai Atomenergia ügynökség (Euratom) létrehozása a **Római Szerződés** (1957. március 27.) révén. A párizsi és a római szerződéseket aláíró hat állam (Franciaország, Németország, Belgium, Hollandia, Luxemburg és Olaszország) folyamatosan haladt a Közös Piac felé, megszüntetve a vámokat egymás között. A három közösség (az ESZAK, az EGK, és az Euratom) egyesüléséből létrejött az Európai Közösség, 1967. július 1-én, négy intézménnyel: Európai Bizottság, Miniszterek Tanácsa, Európai Parlament és Bíróság. Az Európai Közösség vállalt céljainak megfelelően másfél évtized alatt elmélyítette, javította működését, miközben feladatai bővültek, hatásköre szélesedett: létrejött a vámunió, szabadon mozoghatnak tehát az áruk és a szolgáltatások, majd létrejött a Közös Piac, amely a tőke és a munkaerő szabad mozgását teszi lehetővé.

További fontos állomások:

- 1973. január - a Közösség új tagja lett Dánia, Egyesült Királyság és Írország.
- 1979. január - elindítják az Európai Monetáris Rendszert, megteremtik a Közösségen belüli árfolyam stabilitást, az európai valutaegységet (ECU) és az Európai Monetáris Együtműködési Alapot.
- 1981. január - Görögország tízedikként csatlakozik a Közösséghez.
- 1986. január - Két újabb csatlakozó ország: Portugália és Spanyolország.
- 1987. január - Életbe lép az Egységes Európai Okmány, amely előíranyozta az egységes piac megvalósítását 1992. december 31-ig.
- 1992. február - A **Maastrichti Szerződés** aláírásával létrehozzák az Európai Uniót (hatályba lépett 1993. novembertől). Új területekre terjesztik ki a Közösség hatáskörét (nevelés-oktatás, szakképzés, kultúra, közegészségügy, fogyasztóvédelem, stb.), valamint megnövelik a Parlament szerepét. Beiktatják a szubszidiaritás elvet a közösségi döntéshozatalban, vagyis akkor kell

valamely ügyben közösségi szintű döntést hozni, ha a nemzeti szinten hozott döntés várhatóan nem lesz hatékony.

- Létrejön az Európai Unió hárompillérű szerkezete:
  - Közösségek: 1. pillér;
  - Kül- és biztonságpolitika: 2. pillér;
  - Bel- és igazságügyi együttműködés: 3. pillér.
- 1995. január - Ausztria, Finnország, Svédország csatlakozása.

Az 1996-os Torinói Kormányközi Konferencián értékelték a Maastrichti Szerződés végrehajtását. Az új, módosított alapszerződést 1997. október 2-án írták alá (Amszterdami Szerződés), amely 1999. május 1-én lépett életbe.

A Maastrichti Szerződés még nem tartalmazott cikkelyt a sportról, szemben a kultúrával, amely helyet kapott a szerződésben. A szerződést érintő vitákban többször hangzott el javaslat, érvelés a sport cikkelybe foglalása érdekében. Az Európai Nem-kormányzati Sportszervezet (ENGSO) képviselői mind az Európai Parlament ülésein, mind az európai sportkonferenciákon konkrét érvekkel támasztották alá javaslataikat. Az Amszterdami Szerződést megelőző tárgyalások már részsikerral zárultak. A szerződés függelékében ugyanis megjelent „Az EU állásfoglalása a sportról”. Ebben az EU felhívja a tagállamok kormányainak figyelmét a sport fontosságára, mindenképp a sport társadalmi kohéziót erősítő funkciójára, életmódszervező hatására, az etnikai és kulturális különbségek áthidalásában játszott kiemelkedő szerepére, végül a sportban tehetséges fiatalok önmegvalósításának társadalom által támogatott lehetőségére.

- 1999. május - **Amszterdami Szerződés**: a közösségi intézmények reformjára és arra vonatkozó intézkedéseket ír elő, hogy erősítsék a világban Európa befolyását, és több pénzt fordítsanak a foglalkoztatásra és a polgárok jogaira. Eredményei közül ki kell emelnünk a következőket:
  - Unió szintjére emelte a tagállamok polgárait, összehangolta a tagállamok foglalkoztatási politikáját.
  - Az Unióval kapcsolatos információkhoz és dokumentumokhoz való hozzájutást alapjoggá nyilvánította.
  - Áttekinthetőbbé tette az Európai Uniót és a közösségeket létrehozó szerződéseket.

Hiányosságként említhető az, hogy nem következett be az Unió intézményrendszerének kívánt mértékű korszerűsítése. Ennek ellenére az Európai Unió, 1998. március 30-án elindította a bővítési folyamatot, a keleti bővítést. Fokozatosan csatlakozási tárgyalásokat kezdett a tíz országgal, amelyek 2004. május 1-ével lettek az EU tagjai.

- 2002. január - 12 országban az euró forgalomba hozatalára kerül sor, amelyek felváltják az addig használt nemzeti pénznemeket.
- 2003. február - hatályba lép a **Nizzai Szerződés**. A szerződés felkészíti az EU-t 10 új ország felvételére.
- 2004. május – Ciprus, Csehország, Észtország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia csatlakozik az EU-hoz.
- 2007. január – Bulgária és Románia csatlakozik az EU-hoz.
- 2007. január – Szlovénia bevezeti az eurót.
- 2007. március – Berliini Nyilatkozat, a Római szerződés 50. éves évfordulója tiszteletére. Közös célként határozták meg: „a 2009 évi európai parlamenti választásokig egy megújított közös alapra helyezük az Európai Uniót.”

- 2007. december – Lisszabonban, a Jeromos-kolostorban 27 tagállam írta alá a Lisszaboni Szerződést, ami két év múlva lépett hatályba.
- 2008. január – Ciprus és Málta is bevezetik az eurót.
- 2009. január – Szlovákia bevezeti az eurót és ezzel 16-ra nő az euró zóna tagjainak száma.
- 2009. december – Hatályba lép a **Lisszaboni szerződés**. Az Európai Uniót jogi személyiséggel ruházza fel és az Unió Alapjogi Chartája jogilag kötelező erőre emelkedik. Az Európai Parlament szélesebb körű jogalkotási, költségvetési, és a többi intézmény fölötti ellenőrzési jogot kap.

1.2. A Lisszaboni Szerződés – „Európai Unió működéséről szóló szerződés” (EUMSZ)

A Lisszaboni Szerződést megelőzően már történtek törekvések egy egységes szerződés létrehozására, az unió intézményrendszerének megreformálására. Széles társadalmi rétegekből állították össze annak a Konventnek a tagjait, akik hívatottak voltak az Alkotmányszerződés kidolgozására. Az Alkotmányszerződés lényege az volt, hogy egy közös szövegbe dolgozta össze az Európai Unió és az Európai Közösségek történetének, közel félévszázados szerződéseit. A széles körű egyeztetések után, legnagyobb meglepetésre a tagországok közül Franciaországban és Hollandiában az Alkotmányszerződést leszavazták, így a folyamat megtorpant. A tíz, majd további két ország csatlakozása, a csatlakozási tárgyalások további országokkal (Horvátország, Törökország) folytatása egyre inkább kényszerítő erővel hatott arra, hogy az unió reformja megtörténjen. Végül 2007-ben született az a kompromisszum, amely a Lisszaboni szerződés aláírásához vezetett.

A Lisszaboni Szerződés módosította az addig meglévő szerződéseket, és ennek megfelelően két részből áll:

1. a „Maastrichti Szerződést (hivatalos nevén az „Európai Unióról szóló szerződést” (EUSZ) módosítása,
2. az 1957 évi „Római Szerződés”, az Európai Közösséget” létrehozó szerződés módosítása.

Az EU egységes jogi személyiséggé válik, és megszünteti az EU addigi hárompilléres szerkezetét. A Lisszaboni Szerződés kiegészítő, módosító jellegű dokumentum, ezért csupán jelzi, hogy az érintett szerződések előírásai közül mit módosít, mit helyez hatályon kívül, vagy éppen milyen új cikkeket illeszt be a szerződések szövegébe.

A Szerződés leszögezi, hogy az Unió minden európai állam előtt nyitva áll, amely tiszteletben tartja az értékeit és elkötelezett azok érvényesítése mellett. Az elfogadandó alapértékek: „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”(EUMSZ 1. cím, 2. cikk.)

A Szerződés az Unióban megváltoztatta, módosította a jogi kereteket, az intézményrendszert, a döntéshozatali rendszert, a pénzügyi rendszert és az egyes szakterületek politikáját. A Lisszaboni szerződésben a 165. paragrafus határozza meg a sport sajátos funkcióit, és jogi alapot ad az uniós fellépésre.

A Lisszaboni Szerződés legfontosabb vívmányai:

- **Demokratikusabb, nyíltabb és elszámoltathatóbb Unió** – az Európai Parlamentnek és a nemzeti parlamenteknek sokkal nagyobb beleszólásuk lesz az uniós döntéshozatali folyamatokba, és a polgároknak joguk lesz megtudni, hogy uniós szinten hogyan döntenek miniszterei.
- **Hatékonyabb Unió** – hatékony és modernizált intézmények segítségével. Ide tartozik a gyorsabb és következetesebb döntéshozatal a közrenddel kapcsolatos kérdésekben, ami által nőni fognak az EU lehetőségei a bűnözés, a terrorizmus és az emberkereskedelem elleni harcban.
- **Több jog az európaiak számára** – az EU értékeit és céljait minden korábbinál világosabban rögzítik. Az Alapjogi Charta az uniós szerződésekkel azonos jogállást kap.
- **Tekintélyesebb globális szereplő** – új pozíciókat hoztak létre annak érdekében, hogy nagyobb legyen az összhang az EU külpolitikájának olyan különböző ágai között, mint a diplomácia, a biztonság, a kereskedelem vagy a humanitárius segítségnyújtás.

Az európai integráció fejlődésének szintjeit, jogi alapokat, célkitűzéseit és megvalósítását az alábbi táblázat mutatja be. (Horváth Zoltán: *Kézikönyv az Európai Unióról. 8. átdolg. kiad. Bp. 2011. 77. p.*)

1. táblázat

Integrációs szint	Jogi alap	Célkitűzés	Megvalósítás
Vámunió	Római Szerződés (aláírás: 1957.03.25. hatályba lépés: 1958.01.01.)	Vámunió 1970-ig	1968.
Közös piac	Római Szerződés (aláírás: 1957.03.25. hatályba lépés: 1958.01.01.)	Közös piac konkrét időpont nélkül	Megvalósítás folyamatosan
Egységes piac	Egységes Okmány (aláírás: 1986.02.18. hatályba lépés: 1987.01.01.)	Egységes piac 1993.01.01.	1993.01.01. (konkrét program végrehajtása) teljes megvalósítás folyamatosan
Gazdasági és monetáris unió	Maastrichti Szerződés (aláírás: 1992.02.07. hatályba lépés: 1993.11.01.)	Monetáris unió: Legkésőbb 1999.01.01. Gazdasági unió: konkrét végső határidő nélkül	→ 1999.01.01. → Megvalósítás folyamatosan
	Amszterdami Szerződés (aláírás: 1997.10.02. hatályba lépés: 1999.05.01.)	Foglalkoztatáspolitikák összehangolása: konkrét végső határidő nélkül	→ Megvalósítás folyamatosan
Politikai unió	Maastrichti Szerződés (aláírás: 1992.02.07. hatályba lépés: 1993.11.01.)	- Uniós állampolgárság - Közös kül- és biztonságpolitika - Bel- és igazságügyi együttműködés	→ 1993.11.01. → Megvalósítás folyamatos → Megvalósítás folyamatos
	Amszterdami Szerződés (aláírás: 1997.10.02. hatályba lépés: 1999.05.01.)	- Kül- és biztonságpolitika erősítése - Bel- és igazságügyek nagy részének közösségiesítése 5 év alatt	→ Megvalósítás folyamatosan → 1999.05.01-től 5 év alatt (2004.05.01-ig)
	Lisszaboni Szerződés (aláírás: 2007.12.13 Hatályba lépés: 2009.12.01)	Kül- és gazdaságpolitika erősítése Rendőrségi és büntetőjogi együttműködés közösségiesítése	→ Megvalósítás folyamatosan 2009.12.01.

2. Az Európai Unió intézményei

2.1. Az Európai Tanács - European Council

Az Európai Tanácsot 1974-ben hozták létre az állam-, illetve kormányfők közötti megbeszélések nem hivatalos fórumaként. Rövid időn belül olyan testületté vált, amely valamennyi uniós tevékenységi területen célkitűzéseket határoz meg az Unió számára és iránymutatást ad a célok eléréséhez. Hivatalos státusszal az 1992. évi Maastrichti Szerződés óta rendelkezik. A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jei hatálybalépése óta az Unió hét intézményének egyike.

Az Európai Tanács feladata, hogy ösztönzést adjon az Uniónak a fejlődéséhez, és meghatározza az általános politikai irányokat és prioritásokat. Az Európai Tanács nem lát el jogalkotási feladatokat.

Az Európai Tanács ülései csúcstalálkozók, mivel a tagállamok állam-, illetve kormányfőiből, valamint saját elnökéből és a Bizottság elnökéből áll, azaz 27 tagország képviselője és még 2 tag. Munkájában részt vesz az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője. Évente általában körülbelül négy ülésre kerül sor, az állandó elnök elnöklete mellett. Félévente egy ülés az elnökségi teendőket ellátó országban van, így Budapesten 2011 első felében ülésezett a Tanács. Az elnöki tisztséget 2009-ig rotációs rendszerben töltötték be, ami a Lisszaboni Szerződéssel megváltozott. Az Európai Tanács elnöke Herman Van Rompuy. Hivatali ideje 2009. december 1-jétől 2012. május 31-ig tart. Az elnököt minősített többséggel választják, megbízatása két és fél évre szól, és egy alkalommal meghosszabbítható.

2.2. Az Európai Unió Tanácsa – Council of the European Union

Az Unió döntéshozó, jogalkotó szerve. Minden állam részt vesz a Tanács munkájának előkészítésében és döntéshozatalában. A tagok a tagállamok kormányainak képviselői. A résztvevők a napirenden szereplő témák miniszterei (külügy, mezőgazdaság, közlekedés, gazdaság, stb.). Ezért a testületet szokás a Miniszterek Tanácsa névvel említeni. A külügyminiszteri összetételben ülésező Tanácsnak állandó elnöke van: az EU kül- és biztonságpolitikai főképviseelője. A Lisszaboni Szerződés hozta létre ezt a pozíciót, amit Catherine Ashton tölt be.

A Tanács további ülésein az EU soros elnökségét betöltő ország érintett minisztere elnököl. A tagországok elnöksége fél évre szól. Az elnöki tisztséget betöltő tagállamok rendjét 2020 júniusáig határozták meg. 2007-től kezdődően három egymást követő elnökség 18 hónapon keresztül a programokat összehangolja (trió-elnökség). Magyarország 2011. januártól-júniusig töltötte be a soros elnökség tisztségét, együttműködve Spanyolországgal és Belgiummal, akik 2010-ben voltak soros elnökök.

A Tanács munkáját segíti, a döntéseket előkészíti az Állandó Képviselők Bizottsága (COREPER – Comité des Représentants Permanents), akik a tagállamok Brüsszelben dolgozó állandó képviselői és helyetteseik.

A Tanács a döntéseit egyhangúan, vagy minősített többséggel hozza. Minősített többségi szavazási eljárásról a tagállamok szavazata eltérő súlyú, népességük méretének megfelelően. (A szavazatok száma 345, amelyből Magyarország 12 szavazattal rendelkezik.) Vannak kényes kérdések pl. külpolitika, adózás, ahol a Tanács egyhangú határozatára van szükség. 2014-től új rendszert vezetnek be, amely a kettős többségre épülő szavazás rendszere lesz.

(Az országok többsége valamint az uniós népesség több mint a felének szavazata szükséges egy javaslat elfogadásához.)

Az Európai Unió Tanácsának fő tevékenységei:

- Az uniós jogszabályok elfogadása.
- A tagállamok átfogó gazdaságpolitikájának összehangolása.
- EU és más országok között létrejövő megállapodások aláírása.
- EU éves költségvetésének jóváhagyása.
- EU kül- és belpolitikájának kidolgozása.
- Tagállami bíróságok és rendőri erők közötti együttműködés összehangolása.

A szakminiszterek testületei, a szektorális tanácsok:

- Általános Ügyek Tanácsa
- Külügyek Tanácsa
- Gazdasági és Pénzügyek Tanácsa
- Bel-és Igazságügyek Tanácsa
- Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács
- Versenyképességi Tanács
- Közlekedési, Hírközlési és Energia Tanács
- Mezőgazdasági és Halászati Tanács
- Környezeti Tanács
- Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sport Tanácsa

2.3. Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője és az Európai Külügyi Szolgálat – High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy

Ebben a tananyagban nem térünk ki az Unió hárompilléres szerkezetének ismertetésére, mivel az a Lisszaboni Szerződés után megszűnt, ill. átalakult. Ez a változás érintette a külügyeket és a biztonságpolitikát, amelynek azelőtt nem volt egyszemélyi felelőse és a külügyek megosztottak voltak a pillérekben, így a hatáskörök és a felelősség is megoszlott.

Az Alkotmányszerződésben már szerepelt egy egyszemélyi külügyi képviselő, amit a Lisszaboni Szerződésbe változatlanul átvettek és így jött létre az Unió új intézménye. Az új tisztség betöltője – jelenleg Catherine Ashton – egyesíti a korábbi kül- és biztonságpolitikai főképviseelő, valamint a Bizottság külkapcsolati biztosa tisztségeit, és a Tanács külkapcsolati formációjának (tagországok külügyminiszteri tanácsa) elnöklését is. Így ő az Európai Tanács főtákará, az Európai Bizottság alelnöke és az újonnan létrehozott Külügyek Tanácsának elnöke. A Lisszaboni Szerződés ennek a posztnak a létrehozásával magasabb szintre emelte a kül- és biztonságpolitikát.

2.4. Európai Parlament – European Parliament

A Parlamenti képviselőket ötévenként választják a tagállamok polgárai, 1979 óta közvetlen választással azért, hogy az Unió állampolgárainak érdekeit képviseljék a közösségi döntéshozatalban. A Parlament az uniós érdekeket képviseli szemben az Európai Unió Tanácsával, amely tagországok érdekei képviselője az uniós fórumokon. A parlamenti képviselők nemzetközi pártcsoportokba tagozódva végzik tevékenységüket.

Fő funkciói:

- törvényhozói funkció, mert részt vesz a Bizottság által javasolt joganyag kidolgozásában, a Maastrichti Szerződésnek megfelelően pedig fontos döntések és törvények meghozatalában a Tanáccsal társfeladatot lát el;
- költségvetési funkció, mert a Bizottság által előterjesztett költségvetést a Tanáccsal együtt megtárgyalja és jóváhagyja;
- ellenőrző funkció, mert felügyeleti jogkört gyakorol a Bizottság felett, a jelenlevő képviselők kétharmados többségével bizalmatlansági indítványt nyújthat be ellene, végül a Bizottságnak beszámolási kötelezettsége van a Parlament felé.

A Parlament sokrétű munkáját húsz szakbizottság segíti. Az egyik bizottság foglalkozik a sportban felmerülő ügyekkel is. A Parlament teljes ülését Strasbourgban, a szakbizottsági értekezleteket Brüsszelben tartják. A Parlament jelentős intézményi fejlődésen ment át az elmúlt évtizedekben. A közvetlen választások bevezetése és a hatáskörök bővülése következtében az Európai Parlament megközelíti a valódi nemzeti, történelmi parlamenteket.

Az EP politikai összetétele: a 736 képviselő 8 képviselőcsoportban tömörül. A csoport tagjainak száma az 2009-2014-es parlamenti ciklusban (2011. novemberi állapot szerint)

2. sz. táblázat

Európai Néppárt (Kereszténydemokraták)	264 fő
Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége	185 fő
Liberálisok és Demokraták Szövetsége	85 fő
Zöldek/az Európai Szabad Szövetség	56 fő
Európai Konzervatívok és Reformerek	56 fő
Egységes Európai Baloldal /Északi Zöld Baloldal	34 fő
Szabadság és Demokrácia Európája	28 fő
Független Képviselők	28 fő

Az EP mandátumai tagállamok szerinti megosztásban az 2009-2014-es parlamenti ciklusban:

3. sz. táblázat

Ország	parlamenti képviselők száma	Ország	parlamenti képviselők száma
Németország	99	Ausztria	17
Egyesült Királyság	72	Bulgária	17
Franciaország	72	Finnország	13
Olaszország	72	Dánia	13
Spanyolország	50	Szlovákia	13
Lengyelország	50	Írország	12
Románia	33	Litvánia	12
Hollandia	25	Lettország	8
Görögország	22	Szlovénia	7
Belgium	22	Észtország	6
Csehország	22	Ciprus	6
Portugália	22	Luxemburg	6
Magyarország	22	Málta	5
Svédország	18		
Összesen		736 parlamenti képviselő	

2.5. Az Európai Bizottság – European Commission

Az Európai Bizottságnak hagyományosan funkciói:

- előkészítő, azaz célokat és prioritásokat határoz meg, jogszabályokat javasol a Parlamentnek és a Tanácsnak;
- végrehajtó, irányító, azaz irányítja és végrehajtja az EU szakpolitikáit és költségvetését, érvényt szerez az uniós jognak, képviseli az EU-t Európán kívül. A jogalkotási folyamat legfontosabb szereplője.

A Bizottság elnevezés vonatkozhat a 26 biztosból és elnökéből álló testületre és az intézmény egészére, a több mint harmincezer fős hivatalnoki karra. A Bizottság az unió egészét szolgálja, annak érdekeit veszi figyelembe. Székhelye Brüsszel. A Bizottságnak minden tagországban van irodája u.n. képviselete.

A Bizottságnak jelenleg 27 tagja, (öt nagyobb állam, két-két bizottsági tagot jelölhet a többi egyet-egyet) azon belül egy elnöke és két alelnöke van. Mandátumuk öt évre szól, a nemzeti kormányoktól és az Európai Tanácstól függetlenek. A bizottsági tagok tárcákkal (főigazgatóságokkal) rendelkeznek. A tárcák összetétele nem állandó. A Bizottság elnökét a tagállamok kormányai jelölik, személyét a Parlament hagyja jóvá. A tagállamok együtt és az új elnök közös megegyezéssel nevezik meg a Bizottság tagjait, akiket a parlament együttesen hagy jóvá. A Bizottság lemondásához az Európai Parlamenttől származó bizalmatlansági indítvány elfogadása szükséges feltétel. A Bizottság tagjait a nemzeti politikai életben is közmegebecsülést szerzett politikusok közül jelölik.

A 2010-2014 közötti Bizottság tagjai és feladatkörei (26 tag és elnök):

4. sz. táblázat

José Manuel Durão Barroso (Portugália)	Elnök
Catherine Ashton (Egyesült Királyság)	Alelnök, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője
Viviane Reding (Luxemburg)	Alelnök, jogérvényesülés, alapvető jogok és uniós polgárság
Joaquin Almunia (Spanyolország)	Alelnök, versenypolitika
Siim Kallas (Észtország)	Alelnök, közlekedés
Neelie Kroes (Hollandia)	Alelnök, digitális politika
Antonio Tajani (Olaszország)	Alelnök, ipar és vállalkozáspolitikai
Maroš Šefčovič (Szlovákia)	Alelnök, intézményközi kapcsolatok és igazgatás
Janez Potočnik (Szlovénia)	Környezetvédelem
Olli Rehn (Finnország)	Gazdaságpolitika, monetáris politika
Andris Piebalgs (Lettország)	Fejlesztés
Michel Barnier (Franciaország)	Belső piac és szolgáltatások
Androulla Vassiliou (Görögország)	Oktatásügy, kultúra, sport, többnyelvűség, ifjúságpolitika
Algirdas Šemeta (Litvánia)	Adóügy és vámunió, audit, csalás elleni küzdelem
Karel de Gucht (Belgium)	Kereskedelem
John Dalli (Málta)	Egészségügy, fogyasztópolitika
Máire-Geoghegan Quinn (Írország)	Kutatás, innováció, tudomány
Janusz Lewandowski (Lengyelország)	Pénzügyi programozás, költségvetés
Maria Damanaki (Görögország)	Tengerügy és halászat
Günther Oettinger (Németország)	Energiaügy
Johannes Hahn (Ausztria)	Regionális politika
Connie Hedegaard (Dánia)	Éghajlat-politika
Štefan Füle (Csehország)	Bővítés, európai szomszédságpolitika
Cecilia Malmström (Svédország)	Unió belügyek
Dacian Cioloș (Románia)	Mezőgazdaság és vidékfejlesztés
Andor László (Magyarország)	Foglalkoztatás, szociális ügyek
Kristalina Georgieva (Bulgária)	Nemzetközi együttműködés, humanitárius ügyek

Az „egy ország = egy biztos elv” körül már régóta folynak viták. A Lisszaboni Szerződésben olyan kompromisszum született, hogy 2014-ig tartják fenn ezt az elvet. Ha a tagországok másként nem döntenek, akkor a testület tagjainak száma a tagállamok kétharmadára csökken, és az egyenlő rotáció elv szerint jelölhetnek biztosokat.

A Bizottság felelős a Parlament és a Tanács döntéseinek végrehajtásáért és az EU napi szinten való irányításáért. Ennek következménye, hogy a Bizottság állandó kapcsolatban van a tagországok kormányaival és civil szervezeteivel.

Az egyik ilyen kapcsolattartó forma az u.n. strukturált párbeszéd (Structured Dialogue) amely témák szerint és időben is tervezett folyamat. Az Európai Sport Fórum, amelyet a Bizottság évente egyszer hív össze is egy olyan esemény, ahol a szakmai viták zajlanak a tagországok és az EU illetékes szerveinek részvételével.

A Bizottság felelős az u.n. többéves pénzügyi keret elfogadásáért – Multiannual Financial Framework (MFF) -, amely tartalmazza az EU költségvetését 6 évre. Jelenleg a 2007-2013 éves költségvetés van érvényben. Miután a Lisszaboni Szerződés 2009-ben lépett életbe, csak a következő periódusban, tehát 2014 után, szerepelnek a sportra szánt kiadások a költségvetésben.

2009 óta minden évben meghirdette a Bizottság cselekvési tervek létrehozását a sportprogramok tervezésére, valamint a sportszervezetek felmérésére, bevonására. 2011-ben több tagország intézményeinek közös együttműködésével két előkészítő projektre lehetett pályázni:

- az erőszak és az intolerancia elleni harc és megelőzés;
- európai sportszervezetek erősítésére szolgáló innovatív megoldások.

Ennek eredményei és tanulságai előkészítésként szolgálhatnak a sport költségvetési tervezésére a következő periódusban.

Az EB főigazgatóságai (Directorates general - DG)

Az Európai Bizottság munkáját a főigazgatóságok végzik. A több mint harmincezer tisztviselő és más alkalmazott a főigazgatóságokon és szolgálatokon dolgozik. A főigazgatóságok mindegyike felelős egy-egy szakterületért. A főigazgatók a Bizottság elnöke felé tartoznak elszámolással.

Jelenleg 33 főigazgatóság és 11 szolgálat működik a Bizottság keretében. A főigazgatóságoknak meghatározott tevékenységi körük van (pl. adózás, bővítés, foglalkoztatás), hasonlóan a biztosok által felügyelt területekre. A szolgálatok általánosabb igazgatási feladatokat látnak el, vagy meghatározott küldetésük van, például a csalás elleni küzdelem vagy statisztikák készítése.

2.6. Az Európai Unió további intézményei

Európai Unió Birósága (Court of Justice of European Union),

Számvevőszék (European Court of Auditors),

Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank (European Central Bank),

Gazdasági és Szociális Bizottság (Economic and Social Committee),

Régiók Bizottsága (Committee of the Regions),

Európai Beruházási Bank (European Investment Bank).

Ezeket az intézményeket ebben a tananyagban nem ismertetjük. Horváth Zoltán kézikönyve részletes leírást ad róluk.

Irodalom:

Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról. 8. átdolg. kiad. Bp. 2011. 684 p.

Horváth Z.- Ódor Bálint: Az Európai Unió szerződéses reformja. Az Unió Lisszabon után. 2. kiad. Bp. 2010. 767 p.

Lisszaboni Szerződés a gyakorlatban. Miből lett, mire jó, merre visz. Készítette a Bruxinfo Európai Elemző Iroda. Bp. 2008. 146 p.

Hasznos linkek:

Európa szerver: <http://ec.europa.eu/>

Európa Parlament: <http://www.europarl.europa.eu/>

EB Magyarországi Képviselő: http://ec.europa.eu/magyarorszag/index_hu.htm

Külgyminisztérium kiadványa a Lisszaboni Szerződésről:

http://www.euvonal.hu/kulugy/upload/M_74/rek5/30.pdf

Lisszaboni Szerződés magyar nyelven

<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:HU:HTML>

3. Az egységes piac és a négy alapszabadság

Az Európai Gazdasági Közösség létrehozásának alapvető célja a tagállamok közös piacának megalakítása volt. A közös piac (common market), amelyet az 1987-ben életbe lépett Egységes Okmány óta már az egységes piac (single market) vagy belső piac (internal market) fogalma és célkitűzése váltott fel – a kezdetektől fogva mind a mai napig az európai integráció működtetésének meghatározója.

A közös piac olyan terület, ahol az áruk, a szolgáltatások illetve a tőke és a munkaerő szabadon, korlátozások nélkül áramolhatnak, azaz megvalósul a „négy alapszabadság”. A Maastrichti Szerződés óta az EU-ban a munkaerő helyett már ennél tágabban az összes személyre értelmezik a szabad mozgás elvét. Bár a közös piacot már a hetvenes évekre el kellett volna érnie a Közösségnek, ez nem teljesen sikerült. Ezért az 1986-ban aláírt Egységes Okmánnyal meghirdetett egységes piac programja, illetve az annak keretében megvalósuló erőteljes jogalkotási csomag is lényegében a négy alapszabadság megvalósítását tűzte célul mindenekelőtt a különböző fizikai (határformalitások, határellenőrzés), pénzügyi (költségvetési, adózási szabályok) és technikai (a tagállami jogszabályok, szabványok és más előírások különbségeiből adódó) akadályok lebontásán keresztül. Az egységes piac programjának keretében számos tagállami deregulációs intézkedés mellett, mintegy 300 közösségi jogszabályt fogadtak el 1993. január 1-ig, ami az Egységes Okmány által az egységes piac programja megvalósításának határideje volt. Az egységes piac tökéletesítése érdekében folytatott jogalkotás azonban a korábbi intézkedések kiegészítéseként, folytatásaként mind a mai napig tart.

3.1. Az áruk szabad mozgása

Az egységes piac koncepciójának lényege, hogy az EU egyetlen gazdasági térség, amely hasonlóan működik egy nemzeti piachoz. Éppen ezért az áruk szabad mozgása talán a legegyszerűbb összetevője nemcsak az egységes piac, de az egész EU működésének. Az áruk szabad mozgását, azaz a termékek szabad kereskedelmét az EU-n belül a vámunió felállítása és a tagállamok közötti mennyiségi korlátozások eltörlése biztosítja. A vámunió a Közösségen belüli vámok és az azokkal azonos hatású díjak megszüntetését, illetve a nem tagállamokkal szembeni közös vámtarifákon alapuló közös kereskedelempolitika folytatását jelenti. Az áruk szabad áramlásának biztosítása érdekében a vámok mellett szükség volt a tagállamok között a mennyiségi korlátozások (kereskedelmi kvóták) és az azokkal egyenértékű intézkedések tilalmára is. A Római Szerződés ezért rendelkezett ezek alkalmazásának felszámolásáról is.

Míg azonban a vámokhoz hasonlóan a korlátozások eltörlése könnyen megvalósítható volt, a mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedések kiiktatása komoly nehézségeket okozott (és lényegében okoz mind a mai napig), mivel azok a tagállamokban a legkülönbözőbb formában jelentkeztek, ráadásul az egyik leghatékonyabb kereskedelem-korlátozó eszköznek bizonyultak.

3.2. A személyek szabad mozgása

A Római Szerződés még nem biztosította a szabad mozgás általános jogát. Az eredeti szerződés a közös piac megfelelő működésének biztosításából kiindulva csak a gazdaságilag aktív személyek (munkavállalók, önálló tevékenységet folytatók, szolgáltatást nyújtók) és családtagjaik szabad mozgását garantálta. Az évek során ez a helyzet fokozatosan változott, és végül a Maastrichti Szerződés tette alapjoggá az Unió minden polgárára vonatkozó – gazdasági aktivitástól független – mozgásszabadságot. A gazdaságilag aktív, kereső tevékenységet folytató személyek szabad mozgására (munkavállalók szabad mozgása, letelepedés szabadsága), illetve a nem kereső tevékenységet folytató személyek szabad mozgására azonban eltérő szabályok vonatkoznak.

Az önálló tevékenységet folytatók külön kategóriát képeznek. E körbe tartoznak nemcsak az ún. szabadfoglalkozásúak (pl. orvosok, ügyvédek, építészek), de a különféle vállalkozók is (pl. kis- és nagykereskedők, kézművesek, ügynökök, fuvarozók). Ezeket a személyeket a letelepedés szabadsága illeti meg, ami azt jelenti, hogy bármelyik tagállamban joguk van arra, hogy tevékenységbe kezdjenek vagy vállalatokat alapítsanak ugyanazon rendelkezések alapján, amelyek az adott tagállamban honos személyekre vonatkoznak. A letelepedés szabadságának a jelentősége, hogy az kiterjed a jogi személyekre is. A jogi személyek esetében általában az ún. másodlagos letelepedés jogát szokták alkalmazni, amely a gyakorlatban fiók, ügynökség vagy leányvállalat létesítését jelenti.

3.3. A szolgáltatások szabad nyújtása

Szolgáltatásként a közösségi jogban azon díjazás ellenében végzett tevékenységet értik, amely nem esik az áruk, a személyek és a tőke szabad mozgására vonatkozó előírások alá. A közösségi jog a szolgáltatások szabad nyújtása kategóriában, így azokat a szolgáltatásokat helyezi, amelyek valamilyen határon átnyúló elemet tartalmaznak, azaz amelyek esetében a szolgáltatás nyújtója és igénybevevője nem azonos tagállamban honos. Az árukhoz és a személyekhez hasonlóan a szolgáltatások szabad áramlására is vonatkozik a diszkrimináció tilalma. Azaz a tagállamok nem állíthatnak fel eltérő feltételeket azon szolgáltatóknak, akik másik tagállamban végzik tevékenységüket, illetve azon személyeknek, akik másik tagállamban vesznek igénybe szolgáltatásokat.

3.4. A tőke szabad mozgása

Az EK Szerződés tiltja mind a tagállamok között, mind a tagállamok és külső országok között a tőke mozgásának mindenfajta korlátozását. Ez az általános tilalom a kezdetekben ugyanakkor még nem jellemezte a közösségi jogot. A Római Szerződés eredetileg a tőke és fizetési mozgásokat csak, mint az áruk, a szolgáltatások és a munkaerő szabad áramlásának kiegészítő jellegű szabadságaként kezelte. Az egységes piac kiépítésének igénye, majd a gazdasági és monetáris unió célkitűzése hozott jelentős változást e területen, minek következtében a tőkemozgásokat akadályozó szabályozásokat nagyon gyorsan számolták fel. A tőke minden elemének szabad korlátozásmentes mozgásának megvalósítását erősítette,

hogy azt a Maastrichti Szerződés egyben a gazdasági és monetáris unióhoz (EMU) való csatlakozás előfeltételeként is meghatározta. Így az EMU második szakaszának kezdetére, 1994. január 1-ére lényegében mindenféle pénz- és tőke mozgást teljes mértékben liberalizáltak az Unión belül.

3.5. Acquis Communautaire

Az EU joganyagát közösségi jogi vívmányoknak, *acquis communautaire*-nek, röviden *acquis*-nak hívják. Magába foglalja az EU elsődleges és másodlagos joganyagait, tehát minden jogszabályt, alapelvet, egyezményt, nyilatkozatot, határozatot, véleményt, célkitűzést, valamint intézményi és működési gyakorlatot együttesen, beleértve az Európai Bíróság gyakorlatát is.

A közösségi vívmányok azt a jogi és kötelezettségi anyagot fogja át, amit egy tagállamnak el kell fogadnia. Kulcsfontosságú tényező, előfeltétel a csatlakozni szándékozók számára. A csatlakozási folyamatban történik az *acquis* átvétele.

A tagállamok jogközelítésének fő keretként, formájaként alkalmazza az EU a jogharmonizációt. Ezzel az Unió – alapeszméjéhez igazodva – világosan kinyilvánítja, hogy nem jogegyesítésre törekszik. Egészen pontosan a jogharmonizáció szükségessége az egységes piac, a négy alapszabadság érvényesülésének igényéből származik.

A jogharmonizáció fő eszköze, a másodlagos jogalkotás keretébe tartozó irányelv, amikor az EU a célt és a megvalósítás határidejét jelöli meg, a jogszabály megalkotását és nemzeti jogrendszerbe illesztését a tagállamokra bízta. Az Európai Bíróság ellenőrzi, hogy a harmonizációra választott eszköz, módszer alkalmas-e az irányelvben rögzített célok megvalósítására.

3.6. Schengeni Megállapodás és Végrehajtási Egyezmény

1985. június 14-én a luxemburgi Schengenben írta alá a három Benelux állam, továbbá Franciaország és Németország az ún. Schengeni Megállapodást, amely a személyek belső határellenőrzésének megszüntetéséről szól. Az Egyezményt, mely eredetileg az EK-n kívül kötött és így nem lett része az *acquis communautaire*-nek, később több tagállam is aláírta (Spanyolország, Portugália, Görögország, Olaszország, és Ausztria). Az Egyezmény végül 1995. március 26-án lépett hatályba a Benelux államok, Franciaország, Németország, Spanyolország és Portugália részvételével. Olaszország Ausztria belépése is később megtörtént.

A belső határellenőrzés megszüntetésével az érintett államok megerősítették a külső határellenőrzésüket. Ennek hatékonyabbá tételére létrehoztak egy közös rendőrségi, bírósági és vízumügyi információs rendszert, az ún. Schengeni Információs Rendszert (SIS). A SIS működését egy nemzeti és helyi rendőri, vámügyi és igazságszolgáltatási szervek képviselőiből álló, 24 órás kölcsönös információs szolgálatot fenntartó hálózat, a SIRENE is segíti.

A Schengeni Egyezményhez a kilencvenes évek folyamán az Egyesült Királyság és Írország kivételével valamennyi EU-tagállam csatlakozott, bár Dánia szabadon dönthet, hogy alkalmazza-e a schengeni *acquis*-t. Az egyezmény értelmében ahhoz csak EU-tagállamok csatlakozhatnak. Tekintettel azonban arra, hogy az EU északi államai tagjai a Schengeni Egyezményhez hasonló tartalmú Északi Útlevel Uniónak, melynek tagja Norvégia és Izland is, a schengeni egyezmények aláírói társult tagságot ajánlottak fel az Északi Útlevel Unió azon tagjainak, melyek nem tagjai az EU-nak. Norvégia és Izland 1999. május 18-án csatlakozott a Schengeni Egyezményekhez.

Az Amszterdami Szerződés rendelkezett a Schengeni Egyezmény alapján kialakított joganyag beemeléséről az Európai Unió jogi, intézményi keretébe. A schengeni joganyag (Schengeni Megállapodás és a Végrehajtási Egyezmény, illetve a schengeni vívmányok) uniós jogba történő integrációja nyomán a schengeni együttműködés vezető szerve, a Schengeni Végrehajtó Bizottság helyét az Európai Unió Tanácsának Főtitkársága vette át.

A Tanács egyik legfontosabb feladata magának a joganyagnak a meghatározása volt. Ezt a feladatot a Tanács 1999. május 20-án teljesítette, a schengeni joganyagot képező *acquis-lista* elfogadásával.

Magyarország 2004. május 1-jével az EU tagjává vált, azonban a schengeni térséghez 2007. december 21-én csatlakozott. Magyarország teljes jogú schengeni taggá válásával a magyar állampolgárok határellenőrzés nélkül, bármikor és bárhol - tehát nem csak a korábbi kijelölt határátkelőhelyeken - átléphetik a belső határokat, schengeni határokat.

Az ún. schengeni térség 2008. december 12-étől már 25 tagot foglal magában: az Európai Unió 27 tagja közül 22 országot (Ausztriát, Belgiumot, Csehországot, Dániát, Észtországot, Finnországot, Franciaországot, Görögországot, Hollandiát, Lengyelországot, Lettországot, Litvániát, Luxemburgot, Magyarországot, Máltát, Németországot, Olaszországot, Portugáliát, Spanyolországot, Svédországot, Szlovákiát, és Szlovéniát), az EGT tag Norvégiát és Izlandot, valamint Svájcot.

Nem változnak a beutazás szabályai, és továbbra is fennmaradt a határellenőrzés a schengeni övezeten kívüli öt EU-országban (Bulgária, Ciprus, az Egyesült Királyság, Írország és Románia).

3.7. Szubszidiaritás, demokratikus deficit, jelképek, munkanyelvek

A szubszidiaritás elvét a Maastrichti Szerződés Európai Közösségre vonatkozó szerződésének 3.b cikke vezette be: „Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörbe, a Közösség csakis a szubszidiaritás elve alapján tevékenykedik, addig és amennyiben a célok a figyelembe vett intézkedésekkel a tagállamok szintjén kielégíthetően nem érhetők el, és terjedelmük vagy hatásaik miatt közösségi síkon jobban megvalósíthatók.”

Annak, hogy Közösség csupán 1992-ben, tehát fennállásának 35. évében fogadta el a szubszidiaritás alapelvét, egyik oka az, hogy az Uniót létrehozó szerződés lényegesen kibővítette az integráció hatáskörét. A másik oka, hogy föderális szervezetű tagállamok (elsősorban Német Szövetségi Köztársaság) esetében alkotmányellenes lehet olyan hatáskör átruházása a Közösségre, amely az állami jogrend értelmében a helyi (községi, városi vagy nagyobb közigazgatási egységi) közigazgatás hatáskörébe tartozik. Az elv elfogadását a túlzott EK-centralizmus miatt aggódó Nagy-Britannia is szorgalmazta.

Az Európai Tanács 1992. decemberi edinburgh-i értekezlete igen részletesen definiálta a szubszidiaritást, s erre támaszkodik az Amszterdami Szerződés említett jegyzőkönyve is. Eszerint a szubszidiaritás elvét az EK valamennyi szervének figyelembe kell vennie. Az elv csak azokra a területekre vonatkozik, amelyek nem tartoznak a közösségi jogrendbe (*acquis communautaire*); az utóbbiakon a Közösség csak abban az esetben cselekszik, ha az elérendő cél, annak átfogó jellege miatt, közösségi síkon jobban megvalósítható.

Az integráció kiterjesztése a közös kül- és biztonságpolitikára, továbbá a bel- és igazságügy egyes területeire előrevetíti az Unió hatáskörének növekedését, a tagállami szuverenitás korlátozását. E központi hatáskör túlterjedésének ellensúlyozására is hivatott a szubszidiaritás.

A demokratikus deficit (vagy demokráciadeficit) kifejezés 1991-ben, a Maastrichti Szerződés tárgyalásakor került be a köztudatba. A demokratikus deficit tárgykörében az Unióban leggyakrabban a demokratikus kontroll erősítésének igényét, a felelősség és az

átláthatóság elvének érvényre juttatását, és a bürokrácia ellenőrzésének megszigorítását szokták tárgyalni.

Az európai polgárok az Unión belüli döntéshozatali folyamatok ellenőrzését elsősorban az Európai Parlamenten (EP) keresztül gyakorolják. Az utóbbi húsz évben az EP hatásköre lényegesen bővült: a döntéshozatali folyamatokban a korábbi konzultációs joga mellé megkapta az együttdöntési jogot és 1991-től önálló kezdeményezési jog is megilleti. 1979 óta az EP tagjait az európai polgárok közvetlenül választják.

Az Európai Unió Tanácsa, amelyet a 27 tagállam miniszterei alkotnak, hosszú évtizedekig zárt ajtók mögött tanácskozott. A demokratikus deficit feletti vitának köszönhetően a Tanács megkezdte a jogalkotási kérdésekben hozott szavazatok eredményének közlését, a jogalkotás során nagyobb hangsúlyt fektet az egyszerű és átfogó szabályozásoknak, és a formális ülések egy részét a televízió közvetíti. A Maastrichti Szerződés bevezette az állampolgárok számára az egyéni petíció lehetőségét és megnyitotta a parlamenti ombudsman irodáját. A demokratikus deficit problémaköre továbbra is napirenden szerepel. Elsődleges cél az Európai Unió polgárokhoz való közelségének növelése, a nyilvánosság erősítése, az intézmények működésének egyszerűsítése és átláthatóvá tétele.

Az Európai Unió is rendelkezik az önálló államiság jelképeivel. Van zászlója, himnusza, hivatalos ünnepnapja és jelmondata:

Európai zászló – A 12 aranycsillagos kék színű lobogó hazánkban is jól ismert. A kék alapszín a nemzetközi együttműködést jelképezi (az ENSZ zászlója is kék, az ENSZ békefenntartó katonái a „kéksisakosok”). A köralakban elhelyezett csillagok az európai egyesülési cél teljességére utalnak.

Európai himnusz – Ludwig van Beethoven IX. szimfóniájának kórustételét, az Örömodát választották az Európai Unió hivatalos himnuszának.

Európai ünnepnap – Az Európai Unió hivatalos ünnepe május 9-e, az ún. „Schuman Nap”. 1950-ben ezen a napon hirdette ki Robert Schuman, francia külügyminiszter a mai Európai Unió előfutárának tekinthető Európai Szén- és Acélközösség megalakításának, és a német-francia együttműködés megkezdésének tervét. Szimbolikusan tekinthető az európai ünnepnap időpontjának kiválasztása, mivel 1945. május 9-én írta alá a német hadsereg vezetése a feltétel nélküli megadásról szóló szerződést, ami egyúttal a nyugati szövetségesek győzelmét jelentette a hitleri koalíció felett.

Jelmondata – „Egyesülve a sokféleségben”.

A jelmondatot 2000 óta használják, utal egyrészt a béke és a jólét megteremtése érdekében létrehozott Unióra, másrészt a kontinenst gazdagító kulturális és hagyománybeli sokszínűségre.

Nyelvek

Az Európai Unió valamennyi tagállamának fő hivatalos nyelve hivatalos- és munkanyelv. A ma a 27 tagország 23 nyelve a hivatalos- és munkanyelv. Ezek a következők: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén.

Az európai integrációnak átláthatónak kell lennie az Unió polgárai számára, és már 1958-ban elfogadtak egy közösségi rendeletet a hivatalos nyelvekről. A szabályokat és a közleményeket a teljes megértés és a széles körű alkalmazhatóság végett megjelentetik az

Unió hivatalos lapjában. A tagországok és polgáraik az általuk választott hivatalos nyelven fordulhatnak az uniós intézményekhez és választ is ezen a nyelven fognak kapni. Munkanyelvként, eljárási nyelvként azonban az angol, a francia és a német a meghatározó.

A közösség nyelvhasználatának, nyelvtudással, nyelvoktatással kapcsolatos – alapítás óta érvényes – álláspontját tanácsi határozattal elfogadott, a többnyelvű információs társadalom megteremtésére irányuló programja tükrözi. A cél a nyelvi különbözőséget magában foglaló európai identitás megőrzése, a különböző nyelvű és kultúrájú népek közötti együttműködésre támaszkodva. Sok kis nyelv fennmaradása, de legalábbis integritása azonban kétséges, gyakran éppen a megváltozott kommunikációs minták hatására. Számolni kell azzal, hogy az új technológiák megjelenése, a piac globalizálódása lényegesen meggyorsíthatja ezt a folyamatot, az európai társadalom nyelvi és kulturális változatosságának rovására.

3.8. Eurobarométer felmérések

Az Eurobarométer az Európai Unió tagállamaiban évente kétszer folytatott közvélemény-kutatás neve, melyet az Európai Bizottság megbízásából közvélemény-kutató cégek végeznek. Ezeket a kutatásokat 1973 óta rendszeresen végzik és teszik közzé. A kutatások átfogó trendekre kívánnak fényt deríteni.

A sporttal kapcsolatban legutóbb 2004-ben és 2009-ben volt közvélemény-kutatás. Magyarországra vonatkozó adatok elég szomorú képet festenek az állampolgárok sportolási szokásairól. Remélhetően az EU támogatások és a hazai sportpolitika eredményeként a későbbi felmérések kedvezőbb adatokat mutatnak majd.

Európai Unió polgárai és a sport (Special Eurobarometer 213“Citizens of the European Union and sport”)

A 2004. október-novemberében folytatott felmérést megelőzte az Európai Parlament és Tanács határozatával indított mozgalom, amely 2004-et a „Sport általi nevelés európai évének” (European year of education through sport) nyilvánította.

A felmérés szerint 2004-ben a 25 ország népességének 38%-a legalább hetente egyszer sportol. A sportolás gyakoriságában kiemelkednek a skandinávok, az újonnan csatlakozott államok közül jó arányokat mutatott Málta, Ciprus és Szlovénia. A skála másik végén, tehát alacsonyabb százalékban sportolnak a déli országok lakói, az új tagországok közül Magyarország.

Az aktív sport gyakorlása általában – mind a felnőtt, mind a fiatal korosztályban – nem klubokban, sportklubokban vagy fitness központokban történik, legnagyobb százalékban (51%) egy meg nem nevezett helyet jelöltek meg a sportolás színtereként.

A sportlétesítmények hiányát kevésbé jelölték meg a rendszeres sportolás akadályaként, sokkal inkább az életmód, az időhiány, a családi kötelezettségek szerepeltek az okok között.

A sport a test mind mentális mind fizikális egészség szempontból való hasznát kiemelték a megkérdezettek. Tízből kilencen volt azon a véleményen, hogy a sport fontos az egészséges életmód fenntartása érdekében. 2004-ben az előző felmérésekhez képest a megkérdezettek még markánsabban kiemelték a sport szociális szerepét: azaz közvetíti az alapvető emberi értékeket: csapatmunka, fegyelem, barátság értékeit.

Az európai polgárok jobb körülményeket szeretnének az iskolai testnevelés számára. A legtöbb interjúban kifejezték igényüket, hogy az oktatási- és sportszervezetek között jobb együttműködés lenne kívánatos.

Tízből kilencen a sportot olyan élményszerző tevékenységnek tartják, amely a tv, video-játékok, internet ellenében a mozgásra készítheti a polgárokat.

Pozitív visszajelzéseket mutatott a felmérés a sport szociális funkcióját illetően: segíti az integrációt a diszkrimináció ellenében. Eszközként szolgálhat a bevándorlók integrációjában. Tízből hat megkérdezett szerint az Európai Uniónak prioritásként kellene kezelni a sportot az erkölcsi és szociális értékek közvetítésében, erősítésében.

Minden második válaszadó támogatta a sport képviselőinek erősítését az Európai Unió politikájában, azaz az unió szorosabb együttműködést alakítson ki a nemzeti sportszervezetekkel és kormányokkal. A legtöbbet a dopping elleni harcban várnak ettől az együttműködéstől. Ebben a kérdésben a skandinávok nem támogatták az EU szerepének erősítését.

A válaszadók többsége (62%) szükségesnek tartotta a sport megjelenését az Európai Alkotmányban. (Az Alkotmányszerződés nem került elfogadásra, a sportpolitika a Lisszaboni Szerződésben került megfogalmazásra.)

„Sport és fizikai aktivitás” - felmérés Special Eurobarometer 334. „Sport and Physical activity”

Az Európai Bizottság megbízásából 2009 októberében készült ez a felmérés, amelyhez 27 tagállamban közel 27000 polgárát kérdeztek meg.

„Megnyugtató látni azt, hogy nagyon sok európai polgár komolyan veszi a sportot és a fizikai aktivitást, azonban még többet kell tennünk az inaktív polgárok ösztönzése érdekében” – jelentette ki Androulla Vassiliou sportért felelős biztos az Eurobarométer felmérés értékelésekor. „A sport a testnek és a léleknek is jót tesz; ahogyan az ókori rómaiak és a görögök is mondták: ép testben ép lélek. A sport több energiát biztosít és segít abban, hogy aktívabb életet élhessünk. Egy egyre öregedő társadalomban fontos, hogy segítsük a polgárokat, hogy minél tovább élhessenek egészségesen.”

Az uniós polgárok 40%-a legalább hetente egyszer sportol és 65%-uk végez valamiféle testmozgást. Mindazonáltal 25%-uk csaknem teljesen inaktív – derül ki ebből a felmérésből.

Magyarországon – a felmérés szerint – a sportban 71%-os az inaktív arány (egyáltalán nem, vagy havonta egyszer sportol), 41 %-a a válaszadóknak végez valamilyen más fizikai aktivitást (séta, kertészkedés, tánc stb.)

Írorszában és a skandináv országokban veszik legkomolyabban a sportot. (az írek 23% hetente ötször, a skandinávok „rendszeresen, vagy egyfajta rendszerességgel” sportolnak. Ezúttal Bulgária, Görögország és Olaszország van a skála másik végén 3%-al.

Az EU-ban a férfiak többet sportolnak és fizikailag aktívabbak, mint a nők. A köztük mutatkozó különbségek a 15-24 éves fiatalok körében a legszembeötlőbbek. A felmérés a társadalmi-gazdasági státusz és a fizikai aktivitás közötti összefüggésre is rámutat: az iskolát 15 évesen elhagyó fiatalok 64%-a egyáltalán nem sportol, ezzel szemben az oktatási rendszerből 20 éves koruk után kikerülők körében ez az arány már csak 24%.

A felmérésből az is kiderül, hogy: a sportolás helyszínét illetően az európai polgárok preferenciái eltérőek: a szlovének 83%-a a szabadban szeret sportolni. Őket követik a finnek 76%-kal, majd az észtek 67%-kal. A görögök csupán 27%-a, a máltaiak 28%-a, a románoknak pedig 29%-a kedveli a szabadtéri sportot.

A fitnessközpontok főként a svédek (31%) és a ciprusiak (22%) körében népszerűek, míg a franciák és a magyarok csupán 2%-a kedveli őket.

A németek 61%-a, az osztrákoknak pedig 57%-a tagja valamilyen sportklubnak vagy fizikai aktivitást is magában foglaló egyéb klubnak. Ez az arány azonban már sokkal alacsonyabb Magyarországon (8%), Görögországban és Litvániában (12%).

Összességében az európaiak úgy érzik, helyi hatáságaik eleget tesznek annak érdekében, hogy megfelelő lehetőségeket biztosítsanak számukra a testmozgásra. A finnek (76%) és a

luxemburgiak (75%) a legelégedettebbek, míg a magyarok, lengyelek és az olaszok (52%) úgy vélik, helyi hatóságaik nem tesznek meg mindent a fizikai aktivitás ösztönzéséért.

A sportot támogató önkéntesek köre Svédországban és Finnországban a legkiterjedtebb (18%), ezzel szemben Lengyelországban, Görögországban és Portugáliában az emberek csupán 2%-a vállal önkéntes feladatot a sport terén. Magyarország egy fokkal jobb arányt mutatott, 6% az önkéntes feladatot vállalók aránya.

Az EU-ban az emberek nagy része a szervezett sportokkal szemben előnyben részesíti a testmozgás más formáit, mint például a séta, tánc vagy a kertészkedés. Közegészségügyi szempontból aggodalomra ad okot az, hogy az uniós polgárok 14%-a „soha”, míg 20%-a „csak igen ritkán” aktív.

Néhány összegző megállapítás a felmérés eredményei alapján:

- A társadalom bizonyos csoportjai számára kevésbé elérhetőek a sportolás lehetőségei.
- Nagy különbségek vannak az egyes tagországok között.
- Szükséges a sportban aktív országok „jó gyakorlatát” felmérni, meghatározni és terjeszteni más, kevésbé aktív tagországokban.
- Lényeges különbségek vannak az egyes tagországok között a sportszervezetek és a fizikai aktivitást elősegítő állami programok prioritásainak meghatározásában és a finanszírozásban.

A felmérés útmutató és szakmai alap lehet a politika különböző szintjein tevékenykedő felelősöknek, hogy döntéseikkel alapvetően befolyásolják országuk polgárainak sporthoz és a fizikai aktivitáshoz való viszonyát.

Mindkét felmérést tartalmazó dokumentum letölthető angol nyelven:

http://ec.europa.eu/sport/library/eurobarometer-polls_en.htm

3.9. Egyes jogszabályok a sportban

A sportot érintő jogszabályok elsősorban az adózás, a szerencsejátékok és vállalkozás tárgykörökben kapnak és érdemelnek különös figyelmet

Adózás

Az adóztatás szabályozása a tagállamok kormányaira tartozik a szubszidiaritás elve alapján. Az EU csak azokat az ügyeket szabályozza, amelyek a belső piac létrejöttéhez feltétlenül szükségesek.

Az EU szerződések rendelkezéseinek végrehajtásához különböző általános forgalmi adó irányelveket dolgoztak ki, amelyek közül különösen a „Hatodik ÁFA-irányelv” bír jelentőséggel a sport területén. Ennek az irányelvnek az értelmében minden tevékenység, amely a sport gyakorlását vagy fejlesztését szolgálja, eleve adóztatásra kerül. A tagállamok az adózás alól felmenthetnek olyan bizonyos, a sporttal és testneveléssel szoros összefüggésben álló szolgáltatásokat, amelyeket non-profit szervezetek jutatnak a sportoló személyek részére.

Mivel sok egyesület a közhasznúság elvének alapján szerveződött, azaz nem nyereségorientált, az egyes EU államokban a sportszervezetekre vonatkozóan számos „nem valódi” adómentesség létezik. Az EU államok megtehetik, hogy a nem nyereségorientált vállalatok gazdasági tevékenységeit ennek ellenére megadóztatják, amennyiben az adózás alóli felmentés a verseny torzuláshoz vezet és azokat az ipari vállalatokat, amelyek ÁFA fizetésre kötelezettek, hátrányos helyzetbe hozzák.

Úgyszintén nehézségekhez vezet némely sportágban a kereskedelmi vállalatoknak és azoknak a közhasznúsági alapon szerezett vállalatoknak a megkülönböztetése is, amelyek a tagdíjakat csupán az egyesületi kiadások fedezésére szedik be. Az ÁFA fizetése alóli felmentéshez ezekben az esetekben a következő fő ismérveknek kell megfelelni:

- a tevékenységnek a közérdeket kell szolgálnia,
- nem torzulhat a verseny az ÁFA fizetésre kötelezett ipari vállalatok hátrányára,
- nem lehet rendszeres nyereségszerzés a kifejtett tevékenység célja.

A közhasznú egyesületek is fejtenek ki gyakran olyan teljesítményeket, amelyek bár szorosan összefüggenek azok sporttevékenységével, azonban ennek ellenére tisztán gazdasági érdekeket szem előtt tartva történnek meg.

Példák:

- a sportrendezvényeken a belépőjegy áraiból származó bevételek,
- játékosok átigazolásából származó bevételek pl. a szerződés lejáratá előtti egyesület váltáskor fizetendő lelépési összegek,
- a sportrendezvények közvetítési jogainak eladása,
- rajongók által vásárolt cikkel eladása,
- ételek és italok eladása,
- szállásadó létesítmények üzemeltetéséből vagy a sportlétesítmények bérleti díjából és haszonbérletből származó bevételek.

Az ezekből a tevékenységekből származó bevételek, a szubszidiaritási elv értelmében, az egyes tagországok adójogi rendelkezéseinek hatálya alá esnek. A szabályozások országonként eltérőek, mindenesetre a legtöbb tagállamban a fenti tevékenységekből befolyó összegek után adózni kell.

Magukat a sportolókat adózás szempontjából nem érintik az EU szabályozásai. A sportolók jövedelmei (sportolói fizetések, díjakkal járó jutalmak, szponzor hozzájárulások, a reklám és reprezentációs fellépésekből származó jövedelmek) alapvetően a sportoló lakóhelye szerinti tagállamban kerülnek adóztatásra. Csak kivételes esetekben történik olyan országban az adó kivetése, amelyben a jövedelem keletkezett.

A szerencsejátékok

A szolgáltatások terén a belső piac sportra vonatkozó versenyszabadságával kapcsolatban mindenekelőtt a szerencsejátékok sokak által követelt összhangba hozása jelent problémát. Abból a célból, hogy a szerencsejáték piacról képet alkothasson, az EU-Bizottság megbízást adott a belső piac szerencsejátékairól szóló tanulmány elkészítésére és ezt 1991.-ben hozták nyilvánosságra.

- A gazdasági bevételek terén Európában a sorsjáték a 13. helyen állt. A szerencsejáték piac gazdasági jelentősége tehát kétségen kívül áll.
- Régóta ismeretes már az időpont szerint húzott sorsjátékok és bukmékerek határokat is átlépő üzlete.
- A nyereményjátékokon való, a határokon is keresztül lépés részvétel a jövőben még könnyebbé fog válni a készpénz nélküli fizető rendszerekkel kapcsolatban, az egyre több újdonságot kínáló elektronikai kommunikációs eszközök révén.

Már az Európai Közösség Bírósága is foglalkozott a szerencsejátékok témájával kapcsolatos panasszal.

Két német állampolgár Angliában lottószelvényeket akart árusítani, postaküldeményüket azonban Nagy-Britannia vámhatósága azzal az ürüggyel elkobozta, hogy az angol jog szerint tilos, amit csinálnak. Az Európai Közösség Bírósága 1994. márciusában döntött az ügyben és ítéletében leszögezte, a tagállamoknak jogukban áll nemzeti, biztonsági és gazdasági-politikai okokból, a szerencsejáték piacra vonatkozó korlátozó intézkedéseket hozni. Ez lényegében a szerencsejátékokból (lottó és totó) származó bevételek révén az állami szerencsejáték monopóliumok további fenntartásának lehetőségét jelenti.

A bíróságnak az a döntése, amely szerint meg kell hagyni a tagállamok szerencsejáték piacra vonatkozó korlátozási lehetőségeit, Nyugat-Európában a sport létezési alapjai egyikének biztosítását jelenti. Az állami szerencsejáték bevételek szociális, kulturális és sport hányadából származó juttatások nélkül Európában kimerülne a sport életfontosságú pénzforrása. Ezért az EU-tagállamok pénzügyminiszterei az EU-tanácsában a szerencsejáték piaci korlátozásának megtartása mellett emeltek szót.

A vállalkozás értelmezése a sportban

Az Unió-szerződésben a vállalat fogalmát nem határozták meg. A vállalat fogalmának definícióját azonban Európai Közösség Bírósága eddigi igazságszolgáltatási anyagaiból tudjuk értelmezni.

Vállalaton értjük mindazokat a gazdasági egységeket, amelyek árucikkek előállításával vagy elosztásával, illetőleg szolgáltatások nyújtásával foglalkoznak.

Bár az EU a profi sportegyesület fogalmát nem fogalmazta meg, azonban a fenti vállalatokat leíró fogalom a sportegyesületekre és szövetségekre is vonatkozhat.

Ha a sportegyesület más egyesületekkel mérkőzéseket szervez, a belépésért cserébe fizetséget hajt be és e mérkőzések televízió közvetítési jogának átruházásából tetemes bevételre tesz szert, akkor ez a sport kétségtelenül gazdasági tevékenységnek tekintendő. Ilyen értelemben pl. azok a labdarúgó egyesületek, amelyek azért „produkálnak” mérkőzéseket, hogy általuk nyereségre tegyenek szert, vállalatként értelmezhetők.

Ugyanakkor az egyesület tényleges tevékenységéből kell kiindulni. Abban az esetben is, ha egy sportegyesület tevékenysége keretében pl. ifjúsági csapatokat irányít és ily módon közhasznú feladatokat végez, a tényen semmit nem változtat, ha adott esetben gazdasági tevékenysége révén az EU-jog értelmében vállalatként tekintendő.

A közhasznú elvnek egyesületi alapszabályzatokban történt formális rögzítése sem változtat semmit a helyzeten. Amennyiben valamely sportegyesület tevékenységével nyereséget termel, amelyet a saját „versenyképességének” erősítésére használ fel, ez esetben kétségtelenül vállalkozási tevékenységről is szó van. Ily módon ezek a sportegyesületek az EU verseny előírásainak hatálya alá kerülhetnek.

Ma még nem létezik végérvényes elhatárolás a profi sportegyesületek és amatőr sportegyesületek között. Az EU-Bizottság foglalkozott az ezen a területen még tisztázatlan problémákkal (pontosabban a szubvenciók átruházása a sportegyesületekre, segélyek a sportban stb.). Ezért hamarosan várható, hogy e problematikáról pontosabb, újabb értesülések állnak majd rendelkezésünkre. Végleges értelmezésre majd csak az Európai Közösség Bíróság döntése esetén kerül sor, amelyben a profi sportegyesületek fogalmát is pontosan meghatározzák, pl. egy precedens értékű bírósági döntés esetén.

Az Európai Unió versenyjoga létrehozásának célja, hogy a tagállamok versenykorlátozó intézkedésekkel ne támogathassák nemzeti vállalataikat, másrészt, a piaci szereplők különféle megegyezésekkel ne csökkentsék a fennálló versenyt. Ennek megfelelően a versenyre vonatkozó közösségi jogszabályok két csoportra oszthatók. Az első csoport a magánszektoron

belül szabályozza a vállalatok magatartását, a másik csoport az állami vállalatokra, illetve a tagállamokra vonatkozik.

A közösségi szabad verseny öre a Bizottság, amely jogsértés esetén a Bírósághoz fordul.

A magánszektorra vonatkozó rendelkezések

A Római Szerződés megtilt „minden olyan vállalatok közötti megállapodást, összehangolt magatartást, amely befolyással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy eredménye a közös piacon belüli verseny akadályozása, korlátozása vagy eltorzítása”. A Római Szerződés ebbe a kategóriába sorolja még a vállalatvezetők között létrejött jogilag nem kötelező megállapodást, a ún. „gentlemen’s agreement”-et is. Az anyavállalat és leányvállalat közötti megállapodás azonban nem tilos. A vállalatnak nem feltétlenül kell honosnak lennie a közös piacon, ahhoz, hogy érvényesüljenek rá a közösségi versenyjog rendelkezései.

Amennyiben egy adott magatartás csak egy tagállamban korlátozza a versenyt, és nincs hatással a tagállamok közti kereskedelemre, akkor ebben az esetben a tagállam versenyjogát kell alkalmazni. Ugyanakkor a Római Szerződés ügyel arra, hogy ne jöhessenek létre olyan megállapodások sem, amelyek azt eredményeznék, hogy a közös piac megállapodásokon keresztül felosztott nemzeti piacokra essen szét.

A Bizottságnak joga van arra, hogy felmentést adjon a tilalmak alól, amennyiben úgy látja, hogy adott megállapodás vagy magatartás jótékony hatást fejt ki a társadalomra és fogyasztókra és nem korlátozza a versenyt a szükségesnél nagyobb mértékben.

Reményeink szerint vonatkozik ez a lehetőség a szakemberképzésre, sporttehetségek nevelésére, a sporttudomány fejlesztésére, s nemzetközi sportkapcsolatok erősítésére fordított pénzeszközök kedvező elbírálására, a gazdasági társaságként működő sportszervezetek esetében.

Az államra és az állami vállalatokra vonatkozó rendelkezések

A Római Szerződés szerint az állami vállalatokra ugyanazon szabályoknak kell vonatkozniuk, mint a magánvállalatokra. A tagállamok nem bocsáthatnak ki olyan jogszabályokat, amelyek kedvezményben részesítik az állami vállalatokat. A piacon szereplő vállalatokra az egyelő elbánás elvét kell érvényesíteni a tulajdonostól függetlenül.

Speciális elbánás csak azon vállalatok esetében indokolható, amelyek „általános gazdasági érdekeket szolgáló szolgáltatások működtetésével vannak megbízva,, (pl. közszolgáltatók), illetve amelyek „állami bevételeket termelő monopóliumok”. A közösségi versenyjog elismeri, hogy szükség van a nemzeti vállalatoknak és iparágaknak nyújtott támogatásokra, amennyiben ezek gazdasági és szociális célkitűzéseket szolgálnak.

A Római Szerződés felsorolja azokat az eseteket, amelyeknél a Bizottság és a Tanács az általános tilalomtól eltérve jogosult bizonyos támogatásokat megengedni. Ide tartoznak a foglalkoztatás javítására, az energia-megtakarításra, a regionális célokra, a környezetvédelemre, kutatásra és fejlesztésre, valamint a kis és középvállalatok részére nyújtott támogatások. Ebbe a kategóriába sorolhatók non-profit sportszervezetek is.

A sport kereskedelmi célokra történő felhasználásakor észre kell vennünk azt is, hogy a két szereplő viszonyát alakító szabályzók számtalan karakterrel rendelkeznek, sokuk azonban szöges ellentétben áll a másikkal. A sportvilágban igazoltan vannak érvényben a kereskedelemben már versenyellenesnek és éppen ezért tiltottnak minősített döntések. Ennek gyökere abban leledzik, hogy a sportolás eszenciáját képző nemes küzdelemben olyan fontos a „használható” versenytársak léte, mint a levegőben az oxigén. A versenyrendszerek működtetését befolyásoló szabályok nemegyszer úgy rendelkeznek, hogy kiélezett, izgalmas

csaták biztosítása végett irányítottan hoznak létre azonos játékerőt képviselő csapatokat. (A Champion's League jellemző példa erre az esetre.)

Az őket tápláló anyaegyesületek pedig egyenlő módon részesülnek a kereskedelmi tevékenység bevételeiből, hogy életképességük megmaradjon.

Igaz ugyan, hogy a sportági szövetségeknek megengedett a rendelkezésre álló pénz központi és viszonylag egységes újbóli elosztása, azt viszont szigorúan ellenőrzik a versenyhivatalok, hogy az irányítók által birtokolt közvetítési és szponzorálással kapcsolatos jogosítványokat az Unió hatályos törvényeinek megfelelően értékesítették-e. Konklúzióként azonban megjegyezhetjük, hogy a jövedelmek újraosztása az egyes sportágak fejlődésének záloga és a közös berkekben leledző egyesületek egymás iránti szolidaritásának kifejezője.

Eszerint, a sport a gazdasági lehetőségek színes tárházává is válhat, ahogyan ezt a fent említett iránymutató elvek bizonyítják.

4. A tagállamok sportja

A kilencvenes évek elején merült fel az Európai Közösség részéről az az igény, hogy le kell írni a tagállamok sportjának felépítését, működését, a kormányzati és nem-kormányzati (civil) szféra érvényességi körét, hogy a tagállamok egymás között, valamint az Európai Bizottság és a tagállamok között összehangolt együttműködést lehessen kialakítani.

A tagállamok egymástól eltérően jellemezhető kulturális és sportszakmai fejlődését figyelembe kell venniük a döntéshozóknak az Európai Unióban is.

Egyes országokban az önszerveződő sport számára törvényi garanciák nyitnak szabad utat és lehetőségeket, más országokban a társadalmi eredetű sportfejlődés és működés körül van bástyázva szabályokkal, tulajdonképpen állami ellenőrzéssel. Vannak olyan országok is, amelyekben nincs törvény a sportról. Ezekben az országokban az államnak és a sport önkormányzatnak megosztott felelőssége van. Általánosan elfogadott álláspont azonban az, hogy a sportnak az önkormányzati intézményrendszer felel meg, vagyis a sport felel saját sportpolitikájáért. Az állam pedig megteremti a működés alapvető feltételeit.

Az Európai Unió valamennyi tagállama kormányzati szinten irányítja a sportot. Az irányítás tartalmi, módszerei, szervezeti keretei az egyes tagállamokban jelentősen eltérnek egymástól. Franciaországban és Luxemburgban erős kivételként önálló minisztériumhoz tartozik a sport. Más tagállamokban a sportadminisztráció részét alkotja valamelyik minisztériumnak: Németországban a Belügyminisztérium, Finnországban, Írországban, Portugáliában és Spanyolországban az Oktatási Minisztérium szervezeti rendjébe illeszkedik a sportirányítás. Dániában és Görögországban a kulturális tárca fogadja be a sportot. Vannak tagállamok, amelyekben több minisztérium hatáskörébe tartoznak a sport kormányzati feladatai, a feladat tartalmához igazodóan. Így például Ausztriában az Oktatási Minisztérium a kormányzati felelőse az iskolai testnevelésnek, ugyanakkor az egészségügyi, környezetvédelmi, honvédelmi és a belügyminisztérium érvényességi köre az ügyek tartalmától függően kiterjed a sportra is. Hasonló a helyzet Olaszországban, ahol az Oktatási Minisztérium felel az iskolai testnevelésért, a Belügyminisztérium a sportlétesítmények biztonságáért, a hadsereg sportjáért pedig a Honvédelmi Minisztérium. Svédországban a Belügyminisztérium a fő felelőse a sportnak, a szociális-jóléti tárca hatáskörébe tartoznak viszont a doppingügyek, az oktatási tárcához pedig az iskolai testnevelés. A tapasztalat az, hogy a több tárças kormányzati irányítás esetén a sport civil szférája, a sport civil ernyőszervezete, a nemzeti vagy országos sportszövetség és olimpiai bizottság autonómiája szélesebb és biztosabb alapokra támaszkodhat.

A kormányzati és nem-kormányzati befolyást illetően tehát az egyes tagállamok sportélete eltér egymástól. Ez természetesen nem jelent értékítéletet, minősítést. Arról van szó, hogy a sportfejlődés eltérő utakat tett meg az európai országokban.

A tagállamokból néhány jellegzetes példát részletesen, a többi tagállam sportját vázlatosan ismertetjük.

4.1. Ausztria

Törvényi szabályozás

Az ország sportja a független sportszövetségek és sportklubok működésére épül. Az állam felelős a sport fejlesztéséért, mindenekelőtt tartományi szinten.

Az osztrák alkotmány nem tartalmaz cikkelyt a sportról. A felelősség elsősorban a tartományokra hárul, ezért hoznak a tartományok törvényeket sportügyekben.

Szövetségi szinten a törvények általában közvetetten érintik a sportot, pl. oktatási törvény, hajózási törvény, repülésről szóló törvény stb. A szövetségi sport támogatásáról szóló törvény foglalkozik közvetlenül a sport anyagi támogatásának módozatairól. Ennek alapján adhat (nem kötelezően) a kormányzat anyagi támogatást a nem-kormányzati sport-szervezeteknek, az Osztrák Szövetségi Sportszervezet (BSO) keresztül. Törvényes csatornát képvisel a sport támogatásában a Szerencsejáték és a sorsolós játérendszer. A Szövetségi Sportszervezet azon támogatott alapok közé tartozik, amelyek a szövetségi kormánnyal szerződést kötöttek.

Fontos törvény szól a sportoktatásról, amely az edzők, sportoktatók működését szabályozza. A képzési költségeket a kormányzat fedezi.

Átfogó intézkedések

A sportszektorban – az ezredforduló körül – a közvetkező jelentős intézkedések születtek:

- Ausztria ratifikálta az Európa Tanács Dopping Konvencióját, aminek alapján a szövetségi kormány felhatalmazhatta a sportszövetségeket a dopping vizsgálatok elvégzésére.
- A szövetségi kormány rendeleti úton szabályozta a nagyobb sportesemények alkalmával előforduló nézőtéri erőszak megfékezését. Az oktatási és a kulturális minisztérium feladata pedig az, hogy morális, nevelési eszközök felhasználásával növelje a szabályozás hatékonyságát.
- Az élsportolók szociális beilleszkedéséhez számos intézmény ad segítséget.

Az Élsport Bizottság átfogja, koordinálja a sporttudósoknak, a sportszervezetek vezetőinek, a sportorvosoknak, a magasan képzett edzőknek, a kormányzati tisztviselőknek tevékenységét meghatározott programok végrehajtásakor. Az Élsport Bizottság sokrétű működését pedig a Szövetségi Sportszervezet (BSO) hangolja össze.

Kormányzati szervek működése

Az iskolai testnevelés és diáksport az Oktatási és Kulturális Minisztérium felügyelete alá tartozik. Valamennyi egyéb sporttal összefüggő ügy: pl. a sportszervezetek pénzügyi támogatása, sportkitüntetések adása, az önkormányzatok támogatása a Szövetségi Kancellária hatáskörébe tartozik.

Felelőssége van még sport ügyekben a Szövetségi Védelmi Minisztériumnak és a Szövetségi Belügyminisztériumnak.

Regionális szinten a kilenc tartomány egymástól függetlenül jár el sportügyekben. Felelősek a sport fejlesztésért. A felügyeletet a tartományi sporttanácsok látják el. Országot átfogó programokban a szövetségi és a tartományi felelősök, szervezők együttműködnek.

A sportlétesítményeket, sportorvoslást, a testnevelést, valamint a támogatások elosztását érintő ügyek vitájára valamennyi tartomány elküldi képviselőjét.

Nem-kormányzati szervezetek működése

Az önkéntesen végzett sporttevékenység központi testületét, a Szövetségi Sportszervezetet (Bundes-Sportorganisation, BSO) 1969-ben hozták létre. A szervezet célja a sport képviselése, a tagok közötti együttműködés segítése.

Tagjai három csoportba sorolhatók:

1. Három ideológiai alapon szerveződő sportszervezet, amelyek klubokat, tartományi szinten működő sportszövetségeket fognak át.
2. Elismert Sportszövetségek, amelyek szövetségi szinten elsősorban az élsporttal foglalkoznak, nincs politikai, vagy ideológiai kötődésük.
3. Rendkívüli tagok, pl.: az Osztrák Olimpiai Bizottság (ÖOC), tiszteletbeli tagok, stb.

Az Osztrák Olimpiai Bizottság koordinálja az olimpiai felkészüléssel, az olimpiai csapat kijelölésével, az olimpiai részvétellel összefüggő feladatokat. Ezen kívül különböző akciókat szervez az élsport támogatása érdekében.

Valamennyi országos sportszövetség, valamint az ideológiai alapon működő országos ernyőszervezet rendelkeznek tartományi szinten működő testületekkel. A sportklubok többsége sportszövetségek illetve ernyőszervezetek tagjaiként működik.

Az iskolai sport működését külön törvény szabályozza. A tantervek az iskola típusoknak megfelelően készülnek. A tanórán kívüli sporttevékenységet általában a testnevelő tanárok szervezik. Népszerűek az iskolai sportünnepélyek, sporthetek, stb.

4.2. Belgium

A belga sport alapját a klubok alkotják. 1.350.000 fő tagja van 17.500 sportklubnak. A sportklubok 90 sportszövetséghez igazodnak. A sportklubok képviselői helyi (városi) regionális, és országos (nemzeti) szövetséget hoznak létre. A szövetségek egy része tagja a Belga Olimpiai Bizottságnak és valamennyien tagjai a Sportszövetségeket tömörítő Belga Sportszövetségnek.

Kormányzati irányítás

A kormányzat szerepe az, hogy segítse az állampolgárok sportba bekapcsolódását és támogassa a társadalmi kezdeményezéseket. A kormányzati közreműködéstől a sportolási feltételek javítását várják el a sportolni vágyók, mindenekelőtt a sportinfrastruktúra (olcsó sportfelszerelés, nyitott sportpályák) gazdagítását.

A sportirányítás meghatározott szintjei és feladatai kormányzati szempontból a három belga közösség – a francia, a német és a flamand nyelven beszélők – hatáskörébe tartoznak. Ettől függetlenül a sportügyek terén hatásköre van a Védelmi Minisztériumnak, a kerékpáros sportesemények esetén a Belügyminisztériumnak, a fizetett sportolók ügyeiben a Szociális Ügyek Minisztériumának, a repülő sportok és a turizmus pedig a Közlekedési Minisztérium feladatkörébe tartozik. A sportlétesítmények minőségét és biztonságát garantáló ügyek, az erőszak a sportban, valamint a sporttörvény betartása feletti őrködés az Igazságügyi Minisztérium jogkörét érinti.

A szövetségek 40%-ának csak országos szintű szervezettsége van, 60%-a a szövetségeknek pedig regionális, tartományi helyi önkormányzatra terjedő, területi elven működő ligákba tömörül. 89 sportszövetség alkotja a Belga Olimpiai és Szövetségi Bizottságot.

Az első benyomásra bonyolult sportstruktúra jól működik, valószínű főként azért, mert volt ideje szerves fejlődésen keresztül kialakulni. A sportélet akkor tud társadalmi szerkezet szövetébe épülni, ha van ideje a kialakulásra, a letisztulásra.

Nem-kormányzati sportszervezetek

Belga Olimpiai és Szövetségi Bizottság

A Belga Olimpiai Bizottságot 1906-ban alapították meg sportszerető polgárok és arisztokraták. Időközben az olimpiai felkészülés és részvétel feladatai kibővültek, ezért 1998-ban az Olimpiai Bizottság és a Sportszövetség egyesült (Belgian Olympic and Inter-federal Committee, BOIC).

A BOIC feladatai ellátásához kormánytámogatásra tart igényt. Bízik a vállalatok és a magánszféra segítségével. A pénzbeli hozzájárulásokat az Olimpiai Alap fogadja be. A támogatások hatékony felhasználását az olimpiai sportágakban a Belga Sportfejlesztési Bizottság tervezi és ellenőrzi. A nem olimpiai sportágak is részesülhetnek – szerződés szerint – az Olimpiai Alap pénzeszközeiből.

A BOIC tagszövetségei és a versenysportolók a következő támogatásokra tarthatnak igényt.

A BOIC szolgáltatásai:

- adminisztratív segítség,
- jogi tanácsadás, jogi képviselet,
- pénzügyi tanácsadás,
- sportfelszerelések, sportruházat, közlekedési eszköz, egyéb technikai eszközök,
- a Belga Olimpia Utazási Iroda szervezi a belföldi és a külföldi utazásokat, elsősorban a szövetségeknek és ligáiknak, kedvezményes feltételek mellett,
- a BOIC marketing csoportja tanácsot és segítséget nyújt szponzori és a médiával összefüggő ügyekben,
- új adatbank és háromhavonta megjelenő Olimpiai Hírek segítik a sportéletet a tájékozódásban.

BOIC és az Európai Unió

Az előnyös földrajzi, politikai helyzetet felhasználva a BOIC irodája kapcsolatot tart az Európai Bizottság Sportügyekért felelős részlegével, közvetve a tagállamok sportképviselőivel.

4.3. Dánia

Általános jellemzők, törvények

A szabadidősport a civil szektor hatáskörébe tartozik, tehát amatőr alapon működik. Annak ellenére, hogy növekszik az amatőr sport állami támogatása a sportszervezetek függetlenségét semmi sem veszélyezteti. Az állam ugyanis a gyakorlati nevelés eszközének tekint a sportot. A kormányzati oldal megteremti a sporttevékenység kereteit, feltételeit, a nem-kormányzati oldal felelős a gyakorlatba ültetésért, végrehajtásért. Mindkét oldal a hangsúlyt a tömegsportra helyezi, főként a helyi, lakossági sport fejlesztésére.

Három törvény érinti közvetlenül a sportot:

1. Totó és Lottó törvény, amely a pénzalapok felosztásáról rendelkezik. Az alapok nagy részét a sportszövetségek kapják, valamint a Team Danmark, amely csak az élsportot szolgálja.
2. A lakossági sport pénzügyi támogatásáról szóló törvény az iskolán, szervezett sporton kívüli, helyi szabadidő tevékenység fejlesztését célozza. Ez a törvény rendelkezik a sportcsarnokok, sportpályák bérlésekor nyújtható támogatásról is.

3. Az élsport támogatásáról szóló törvény a Team Danmark működését szabályozza. Eszerint a független intézmény költségkeretének 2/3-át az állam fedezi, 1/3-át a sportszektornak kell előteremteni. Az élsport támogatásában a szociális felelősségnek is érvényesülnie kell a törvény szerint.

Kormányzati szint

A sport a Kulturális Minisztérium felügyelete alá tartozik, az Oktatási Minisztérium hatáskörébe pedig az iskolai testnevelés és az iskolai sportlétesítmények.

A helyi önkormányzatokban helyet foglalnak a kultúrát, szabadidő sportot és versenysportot képviselő küldöttek, akik gondoskodnak a helyi sport anyagi támogatásáról, pl.: sportlétesítmények építéséről, gondozásáról, bérletéről.

Nem-kormányzati szint

Az amatőr sportot három nemzeti sporttestület szervezi:

1. Dán Sportszövetség (DIF), amely jelenleg 54 tagszövetséget, köztük a dán Olimpiai Bizottságot, megközelítően 10.000 klubot és 1.5 millió tagot tart nyilván. Célja a tömegsport támogatása, az amatőr szellem népszerűsítése. Van felelőssége a versenysportban is. Tagszövetségei közül némelyek, pl.: a Dán Labdarúgó Szövetség hivatásos sportolókat is alkalmaznak.
2. Dán Gimnasztikai és Sportszövetség kb. 5.000 klubot és több mint egy millió tagot tart nyilván, akik túlnyomóan szabad idő sporttal, egészség sporttal, helyi versenyek rendezésével foglalkoznak.
3. Dán Vállalati Sportszövetség a cégek alkalmazottainak sportolását szervezi. Családi sportot is találunk a programokban. A szövetséget 7.000 klub és 200.000 aktív tag alkotja.

Figyelembe kell venni azt, hogy valamely sportolót több sportágban, illetve több klubban is nyilván lehet tartani, pl.: valaki tag lehet kézilabda szakosztályban és labdarúgó szakosztályban is.

A Dán Olimpiai Bizottság (DOK) 1993-ig közreműködött az olimpiai csapat felkészítésében, az olimpiai részvétel szervezésében. Azonban 1993. január 1-től a Dán Olimpiai Bizottság és a sportszövetségek egyesültek Dán Sportszövetség néven.

A szociológiai felmérések szerint 1987-ben a női lakosság 61%-a, a férfi lakoságnak pedig 59% vesz részt a sportban, új valamilyen sportot. A nők főként a nem versenyszerűen üzött gimnasztikát, úszást és kocogást helyezik előtérbe, a férfiak inkább fordulnak a rendszeres, versenyszerű sportolás irányába, pl. labdarúgás, kézilabda, tenisz, evezés.

Regionális szinten változatos sportstruktúrákat működtetnek az országos ernyőszervezetek. A dán sport alapját a helyi sportklubok alkotják.

A Dán Sportkutató Tanács célja a sporttudományos vizsgálatok kezdeményezése, támogatása a sportorvoslás, az étktan, a pszichológia, a pedagógia és más sporttal foglalkozó tudományok területén. A Tanácsot a Kulturális Minisztérium valamint a sportszervezetek finanszírozzák.

Az Oktatási Minisztérium felügyeli az iskolai testnevelést és sportot. A sport, kötelező tantárgy az általános iskolában, átlagosan heti 2 órában. Ezenfelül heti egy alkalommal lehet a tanulóknak úszni a negyedik, az ötödik és a hatodik osztályban. A tizedik, illetve az utolsó évfolyamban a tanulók választhatnak sportágot növelt óraszámban.

Az iskolák a kötelező tanórákon felül sportolási alkalmakat teremtenek a sport iránt érdeklődő diákoknak. Sok helyen működik együtt az iskola a helyi sportklubbal és teremtenek további lehetőséget a tanulók fizikai aktivitására.

4.4. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság egyesült államot, tehát nem szövetségi államot jelent. Mind a négy államalkotó elem (Anglia, Skócia, Wales, Észak-Írország) parlamenti képviselőket küld a Westminsterbe, amelyik a királyság legfőbb törvényalkotó hatósága. A legtöbb törvény érinti az egész Egyesült Királyságot, de a sajátos, helyi viszonyoknak megfelelően az államalkotók saját törvényeket is hozhatnak.

Az EK-nak nincs írott alkotmánya, és nincs parlament által jóváhagyott sporttörvénye. Kiadnak azonban nem kötelező erejű irányelveket, ajánlásokat a sportról a különböző kormányzati testületek. Számos törvény érinti - kedvezően, vagy kedvezőtlenül – a sportot. Például egy 1988-ban jóváhagyott törvény arra kötelezi a helyi hatóságokat, hogy meghatározott sportlétesítményeket vegyék ki a versenyjog hatálya alól. 1987-ben a sportlétesítményeket érintő tűzvédelmi rendeletet adtak ki, amely a nézők biztonságos elhelyezéseiről rendelkezett. 1991-ben a nézőtéri erőszak megfékezéseit szolgáló törvény jelent meg elsősorban labdarúgással összefüggésben. Az 1993-ban kiadott Szerencsejátékokról szóló törvény a bevételek 20%-át juttatja sport céljára. Edzőközpontok felállításáról 1995-ben hoztak törvényt, amely a 18 éven aluliak számára szabadidő eltöltésre és edzésre alkalmas, sokfunkciós létesítmények építését vette célba. A törvény a baleseti ügyekkel, megelőzéssel kapcsolatban is rendelkezik.

A sport kormányzati oldalon több minisztériummal is érintkezik. Esetenként valamelyik minisztérium kap fő felügyeleti jogot az EK-ra, vagy csak pl. Angliára kiterjedően és együttműködik a hatáskörileg érintett társmisztériumok tevékenységével. Például az oktatási minisztériummal a testnevelési tanterveket illetően, a környezetvédelmi hatóságokkal a létesítményfejlesztést, belügyminisztériummal a nézőtéri erőszak megelőzését, megfékezését, a mezőgazdasági tárcával a szabadtéri pályák, sportolásra alkalmas folyók, tavak használatát illetően, stb.

Félállami sportszervezet az EK Sporttanácsa, valamint az angol, skót, velszi, és északír Sporttanács. Szerződés alapján juttat a kormány támogatást költségvetési forrásból a Sporttanácsoknak. Bevételek mintegy 80%-a központi támogatásból ered. A tanácsok felelősek a sportfejlesztésért, a résztvevők számának növekedéséért, a sportteljesítmények javulásáért és a sportlétesítmény kapacitás növeléséért. A sporttanácsoknak gondoskodniuk kell a jövőben a rendelkezésre álló források felhasználásának teljes körű átláthatóságáról. Az EK területén összesen 471 sporttanács működik.

A sportot irányító (állami) kormányzati szervek a közigazgatás teljes hálózatát lefedik. Több mint 100 éves működésük alatt feladat és hatáskörük tökéletesedett. Bár törvény nem kötelezi az önkormányzatokat arra, hogy a sport fejlesztésére normatív támogatást különítsenek el költségvetésükből, ugyanakkor kaphatnak a sporttanácsoktól pénzt, kérhetnek támogatást, pályázhatnak. Ebben az esetben szigorú elszámolási kötelezettségük van a támogatást nyújtó állam, vagy tanács felé.

Nem-kormányzati sportirányítás

Jelentős változás állt be a sport civil szerveződésében az ezredfordulón. 1999-ben, hosszas viták, tárgyalások eredményeként az EK ernyőszervezetei, sportszövetségei, mindenekelőtt a Brit Olimpiai Bizottság, a Fizikai Rekreáció Központi Tanácsa, Wales, Skócia és Észak-Írország Sportszövetségei létrehozták a Brit Sportszövetséget. Céljuk az volt, hogy nagyobb súlyt képviseljenek a kormányzat felé, egységesen lépjenek fel a médiában, végül jobb esélyt, fórumot adjanak a belső vitáknak. Az átalakulásra két évet szabtak meg az egyesülést elhatározó közgyűlésen. A belső viták eldöntésének intézményeként, választott bírósághoz hasonló funkcióval, a Sport Viták Döntési Panelje működik. Egyének és szövetségek vitás

ügyeit szeretnék távol tartani a költséges bírósági eljárásoktól, a drága ügyvédi közreműködéstől. A Panel a kormányzati és a nem-kormányzati szervezetektől függetlenül működik. Tagjait a brit sport állami irányító szervei delegálják.

A Panel működése beindításához állami támogatást kapott. A továbbiakban – három év elteltével – el kell tartania magát a szolgáltatások tiszteletdíjából.

Az EK legjelentősebb civil szervezete a Fizikai Rekreáció Központ Tanácsa (FRKT - Central Council of Physical Recreation), amely nagyon széles skálán szervezi, támogatja a verseny és a szabadidő sportot. Kiemelten foglalkozik a szabadidő sporttal, a fiatalok sportjával, a nők sportolásával a sport- és egészségtudomány támogatásával, a sport és környezetvédelemmel, elsősorban a sportlétesítmények telepítését, karbantartását érintő ügyekben. Újabban működésében hangsúlyt kapott a doppingellenes küzdelem, a sport és média kapcsolata, valamint az edző- és sportvezető képzés. Az FRKT az egyetlen civil szerveződés az EK-ban, amelynek bevételében 85%-os az állami támogatás.

A brit sportági szövetségek teljes autonómiával rendelkeznek, anyagi háttérükről – kevés támogatást leszámítva – maguk gondoskodnak.

Az élsport irányítását az EK-ban önálló intézmény, az UKSI (United Kingdom Sports Institute) tehát az EK Sportintézete végzi szoros kapcsolatban a nemzeti sportszövetségekkel. Szolgáltatást nyújt a különböző korú és színvonalú élsportolóknak, miközben ellenőrzi felkészítésüket, a támogatások felhasználását. Vállalja az elitsportban dolgozó edzők foglalkoztatását, gondoskodik a válogatott ifjúsági és felnőtt versenyzők sporttudományos és sportorvosi ellátásáról, valamint az edzések létesítményigényének kielégítéséről.

Az élsportot az EK félig állami intézményrendszeren keresztül tartja kézben. Ezzel a sokcsatornás finanszírozást leegyszerűsíti, áttekinthetőbbé teszi, az ellenőrzéshez pedig rendelkezik megfelelő szakmai, hatósági garanciákkal.

Nemzetközi kapcsolatok

Az EK sportpolitikai stratégiájában a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, ápolása kiemelt jelentőségű. A sportszövetségek és ernyőszervezetek nemzetközi szinten is elismert képviselői jelentős erkölcsi, politikai és anyagi támogatást kapnak a sportirányítástól. A sportdiplomáciát az ország külképviselete részeként kezelik, értékelik. A kapcsolatok fő szinterei a következők:

- klubok, egyesületek kapcsolatai, együttműködései,
- sportági szövetségek regionális és országos kapcsolatai,
- városok, testvérvárosok alkalmi és középtávú együttműködése,
- sporthatóságok regionális és országos szintű együttműködései,
- tagságra és tisztségre felkészítés a nemzetközi sportszövetségekben,
- képviselet az ENGSO-ban az EOC-ban,
- nyugat-keleti kapcsolatok építése, karbantartása,
- oktató-képző intézmények, egyetemek kapcsolatai,
- harmadik világ, fejlődő országok támogatása.

Az EK sportdiplomatai fontos szereplői a nemzetközi sportélet fórumainak.

4.5. Finnország

A sporttörvény 1999 januárjában lépett hatályba azzal a céllal, hogy törvényes kereteket adjon a rekreáció, a versenysport és az élsport fejlesztésének. Támogassa a civil kezdeményezéseket, segítse a gyermekek és fiatalok testi-lelki épülését, erősítse az egyenlő esélyért folyó küzdelmet, sikerre vigye a társadalmi türelmetlenség, kirekesztés elleni küzdelmet, védje a kulturális különbözöségeket, a fenntartható fejlődést. A sporttörvény

kötelezi az államot és az önkormányzatokat a sportolás általános feltételeinek megteremtésére.

Az Oktatási Minisztérium felelős a sport általános irányításáért, a sportügyek bonyolításáért és koordinációjáért a kormányon belül. Az Oktatási Minisztérium Sport Divíziója hajtja végre a kormányzat részéről meghatározott feladatokat és kezeli a sport költségvetést. A kormány erős hangsúlyt helyez az egészségsport, valamint a gyermek- és ifjúsági sport fejlesztésére. A minisztérium tanácsadó testülete a Nemzeti Sporttanács.

Finnországban hat tartományi sportiroda működik. A sporttörvényhez kapcsolódó rendelet meghatározott feladatok elvégzésére kötelezi a tartományi, állami irodákat. Az Oktatási Minisztérium Sport Divíziója (részlege) évente rendszeresen tárgyal a tartományi irodákkal a feladatok végrehajtásáról.

Finnországban 452 önkormányzat működik. A sporttörvény együttműködésre kötelezi őket a helyi regionális sporttestületekkel, civil szervezetekkel. Gondoskodik a szükséges és lehetséges sportlétesítményekről, a fogyatékosok sportolásának feltételeiről. A tartományok állami támogatást kapnak feladataik végrehajtására.

Nem-kormányzati szint

1993-ban hozták létre a Finn Sportszövetséget a sport érdekeinek képviselőjéül a finn társadalomban. A szövetségnek 125 tagszervezete van.

A Finn Sportszövetség állami támogatást kap a sport civil szervezeteinek működtetéséhez. A Finn Sportszövetség 74 nemzeti sportági szövetséget tömörít, amelyek tetszőleges közvetlen állami támogatást is kaphatnak, a kormányrendeletben meghatározott alkalmassági kritériumok alapján. Ezen közvetlen támogatáson kívül az állam segíti a sportlétesítmények építését és külön juttatást nyújt az élsportnak, az erre a célra adható keretből.

A szövetségek teljes bevételének 30 %-a állami támogatás. A többi a szponzoroktól, tagdíjakból, sportesemények rendezéséből származik.

4.6. Franciaország

Franciaországban 13 millió tagsági igazolvánnyal rendelkező sportolót tart nyilván 165.000 klub. A francia sportban 28 olimpiai és 34 nem olimpiai sportszövetség, továbbá 14 több sportágat átfogó sportszövetség és 5 iskolai és egyetemi sportszövetség tömöríti az intézmények és sportok képviselőit.

A Francia Olimpiai és Sport Bizottság (Comité Nationale Olympique et Sportif Français, CONSF) az ország elismert sport ernyőszervezete, amely közügyként képviseli 100 tagszervezeteinek érdekeit. Felépítése piramis jellegű. A sportpolitikát az állam határozza meg. A sportszervezetek azonban önkormányzati jelleggel működnek. Az állam elismeri a sportszervezetek fennhatóságát, érvényességi körét azzal, hogy törvényi szabályozással rendel hozzájuk feladatokat, pl. a versenyek szervezése és ellenőrzése, a sportolás támogatása. Az állam támogatást nyújt a sportszövetségeknek is feladataik ellátásához. A sporttevékenység szervezése Franciaországban megosztott felelősséggel jellemezhető valamennyi szinten, mert a sport országos, regionális, tartományi és helyi szintekre tagozódik, egyúttal helyet ad a kezdeményezéseknek, kb. 1 millió önkéntes bekapcsolása révén.

A Francia Olimpiai Bizottságot (COF) Pierre de Coubertin 1894-ben alapította, hivatalosan 1911-ben ismerték el. A nem olimpiai sportágak ugyanakkor a Nemzeti Sport Bizottságba tömörültek (CNS). 1972-ben a két ernyőszervezet egyesült, majd más sportszervezetekkel együtt létrehozták közös ernyőszervezetüket Francia Nemzeti Olimpiai és Sportszövetség címen (CONSF), amely szervezetnek törvényi alapját egy 1901-ből származó jogszabály adja meg köztisztviselési jogosítvánnyal.

A CONSF célja:

- a francia sport érdekeinek képviselője a kormány és a kormányzati szervek fórumain,
- az olimpiai sportágak jellegzetes szabályainak alkalmazása, erősítése,
- a francia sportolók olimpiai részvételének segítése,
- az olimpiai eszme támogatása, az Olimpiai Chartának megfelelően,
- a sportolni vágyók támogatása,
- a tagszervezetek működésének támogatása,
- „Minden eszközzel segíteni a francia sportot”- jelszó erősítése, hatékonyságának növelése.

A CONSF decentralizált: 30 regionális és 100 megyei szervezet működik.

A CONSF Közgyűlésén:

- 28 olimpiai sportszövetség,
- 34 sportszövetség,
- 14 több sportágas szövetség és
- 5 iskolai és egyetemi sportszövetség vesz részt.

Az említett 81 szervezet 4 csoportot alkot, hogy kiegyensúlyozott szavazati arányokat lehessen teremteni. Így az olimpiai sportágak többségi szavazattal rendelkezhetnek. Évente egyszer hívják össze a közgyűlést.

(Az Európai Unió tagországai sporttestületeinek többségében az egy tag, egy szavazat elv érvényesül.)

Regionális ligák és megyei olimpiai és sportbizottságok

Regionális és a Megyei Sportszövetségek a nemzeti (országos) sportszövetségek egységei, alkotó elemei. Ezek – függetlenül a sport kormányzati hovatartozásától - hosszú ideje léteznek. Működésükre a folyamatosság a jellemző vonás. A földrajzi terület, amelyet a regionális és megyei szövetségek lefednek, megfelel a kormányzati, regionális és megyei Ifjúsági és Sportigazgatóságok érvényességi körének. A Regionális Ligák és a Megyei Bizottságok az országos szintű szerveződést képezik le.

A sportszövetségek feladata és felelőssége széleskörű. A feladatokat három csoportba lehet sorolni:

- játékvezetők, versenybírák, edzők és sportvezetők képzése,
- ifjúsági táborok, edzőtáborok, versenyek szervezése,
- rekreációs és versenyszerű tornák, bajnokságok szervezése.

A feladatok végrehajtásakor az országos szövetség irányelveit a szervezőknek szem előtt kell tartaniuk.

Lényeges az, hogy a szövetségek a nem-kormányzati sport érdekeit jól érvényesítsék az illetékes kormányzati Ifjúsági- és Sportigazgatóságoknál, amelyek párhuzamosan futnak a CONSF intézményeivel.

Klubok

A klubok alkotják a nemzeti sportszövetségeket - ezért nem szerveződött az Unió tagországaiban sportklubok, sportegyesületek országos szövetsége - és széleskörű, mindenkinek szóló sportolási lehetőséget igyekeznek felkínálni: gyermekeknek, fiataloknak, családoknak, erőnléti mozgalmaknak és a versenysportban részt venni akaróknak.

Franciaország 57 millió lakosából 13 millió tartozik valamely sportklubhoz (23%) és további 12 millió lakos önállóan sportol szabadidejében, nem szervezeten (21%). Ennek megfelelően a lakosság 43%-a sportol. Mivel a sportolók többsége lakóhelyéhez, lakásához közel gyakorol, ezért a sport a közösségi élet lényeges elemének tekinthető.

Sportiskolák

A sportiskolákat a sportklubok szervezik, tevékenységük szerves részeként, utánpótlásuk biztosítására, alapjaik szélesítésére, a sportágak fejlesztésére. Az iskolák jelentősége egyre növekszik, mindenekelőtt a Nemzeti Sportfejlesztési Alap tekintélyes pénzügyi támogatásának köszönhetően. A gazdasági társaságként működő sportklubok előnyösen használják fel az utánpótlás nevelésére fordított összegek részbeni ellentételezésére a gazdasági versenyszabályok adta lehetőségeket, adókedvezményeket.

Iskolai sportszövetségek

Az iskolai sportszövetségek az oktatás idején és a szünetekben kezdeményeznek és szerveznek sporteseményeket. Az iskolai tanulók sporttevékenységét szervezi továbbá a Testnevelő Tanárok Egyesülete a Nemzeti Sportfejlesztési Alap hathatós támogatásával, az iskolák közelében működő sportegyesületek bevonásával.

Sport az iskolában

A sportolás alapjait kötelező iskolai testnevelési órák keretében rakják le a testnevelő tanárok, a testnevelési program részeként. Nincs probléma ezen a téren a középiskolákban. Az általános iskolák alsó osztályaiban az osztálytanítók kevésbé alkalmasak a testnevelés tanítására. Számos iskola felhasználja a helyi önkormányzat segítségét az iskolai úszásoktatás szervezésekor.

A 20 ezer, vagy több lakossal rendelkező városok jelentős része Városi Sportiskola intézménnyel rendelkezik. Ezzel több sportágban lehet felkínálni sportolási alkalmat olyan fiataloknak, akik nem tagjai valamely sportklubnak. A városi sportiskolák a helyi sportklubokkal szoros kapcsolatban szervezik a fiatalok sporttevékenységét, általában szerdán és szombaton délután. A működés pénzügyi forrásai: önkormányzati támogatás, tagsági díj, sportversenyek belépti díja, költségvetési forrás jutalom céljára.

Sportversenyek

Az iskolai tanulók sokféle sporteseményen vesznek részt. Versenyalkalmat kínálnak a megyei sportszövetségek, az iskolai és egyetemi sportszervezetek. Ezek gyakran jelentenek átfedést, túlkínálatot, kettőzést. Az iskolai sportprogramok, bajnokságok, versenyek koordinációja érdekében vannak még tennivalói az érintett kormányzati és nem-kormányzati szervezeteknek.

Nő az üzleti alapra szervezett sportkínálat, főként a sajátos igények kielégítése, pl. tetszés szerinti gyakorlási idő szabadon választott sportág, különleges szolgáltatások (utaztatás, étkeztetés, stb.), keresettek az egészségsporthoz, a speciális célú gyakorlás (fogyókúra + sport), a teniszoktatás, síoktatás, úszásoktatás tanfolyamai.

Kormányzati felépítés

A sport szervezése irányítása, a felelősség megoszlása három, jól körülírható, meghatározható szinten történik:

- nemzeti (országos),
- regionális,
- megyei, városi szinteken.

Ez a felépítés meghatározó jelentőségű a civil sport felépítésére is, mindenekelőtt a finanszírozás módja miatt.

Ifjúsági- és Sportminisztérium

Az Ifjúsági és Sportminisztérium a sport adminisztrációjáért felelős kormányzati szerv felépítése:

- Ifjúsági Főigazgatóság,
- Sport Főigazgatóság,
- Szabadidősport Főigazgatóság.

Az Általános Adminisztráció Közigazgatás Főigazgatósága és a Szakszolgálat a sportminiszter kabinetjéhez tartozik. A Minisztérium felépítése található meg – értelemszerű módosulással – a régiók és a megyék szervezeti szerkezetében.

A főigazgatóságok felelősek a testnevelés és a sport fejlesztéséért minden közigazgatási szinten, mindenfajta testnevelés- és sporttevékenységért (versenysport, szabadidősport) valamennyi korcsoportban.

Részletesen:

- Felelős a hazai és a nemzetközi téren folyó sportért. Kapcsolatot tart a CONSF és tagszövetségeivel, továbbá a nemzetközi iskolai és egyetemi sport irányítóival, az Oktatási Minisztériummal együttműködésben.
- Kezeli és ellenőrzi az állami, sportra jutó, pénzforrásokat, a sportszövetségek, bizottságok, sportcsoportok és egyesületek számára nyújtott támogatásokat, a Nemzeti Sportfejlesztési Alapból kiáramló pénzeket. Mindehhez járul az állami költségvetésből végrehajtott beruházások kezelése, ellenőrzése.
- Edzés- és képzési programok készítése az Oktatási Minisztérium és a sportszövetségek közreműködésével.
- A Minisztérium felelős az állami jogosítványok, diplomák, oklevelek kiadásáért, a megszerzés feltételeinek előírásáért.
- Képzett adminisztrációs személyzettel, további technikai feltételekkel látja el az elismert nemzeti szövetségeket, azok hatékony működés érdekében.

Regionális és megyei szint

A parlament és a kormány decentralizációs törekvéseinek megfelelően megnőtt a régiók, megyék és városok szerepe a sportfejlesztésben azzal, hogy állami hatáskörök kerültek a területi és helyi önkormányzatok kezébe. Emellett a Nemzeti Sportintézet (INSEP) több feladatot osztott le, költségvetési háttérrel a regionális sportintézeteknek, pl. edzőképzés, válogatott csapatok, sportolók edzőtáborozása, az edzettség mérése laboratóriumi és pálya feltételek között, sportorvosi, sportszociológiai és sportpszichológiai vizsgálatok stb. A régió pénzügyi tanácsadó bizottsága tesz javaslatot a Sportfejlesztési Alap révén rendelkezésre álló források elosztására. (Szubszidiaritás elve érvényesül.)

A decentralizációs törekvésnek megfelelően a városi önkormányzat egyik tagja kap megbízást a sport ügyeinek felügyeletére. Megyei és regionális szinten a feladatnak megfelelő létszámú sportigazgatóságokban, sportirodákban szakképzett munkatársak hajtják végre a regionális, illetve megyei önkormányzatok által hozott döntéseket, illetve koordinálják a helyi sportot érintő tevékenységeket, programokat. Illetményüket az állam garantálja.

Sportfinanszírozás

A francia sport fő anyagi forrásai:

- a költségvetés,

- a Nemzeti Sportfejlesztési Alap, amely a Szerencsejátékok nyereségére támaszkodik,
- a támogatók adományai.

A költségvetés 20%-a az élsportozókhoz jut és 80%-a a verseny és tömegsportozókhoz. Ebből a 80%-ból 25% kerül országos szinten szétosztásra, 75%-ot a régióknak osztanak szét a megyék, városok bevonásával, esetleg a klubok szintjére is lebontva. A Nemzeti Sportfejlesztési Alap forrásaihoz pályázati rendszerben lehet hozzáférni, főként a sportszövetségek feladatainak ellátására, élsportolók anyagi támogatására, váratlan események finanszírozására, stb. Az állam fizeti a sportszövetségek alkalmazottait, kb. 1.600 főt. Állami forrásra épülnek a sportkutatások és a magas szintű nemzetközi kapcsolatok.

Összefoglalás

A francia sport fejlesztése mindenekelőtt állami feladat. Az állam decentralizációs elképzeléseihez kapcsolódik a civil szféra fokozatosan bővülő bekapcsolása a sportirányításba, fejlesztésbe és ellenőrzésbe.

4.7. Németország

Általános elvek

Németországot 16 tagállam (tartomány) szövetsége alkotja. Ez a szövetségi szerkezet jellemzi a sport valamennyi területét. A szervezett sport elsősorban nem-kormányzati keretben működik:

- a Német Sportszövetség (DSB) és
- a Németország Nemzeti Olimpiai Bizottsága keretében.

A Nemzeti és Regionális Sportszervezetekben 57 nemzeti, sportági sportszövetség, valamint 16 tartományi sportszövetség és kb. 85.000 sportklub működik.

A nem-kormányzati sportszervezetek saját felelősségükre irányítják, szervezik a sportot. A szövetségi kormány, a tartományi és helyi hatóságok adják a törvényi és anyagi alapot és támogatják a sportszervezeteket, amennyiben erre szükségük van. A támogatás a szubszidiaritás elve alapján történik.

A német alkotmány nem szabályozza a sportot. Rajna-Pfalz tartomány alkotmánya tartalmaz csupán törvényt a sportról.

Kormányzati struktúra

Szövetségi szint

A sport országos szinten a Belügyminisztérium hatáskörébe tartozik, amely a szövetségi kormányon belül és a tartományi minisztériumok között koordinálja a lényeges sportügyeket. Támogatja mindenekelőtt az élsportot, különösen:

- Nemzeti Sportszövetségek pénzügyi támogatása,
- az élsport számára létesítmény építés,
- országos és nemzetközi bajnokságok támogatása,
- fogyatékosok versenysportjának támogatása,
- országos jelentőségű kutatások, felmérések támogatása (a Szövetségi Sporttudományos Kutató Intézetten keresztül is),
- nemzetközi sportügyek támogatása révén.

Tartományi szint

Jóllehet számos törvény érinti a sportot (adó, környezet, építésügy) csak 6 tartományban, a 16-ból, szabályozzák a sport támogatását törvényekkel. Ezek nem érintik azonban a nem-kormányzati (civil) sportot.

A tartományi kormányzatok szoros kapcsolatot tartanak fenn a sportszervezetekkel, a szövetségi kormányval, a városokkal és azok ernyőszervezeteivel. Érvényességi körüknek, autonómiájuknak, pl. kulturális autonómia, megfelelően a tartományok, többek között, a következő ügyekért felelősek:

- testnevelés és sport az iskolában, testnevelő tanárok képzése,
- sporttudomány fejlesztése,
- rekreációs sport támogatása,
- fiatal tehetségek támogatása, szoros együttműködésben az iskolával és a sportklubbal,
- az élsport utánpótlásának támogatása (pl. edzők illetménye, egészségügyi gondozás költségei stb.),
- sportlétesítmények építése (fenntartás, tervezés, gondozás, támogatás).

Helyi szint

A helyi önkormányzatok felelősek a lakossági sport és a rekreációs sport fejlesztéséért. A versenysport helyi versenyeit mindenekelőtt a tehetségek felkutatása céljából támogatják. A helyi önkormányzatok sporthatóságai és társadalmi bizottságai a következő feladatokkal foglalkoznak:

- sportlétesítmények építése és fenntartása,
- ifjúsági házak kialakítása és irányítása,
- klubtulajdonban lévő létesítmények támogatása.

A helyi önkormányzatok gyakran teszik lehetővé a klubok számára sportpályák, uszodák, csarnokaik használatát.

Nem-kormányzati struktúra

Szövetségi szint

A Német Sportszövetséget (Deutscher Sportbund, DSB) 1950-ben hozták létre a nyugatnémet sportszervezetek. A DSB a civil német sport ernyőszervezete, amelyben 16 tartomány sportszövetségei, 57 nemzeti szövetség, 12 sajátos feladatot ellátó szövetség, 6 tudományos kutatást és oktatást támogató szövetség és 2 anyagi támogatást szervező szövetség lépett együttműködésre.

A DSB fő feladatai:

- a sport és testi rekreáció fejlesztése és a fejlesztés érdekében hozott intézkedések koordinálása,
- tagszervezetei közös érdekeinek képviselése a hivatalos és közéleti fórumokon,
- a sport képviselése valamennyi nemzeti és nemzetközi szinten,
- a sportügyek szabályozása a hatékony képviselő érdekeiben,
- a tagszervezetek anyagi támogatásának segítése.

Németország Nemzeti Olimpiai Bizottsága

A Német Nemzeti Olimpiai Bizottság független, autonóm, nem-kormányzati sportszervezet.

Előkészíti a német olimpiai csapat részvételét a játékokon, kijelöli a résztvevőket, megszervezi a kint tartózkodás feltételeit, irányítja és felügyeli a csapat szereplését.

Támogatja az olimpia eszmét, végrehajtja a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által reá ruházott feladatokat. Kapcsolatot tart más nemzeti olimpiai bizottságokkal.

A Német Nemzeti Olimpiai Bizottság támogatja a fejlődő országokat képzett edzők kiküldésével, szakértők közrebecsátásával rövid, ill. hosszabb időtartamra.

Nemzeti szinten működő egyéb testületek:

Nemzeti sportszövetségek:

Az 57 sportirányító, sportági szövetség autonóm módon működik, DSB és Nemzeti Olimpiai Bizottsági tagsága ellenére. Sportágában közvetlenül szabályozza az ügyeket, a nemzeti és nemzetközi sporteseményeket, bajnokságokat, képviseli a sportág érdekeit a nemzetközi szövetség fórumain.

Német Sportsegély Alapítvány

Az alapítványt 1967-ben hozta létre a DSB és a Német Olimpia Bizottság azzal a céllal, hogy kiegészítő támogatást tárjon fel a sportolók felkészüléséhez, versenyzéséhez. Segítse részvételüket a hazai és nemzetközi versenyeken.

Az alapítvány forrásai:

- egyéni és testületi adományok,
- hirdetéséből származó haszon,
- speciális postai bélyegek ártöbbletéből származó pénz, stb.

Tartományi szint

Tartományi sportszövetségek

A 16 tartomány sportszövetsége – tehát valamennyiben egy ernyőszervezet – képviseli a sportági szövetségek és a klubok érdekeit. Edzőtáborozási lehetőséget nyújtanak a sportolóknak, képzési feltételeket az ifjú sportvezetőknek és az adminisztrációban dolgozóknak egyaránt. Támogatja a sportlétesítmények építését, kulturális feltételek megteremtését, gondoskodik a balesetbiztosításról.

Tartományi sportági szakszövetségek

Szervezik a tartomány élsportját, utánpótlást nevelő edzőtáborokat, szervezik a tartományi bajnokságokat, sporteseményeket, az alapfokú edzőképzést és 'sport for all' programokat bonyolítanak le.

Helyi szint

Németországban több mint 85.000 sportklub működik, kb. 25 millió szervezett, tagdíjat fizető klubtaggal. A klubok a helyi kulturális közösségekhez tartoznak, általában többféle sportot fognak át, nincs vertikális és/vagy horizontális szerveződésük.

Ők alkotják a német verseny- és tömegsport alapját.

A tartományok sportminisztereinek állandó konferenciája

Ezen a konferencián a Német Sportszövetség (DSB) és a Szövetségi Kormány Belügyminisztériuma tanácsadóként vesz részt. Koordináló szerepet tölt be a konferencia a tartományi hivatalok és a nem-kormányzati sportszervezetek között, ezen felül a konferencia hivatott arra, hogy a tartományi sportérdekeket képviselje az országos és a nemzetközi fórumokon.

A tartományok oktatási minisztereinek állandó konferenciája

Ez a konferencia hivatott arra, hogy tanácsadó szerepet töltsön be a közoktatással és a felsőoktatással, valamint a sporttudománnyal összefüggő ügyekben.

4.8. Spanyolország

A sport lényegében a Nevelés és tudományok minisztériuma hatáskörébe tartozik, de létezik a sportnak egy közbenső félállami testülete, közintézménye a sport legfelső tanácsa, amelynek a vezetője államtitkári rangban van. A tanács hatáskörét az 1990-ben jóváhagyott sporttörvény írja le. A törvény rendelkezik továbbá a nemzeti szövetségek működésének szabályairól, a sportszervezetek támogatásáról, a spanyol válogatottak részvételéről a nemzetközi versenyeken, kontinens és világbajnokságokon, valamint a fegyelmi szabályzatról.

Említésre méltó, hogy a 17 autonóm tartománynak 1978 óta jelentős beleszólása, hatásköre van a sport irányításába. A 17-ből 12-nek saját sporttörvénye van. Ezenkívül az állam törvényei általában kedveznek a sportnak. A Sport Legfelsőbb Tanács hatáskörébe tartozik az élsport- és doppingügyek, valamint a nézőtéri erőszak elleni küzdelem koordinálása.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy az állam spanyol sportra gyakorolt befolyása a Tanácson keresztül erős, talán a francia modellhez hasonló.

A nem-kormányzati szférát illetően sajátos a Tanács helyzete. Átfedő szerepe van ugyanis a sportszövetségek és az állami testületek, valamint az autonóm tartományok képviselőiben. A Spanyol Olimpiai Bizottság önálló, de az állam támogatja, nincsenek regionális szervezetei, ezért szerepe erősen korlátozott, kvázi civil jellegű, nem tagja az Európai Nem-kormányzati Sportszervezetnek (ENGSO).

4.9. Olaszország

Sajátos az olasz sport szervezeti felépítése. Erősen eltér a dél-európai országok sportirányítási gyakorlatától. Valójában az államé, közvetve a miniszterelnöké a sport irányításának eszköztára. Egyedül az állam korlátozza a nagyhatalmú Nemzeti Olimpiai Bizottság (CONI) hatáskörét, amelyet egy 1942-ben hozott törvény tartalmaz. A CONI köztestület, nem-kormányzati szervezet, amelynek a sport szervezése, fejlesztése a feladata, különösen az élsporté, mind országos, mind regionális és helyi szinten. Ugyanakkor a régiók hozhatnak törvényt a sport – elsősorban az amatőr sport, szabadidős sporttevékenységek - fejlesztésére. A CONI és a regionális, államhatalmi szervezetek kiegészítik egymás tevékenységét. Az államnak általános jellegű funkciója van az irányításban, főként tájékoztató és koordináló szereppel.

A nemzeti sportszövetségek a CONI tagjaiként vesznek részt a sport irányításában. Sajátos tehát az olasz modell. A CONI civil szerveződést képvisel, ugyanakkor jogot formál törvényes alapon a sportszövetségek ellenőrzésére, elismerésére. Az 1942-ben megszületett törvény rendelkezik a sport (CONI) támogatásáról is, amennyiben az állam nem tart igényt a labdarugó totóból származó nyereségre. Ezzel megvalósult a sport önfinanszírozása, mert a totó bevételek jelentős hányadát a rendelkezések szerint a sport kapja meg. A CONI határoz továbbá a regionális és a helyi sportszervezetek finanszírozásáról is. Lehetősége van tehát a támogatás és a sportirányítás koordinálásra országos, regionális és helyi szinteken.

Összegezve:

Bemutattuk kilenc tagállam sportjának struktúráját, működését. Valamennyi arra utal, hogy az eltérő kulturális hagyományok, a sajátos gazdasági és politikai környezet következtében hasonlóságok mellett különbségek is vannak a tagországok sportja között. Az eltéréseknek történelmi eredete van. Szó sincs tehát a sportban olyan jellegű harmonizációról, mint amellyel a gazdaságban, a külpolitikában és a bűnözésben találkozunk. Miközben az egyes

sportágak nemzetközi szövetségei ragaszkodnak az általuk jóváhagyott szabályok betartásához, ugyanakkor a sportolók felkészülésének módszerei, a sportolókat tömörítő szakosztályok, klubok szervezeti felépítése, a válogatás elvei, módszerei stb. az adott társadalmi, szakmai környezet döntési jogosítványának a körébe sorolhatók

Örvendetes az, hogy ezekről a dilemmákról, látszólagos ellentmondásokról újabban magas szintű, nemzetközi szakmai fórumokon is szó esik, elsősorban az unió polgárainak alapvető jogairól, a jogok érvényesítését akadályozó tényezőkről, az új rend megteremtésének módjairól.

4.10. Az európai nem-kormányzati (civil) sportszervezet ENGSO - European Non-governmental Sports Organization

Az európai nem-kormányzati sport ernyőszerzetének az ENGSO-nak fő célkitűzései, feladatai a sport fejlesztése terén:

- a sport autonómiájának és függetlenségének erősítése és védelme Európában,
- az Európai Unió politikai és gazdasági súlyának, jelentőségének ismertetése,
- a tagországok sportjának támogatása a gyermek és ifjúsági sporttól, a lakossági sporton át az élsportig,
- a Kelet-Nyugat és Észak-Dél együttműködésének aktív támogatása,
- a sport helyzetének, tekintélyének erősítése a tagországokban, aktív küzdelem a sportban jelentkező negatív tendenciák ellen,
- az önkéntesek tevékenységének támogatása,
- a demokrácia erősítése a sportban,
- a férfiak és a nők közötti egyenlőség érvényesülésének elősegítése,
- a különböző 'sport for all' –al, szabadidő-sporttal foglalkozó szervezetek közötti közeledés, hídképzés segítése.

Az ENGSO-nak jelenleg 40 országos sport-ernyőszerzet a tagja. Az ENGSO az egyetlen európai sportszervezet, amely az Európa Tanács által adott tanácskozási joggal rendelkezik (consultative status).

Az ENGSO története az európai sport civil irányításának alakulásáról, fejlődéséről is szól.

A nyugat-európai országok nem-kormányzati, civil sportszervezetei a korai hatvanas évektől kapcsolatba léptek egymással. Az első jelentős, informális találkozót a Holland- és a Német Sportszövetség szervezte, 1966 májusában, Frankfurtban. Egy 1967 decemberében rendezett értekezleten úgy döntöttek, hogy nem alakítanak formális szervezetet, megmaradnak klub szinten. (NGO Klub). A holland sportszövetséget bízták meg a titkárság létrehozásával, működtetésével.

Az ENGSO fejlődéséből néhány, a szervezet szempontjából lényeges állomást emelnénk ki:

1966 - Az európai nem-kormányzati sportszervezetek képviselői rendszeres összejövetelekről határoznak. A találkozón Dánia, Németország, Izland, Hollandia, Norvégia és Svájc képviselői vettek részt, tehát hat országos sportszövetség indította útjára az NGO Club-ot. Határozataik szerint szoros együttműködést alakítanak ki az Európa Tanáccsal.

Az Európa Tanács (Council of Europe) nem tévesztendő össze az EU intézményével, az Európai Tanáccsal (Council of the European Union). Az Európa Tanácsot 1949-ben azzal a céllal hozták létre, hogy az európai parlamentáris demokráciák együttműködése szorosabbá váljon. Ez a szervezet a legrégebbi európai, politikai tömörülés és jelenleg 47 állam a tagja. Európa legszélesebb körű kormányközi és interparlamentáris szervezete, székhelye Strasbourgban található. Az Európa Tanács 1976-ban léptette életbe az Európai Sport Kódexet (European Sport Charter), amelyet azóta már többször átdolgoztak.

1967. - Az Európa Tanács székhelyén, a Tanács székházában tartotta meg az NGO Club első nagy konferenciáját. „Életre szóló nevelés és a sport” és „Sport mindenkinek” címmel. Ezzel a szervezet hangsúlyos szerepet vállalt magára a tömegsportban.

1968. - Németország, Hollandia, Svédország és Svájc küldöttei sportpolitikai kérdésekben cseréltek véleményt, keresték az Európa Tanáccsal történő közös tevékenység színtereit. Az április 26-i ülésen először vetették fel a kormányzati és nem-kormányzati sportszervezetek együttműködésének fontosságát.

1975. - Elhatározták, hogy az NGO-knak évente egy alkalommal találkozniuk kell, amikor a küldöttek a Nyugat - Kelet kapcsolatok állását, fejlesztési lehetőségeit tárgyalják meg. Elhatározták továbbá, hogy az NGO Club titkárság teendőit a holland sportszövetség látja el.

Az Európa Tanács Sportfejlesztési Bizottságának szerepéről tárgyaltak, ebben az NGO-k befolyásáról. Megvitaták a miniszteri konferencia állásfoglalását a sportról. Ennek lényege: a kormányzati szervek kísérik figyelemmel a sporttal összefüggő ügyeket. Amennyiben a sport önkénteseinek tevékenységét, tehát az amatőr sportot a magánszféra nem képes támogatni, lépjenek fel támogatóan a kormányzati szervek. A sport ugyanis mindenkié.

1977. - A Belga Olimpiai Bizottság első ízben képviseltette magát az NGO Club konferenciáján. Az Európa Tanács Sportfejlesztési Bizottságának, az Európai Sportkonferenciának és az Európai Ifjúsági Konferenciának programjait vitatták meg. Felmerült az, hogy az NGO Club alakuljon át önálló státusú sportszervezetté.

A Francia Olimpiai Bizottság első ízben képviseltette magát. Megvitaták az NGO Club helyzetét, egyáltalán az NGO-k helyzetét, státusát. Megmaradni informális szervezetnek, vagy átalakulni formális szervezetté. Az Egyesült Királyság javasolta, hogy a küldöttek töltsenek ki egy kérdőívet, amely az adózás és a sport viszonyát hivatott feltárni.

1978.- a Club bécsi ülésén Ausztrália sportszövetségének képviselője is bejelentette óhaját a bekapcsolódásra. Ugyanebben az évben az Európa Tanács sportfejlesztési bizottsága elismerte a frissen megalakult NGO-Clubot, jelezve, hogy sporttörténelmi küldetése van, mert már 1962-ben létrejött az európai sportszövetségek informális találkozója.

1979. - Az NGO Club 1979. évi londoni ülésére megfigyelőt küldött a NOB és az AGFIS. Ezt az eseményt a nemzeti sportszövetségek nemzetközi értekezletén jelentette be az NGO Club, a formális szervezet megalakításaként. Jelen voltak – az európai országos sportszövetségek képviselőin kívül, - Ausztrália, Kanada, Új-Zéland és az Egyesült Államok Sportszövetségeinek megfigyelői. A következő évtized koncepcionális és szervezeti vitákkal terhelte meg az európai szervezet megalakulását.

1990. - az NGO Club ülésén Charles Palmer az Egyesült Királyság képviselőjének javaslatára úgy döntöttek, hogy a jövőben ENGSO néven vállalják a sport érdekeinek képviseletét az európai fórumokon. Fontos döntés volt többek között azért is, mert a közép- és kelet európai országos szövetségek is kérhették felvételüket, amennyiben igazolták függetlenségüket az államtól. Az ülésen megjelent, első ízben, Magyarország, Lengyelország és Románia képviselője, megfigyelőként. Fontos sporttörténelmi döntés volt még az „Európai Közösség és a sport” munkabizottság megalakítása.

1991.- felveszik Bulgária és Csehország nemzeti szövetségeit. Ez év októberében, az ENGSO brüsszeli ülésén J. Rogge, az Európai Olimpiai Bizottság elnöke felajánlotta az együttműködést, az európai sportérdekek hatékony képviselete érdekében. Ugyanezen az ülésen elfogadják a Magyar Sportszövetség jelentkezését, új tagként vehet részt az ENGSO tevékenységében.

1993.- Szlovákia, Lettország, Szlovénia sportszövetségei felvételt nyernek.

1993. szeptember 25-27-én a Magyar Sportszövetség látta vendégül az ENGSO tagszövetségeit. Közvetlenül előtte a szervezet bécsi közgyűlésén bejelentették, hogy a „Sport Európában” címmel lapot indítanak. Fontos témakörök kidolgozását és vitáját határozták el: Önkéntes sportvezetők, Sportvezetők képzése, Média és a sport, Kormányzati és nem-kormányzati irányítás a sportban.

1996. - a közgyűlésen Dr. Nádori Lászlót beválasztották az ENGSO végrehajtó bizottságába. (A mandátum 2001-ben járt le.)

1997. - a Magyar Országgyűlés Oktatási és Sport Bizottsága vitafórumot nyitott az Európai Unió és a sport címen. A fórumon részt vett az Európai Unió sportért felelős biztosa, az ENGSO főtitkára, a budapesti EU Bizottság Delegáció képviselője, a parlamenti bizottságok és a magyar sport képviselői.

1999. - a Magyar Sportszövetség fórumot ajánlott fel az ENGSO tagszervezeteinek. A 21 országból érkezett küldöttek az ifjúsági sportról, a nők sportjáról és a kormányzati együttműködésről cseréltek eszmét.

Magyarország belépése óta aktív szerepet vállal az ENGSO tevékenységében. A szervezet honlapjáról 2004-től letölthetőek az országjelentések, amelyek számba veszik a 18 európai országban adott évben lezajlott fontosabb eseményeket, jogszabályi és egyéb változásokat, a nemzeti szervezet tevékenységét, kapcsolatait és az ENGSO-ban való közreműködését. Magyarország a jelentések alapján több projektben érdekelt és a marketing és kommunikációs munkacsoportban magyar képviselő is dolgozik.

Az ENGSO-n belül létrejött ifjúsági bizottság, amelyet 2000-ben a Német Sportifjúság szervezete (Deutsche Sportjugend) nyolc európai ország ernyőszervezetével közösen alapított. Céljuk, hogy lobbizási tevékenységet folytassanak az ifjúsági sportszervezetek és szövetségek érdekében. A tevékenységüket elsősorban a nemzeti (ifjúsági) szervezetek működéséről, a fiatal sportolók részvételétől való információcsere jellemzi. Ennek érdekében hozták létre az Európai Bizottság támogatásával a www.youth-sport.net oldalt. A bizottságnak jelenleg is van magyar tagja.

honlap:

<http://www.engso.eu/>

5. Irányítás sportban

Brüsszelben 2001. február 25-27-én „Irányítás a sportban; a sport játékszabályai” címmel rendezett konferenciát az Európai Olimpiai Bizottság, több európai sportszervezet és sportszövetség közreműködésével. A konferencia meghatározó jelentőségű háttéranyagai:

- az EU Bizottság jelentése „A sport sajátos vonásai” címmel, amit az 1999. december 12-i Helsink-i Csúcs (Európai Tanács) elé terjesztett;
- az EU Bizottság előterjesztése „A jelenlegi sportstruktúrák megőrzése és a sport szociális funkciójának fenntartása a Közösség keretei között” a Helsink-i Csúcs elé;
- az Európai Olimpiai Bizottság munkacsoportjának ajánlásai „A sport elismerése az EU-ban” címmel. A munkacsoport kidolgozott és előterjesztett továbbá egy „Cikkely a sportról” ajánlást is, egyúttal javasolta, hogy a sport szerepeljen az EU alapszerződésében;
- „A játék szabályai” című háttéranyag szól a sportszövetségek és vezető testületek működéséről, a sportüzletről, a testületi irányításról, az irányítás alapszabályairól és szól az OECD felfogásáról a sportirányítást illetően. (A konferencia teljes anyaga megtalálható: „Játékszabályok” c. ISM által 2001-ben kiadott füzetben.)

A brüsszeli konferencia szervezői, továbbá az európai sport támogatói hisznek abban, hogy az elmúlt évszázadban létrejött európai sportszervezetek, - sportegyesületek, sportszövetségek – képesek megalkotni saját tevékenységük kódexét, annak széleskörű alkalmazásra alkalmasságát.

Ez a leendő kódex:

- segíti majd a legjobban bevált szabályok, konvenciók gyakorlati tapasztalatok alkalmazását,
- növeli a működés átláthatóságát,
- világosság teszi az irányító testületek felelősségét.

Alapkövetelmény, hogy a kódex egyszerű legyen, világos üzenetet és mindenki által végrehajtható követelményrendszert tartalmazzon.

A sport sajátos természete jelentős igényt támaszt az irányító testületekkel szemben. A sportszervezetek vezetői ugyanis a szerepek komplexitását látják el, működésük révén megtestesítik a társadalom és a kormányzat igényét. A sportágak, kevés kivétellel, a helyi kluboktól regionális és országos szövetségeken keresztül alkotnak működő struktúrát, a kormányzati struktúrához hasonlóan. Ez így van jól, mert a sport része a társadalomnak, ezért a működő kormányzati struktúrák keretében építheti ki saját törvényi, jogi kereteit.

A sportban érvényesülő szabályok, követelmények nem hasonlíthatók össze az EU gazdasági versenyszabályaival. A sport versenyszabályai a sport lényegéhez tartoznak. Ma már megállapítható, hogy a sport szabályrendszere, annak tárgyilagos, átlátható diszkriminációmentes alkalmazása nem akadályozza a gazdasági verseny érvényesülését. Megfelelő együttműködési készség, kölcsönösen elfogadott szabályok esetén a sport versenyszabályai nem ellentétesek az EU gazdasági versenyszabályaival, nem akadályozzák annak érvényesülését.

Az EU Bizottság elismeri a sport szociális és kulturális értékeit, ezért gazdasági versenyszabályait a sport szociális és kulturális jellegéhez igazítja. Ilyen értelemben könnyítéssel igazodhatnak a sportszervezetek az EU versenyszabályaihoz,

- ha a sport révén erősítik a szolidaritást és az esélyegyenlőséget,

- ha a sport versenyszabályai átlátható módon elősegítik az eredmények, a végső eredmény bizonytalanságát (bunda, kozmetikázott, részrehajló bíraskodás megelőzése),
- ha a fiatal sportolók védelméről, képzéséről, munkahelyteremtéséről van szó.

A sportversenyek és nagyobb sportesemények szervezésekor a rendezőknek az adott ország törvényeit kell szem előtt tartaniuk. A gazdasági társaságokhoz, cégekhez hasonlóan a sportvállalkozásoknak, sportegyesületeknek is tiszteletben kell tartaniuk az illető ország törvényeit, amelyben a sportvállalkozás működik.

Ma mindez kézenfekvőnek tűnik, de vegyük figyelembe, hogy nemrégén még a sportot nem érintették a gazdasági törvények, mert a sport autonóm módon, saját belső szabályai szerint működött. A sport kommercializálódása, hivatásos sportolók és csapatok, hivatásos versenyek és bajnokságok, pénzdíjas vetélkedések megjelenésekor először a munkajog, majd a gazdasági és a versenyjog alkalmazására kényszerültek a sportszervezetek.

A jog növekvő jelentőségének megfelelően felértékelődött a sportszervezetek együttműködése. Hatékony érdekérvényesítésre csak ez az út járható, amelyiken a sport szervezetek erősítik együttműködésüket. Az erős, országos ernyőszervezetek a civil sportszféra legfőbb támaszát jelentik. A kormányzati, politikai testületekkel kiépítendő kapcsolatoknál szorosabb kapcsolat kiépítésére ösztönzi őket.

A sportirányítás természetes fejlődése és az irányítás alkotmányozó távlatai megkövetelik a sportirányító testületek három alapvető funkciójának megkülönböztetését:

- törvényhozó, szabályalkotó funkció,
- szabálykövető, bírói, minősítő funkció,
- végrehajtó, menedzser és szervező funkció.

Néhány gyakorlati példával közel hozhatók az említett funkciók:

- alapszabály jóváhagyása, széleskörű ismertetése (törvényhozó),
- sportági versenyszabályok kidolgozása (törvényhozó),
- a versenyszabályok betartásának ellenőrzése (bírói, végrehajtói),
- versenyengedély megadása, bíraskodás (bírói),
- sportolók, klubok osztályba sorolása, minősítése (bírói, végrehajtói),
- átigazolások engedélyezése, nyilvántartása (bírói, végrehajtói),
- sportszervezetek gazdasági előnyszerzésének keretei (végrehajtói, bírói),
- a sportolók érdekeinek védelme (végrehajtói),
- különböző szintű versenyek összehangolása, versenyrendszer kidolgozása, működtetése (végrehajtói, bírói, törvényhozói).

Az alkotmányozás 18. században elfogadott elve szerint az állam törvényhozói, bírói és végrehajtói funkcióit külön kell választani. Ez a demokratikus működés egyik sarkalatos alapelve. A hatalmi ágak szétválasztása mögött a jogalkalmazás azon eszméje rejtőzik, miszerint azok, akik irányítanak, uralkodnak kötelesek céljaikat – vélt, vagy egyéni szabályok helyett – az általánosan elfogadott, törvényben lefektetett szabályok szerint megfogalmazni. A jogszabály magában foglalja azt is, hogy mind az elismertetés, mind a bírói döntés törvényi korlátozásnak is alá van vetve.

Fontos utalni arra is, hogy miközben a kormányzati analógia gyakran jár haszonnal, amikor a sportstruktúráról, működéséről van szó, nem lenne jó, ha a kormányzati és a nem-kormányzati struktúra és működése összehasonlításakor a sportirányítást a politikatudományok és az alkotmányozó jog ismervelei alapján írnánk le, fogalmaznánk meg.

Az országos és területi sportszövetségeknek két szerepét, feladatát, funkcióját lehet kiemelni, „Az irányítás a sportban” gondolatmenettel szoros összefüggésben. Először a diplomáciai szerep, amelynek keretében a szövetség vezetősége kiépíti, majd karbantartja nemzetközi kapcsolatait, más sportági szövetséggel kötendő, ill. kötött együttműködési programjait, valamint a kormányzati szervekkel fenntartott kapcsolatait. Különös figyelmet, szakértelmet követelnek a szövetség nemzetközi kapcsolatait, amelyek általában egyetértésben vannak a kormányzati politikával. A másik szerep pedig a bevételek, források elosztásában, visszaosztásában jelentkezik, hasonlóan a kormányzati szervek kincstári funkciójához. A sportszövetségek tehát speciálisan képződött testületek, amelyek működésében a sportág igényei, a sporttevékenység sajátos vonásai jelennek meg, egyúttal jelzik a sportirányítás sokszínűségét.

6. Az európai testnevelő tanár és sportszakemberképzés helyzete

A sportnevelés az Európai Tanács nizzai határozatával nagy jelentőséget kapott az uniós témák között. Nem kerülhető meg ezért a testnevelő tanár- és a sportszakemberképzés helyzetének átfogó elemzése, az európai és a hazai gyakorlat ütköztetése, az Európai Unió állásfoglalások mentén.

Nem odázható el továbbá a szakemberképzés korszerűsítése sem. Természetesen jól jönne egy hazai felmérés, értékelés is a jelzett témakörben. Mivel egyelőre ennek feltételei hiányoznak - és talán a szándék is - az alábbiakban dokumentumokra, tudományos konferenciák eredményeire támaszkodva rövid áttekintésre és a levonható következtetések felvázolására vállalkozunk.

6.1. Az iskolai testnevelés

A testnevelést, a testgyakorlatokat, a fizikai aktivitást, a sportokat a nevelési folyamat fontos összetevőjeként ismerte el és értelmezte az utóbbi évszázadban a politikai gondolkodás. Ez a felfogás érhető tetten az Európai Unió sportneveléssel kapcsolatos állásfoglalásaiban, dokumentumaiban is.

A test edzése, ápolása valamennyi kultúra lényeges eleme volt, és ma is az. A formális nevelés intézményeiben létrejött testnevelés állandóan szerepelt az intézményekben folyó nevelés tartalmi között, elsősorban az arisztotelészi harmonikus egyensúlyra törekvés alapján. Figyelmeztető jelek utalnak azonban arra, hogy a testnevelés kedvező történelmi megítélése, szerepe változás, átalakulás előtt áll Európa több országában.

A testnevelés társadalmi megítélésében ugyanis az elmúlt évtizedben kedvezőtlen fordulat jelei voltak tapasztalhatók. Elemi érdeke ezért a sportszakemberképzésért felelős vezetőknek, hogy az említett, kedvezőtlen megítélésre utaló jelek ne érjék váratlanul őket. Az említett jelzések nem a testnevelés fontosságának, szerepének, súlyának tagadásáról szólnak, hanem arról van szó, hogy a iskolai testnevelést érintő hangsúly és értékfelfogás átalakulóban van az európai kormányzati és nem-kormányzati fórumokon. Számításba kell vennünk ugyanakkor azt is, hogy az iskolai műveltség-tartalmak a tudományfejlődés, valamint a gazdaság fejlődése következtében folyamatosan bővülnek. Ennek következtében új tantárgyak feszítik a jelenleg érvényben lévő tanterv időkereteit. A társadalmat és a gazdaságot alapjaiban érintő technológiai kihívás alól nem mentesülhet az iskolarendszer sem. Az új ezredévben az iskolai testnevelést, az emberi tevékenység egyik kitüntetett területét, főként az iskolai tananyag feszítettsége következtében fenyegeti veszély a világ számos, elsősorban fejlett, országában. 1990-ben a svéd oktatási miniszter azt javasolta, hogy a testnevelést töröljék a kötelező tantárgyak sorából, elsősorban a középiskolákban. Bár ezt a fenyegetést Svédországban nem követte tett, a pusztán tény mégis jelzésértékűnek kell tekinteniük a sportszakemberek

képzéséért felelős intézményeknek. Olyan országból érkezett ugyanis ez a hír, ahol az iskolai testnevelés korszerűsítéséért sokat tettek kormányzati és nem-kormányzati felelős vezetők az elmúlt évszázadban.

Napjainkban azt tapasztaljuk, hogy számos európai országban az iskolai testneveléssel szemben ambivalens álláspontok léteznek. Míg ugyanis egyrészt hivatalosan elismerik a testnevelés fontos szerepét a nevelésben, ugyanakkor másrészt nem tapasztalhatók a felelős vezetők részéről pozitív lépések a testnevelés fejlesztése érdekében. Azt is jelzésértékűnek kell tekinteni, hogy egyre gyakrabban szólítják fel a testnevelőket arra, hogy dolgozzanak ki érveket a tantárgy kötelező jellegének alátámasztása érdekében. Ugyanakkor számos fórumon hangzanak el tudományosan megalapozott érvrendszerek a kötelező iskolai testnevelés mellett a legtöbb esetben visszhang nélkül, ellenérvek nélkül.

Számos országban a testnevelést nem fogadják el egyenértékűnek más tárgyakkal, amikor a gyermek értelmi neveléséről beszélnek. Több jel utal arra, hogy a testnevelés képviselői az említett vitákban defenzív álláspontot foglalnak el, tulajdonképpen defenzívában kénytelenek vitatkozni. Cikkek, tanulmányok szólnak arról – Norvégiától Szlovákián át Japánig –, hogy alacsony fokú a tantárgy elismertsége. Arról cikkeznek, hogy egyes kormányzatok mennyire alulértékelik az iskolai testnevelést. Kanadában, pl.: az iskolai testnevelést a 90-es évektől nem tartják számon a prioritások között. Kérdéssé teszik kötelező jellegét. Európa mind több iskolájában tanítanak szakképzettség nélküli pedagógusok testnevelést. Persze ezt a folyamatot felerősítik az iskolarendszert sújtó gazdasági nehézségek, amelyek akadályozzák az iskolai testnevelési programok elvárt szintű megvalósítását. A minőségi változást, a modernizálást pedig számos országban napirendre sem tudják tűzni anyagi forrás hiányában. Ezzel kapcsolatban a kanadai oktatási miniszter nemrég a következőket jelentette ki: „Adott kormányzati támogatás ellenére a társadalom állásfoglalása a testnevelést illetően mérsékelt pozitív.” Ennek fő oka – olvasható ki a miniszter nyilatkozatából – az iskolarendszerben ma tapasztalható, kedvezőtlennek minősíthető gyakorlati tevékenység. Ehhez hasonló kijelentések egy másik földrészen, Ausztráliában is elhangzottak. 1991-ben Geelongban konferenciát rendeztek a következő címmel: „Az iskolai testnevelés válsága”. A cím önmagáért beszél. A lányok és nők testnevelésének nemzetközi szövetsége 1995-ben, a szövetségi bullentin különkiadásában, áttekintést adott az iskolai testnevelés nemzetközi helyzetéről. Ebben a tanulmányban a szerzők a tantervben szereplő testnevelési órák számának csökkentését ma már elkerülhetetlennek vélik. Íme, egy évszázadon át lényegesnek tartott iskolai tantárgy, az ifjúság nevelésének fontos eszköze eljutott történetének válságos szakaszába, Európában is.

Az újabb fejlemények azt jelzik, hogy Svédországban, pl. a testnevelésre fordított időt 20 %-kal tervezik csökkenteni, az 1994 előtti óraszámokhoz képest. A norvég kollégák pedig féltően óvják hazájuk testnevelését a svéd „gonosz szellem” ártó hatásaitól. Finnországban az új tanterv azzal tette lehetővé az órák számának csökkentését, hogy az iskolákat a minisztérium ajánlott minimum-óraszámra kötelezi. Az óraszám csökkentése irányában hat Finnországban az a rendelkezés is, amely növeli a fakultatív tárgyak létrehozásának lehetőségét. Belgiumban, főként a katolikus egyház fennhatósága alá tartozó iskolákban, csökkenő tendenciát mutat a testnevelésre fordított heti óraszám.

Franciaországban az általános iskolák számára a hivatalosan előírt óraszám heti 5 óra. Ezzel szemben egy 1992-es felmérés szerint az általános iskolák 72 %-ában heti két testnevelési órát, vagy kevesebbet tartanak meg, az iskolák 50%-ában pedig sportedző tartja az órákat. A francia kollégák szerint a hivatalosan előírt óraszám egyelőre csodálatos álmom. A francia középiskolák hivatalos óraszámai is hadilábon állnak a valósággal. Mértékadó felmérések szerint a Párizstól (tulajdonképpen a minisztériumtól) tisztes távolságban működő középiskolák 90%-ában nem tartják meg a kötelező testnevelési órákat. Az igazsághoz tartozik azonban az, hogy a tanulók 30%-a sportfoglalkozásokon, diáksport versenyeken vesz

részt a délutáni órákban, ill. hétvégén. (Az iskolák és a környezet sportlétesítmény ellátottsága jónak mondható.) Természetesen önkéntes alapon. Hollandiában költségkímélés miatt, gazdasági okból újabban heti 2 órára csökkent a testnevelésre fordított óraszám és meglepő, hogy a holland iskolákban törölték az úszásoktatást a kötelező iskolai feladatok közül. A középiskolákban is csökkent az óraszám heti háromról, heti kettőre. A szakiskolákban nincs kötelező testnevelés.

Angliában és Wales-ben száz év óta gondoskodik az állam az iskolarendszerről. Ugyanakkor a kötelező testnevelést csak 1989 óta fogadja be az állam az oktatási intézményrendszerbe, az 5-16 éves korúak részére. (Nem kis büszkeséggel jelenthetjük ki, hogy az Eötvös féle népiskolai törvény a kötelező testnevelés bevezetéséről már 1868-ban rendelkezett.) Érdemes azt is megemlíteni, hogy amikor az angliai és velszi iskolákban a törvényben előírt testnevelési óraszámot bevezették, a különböző tantárgyak tanárainak egyesületei széleskörű tiltakozást jelentettek be. Mindenekelőtt a várható túlterhelésnek szólt az említett tiltakozás. Az ügyet kivizsgáló bizottság javaslatára 1994-ben módosították a tantervet. A módosítás eredményeként a tantervi összórászám 7,5%-át képviselő testnevelési óraszám az összórászám 5 %-ára csökkent. Ez azt jelenti, hogy a középiskolák 75 %-ában a 14 évesnél idősebb tanulók heti 2, illetve heti 1 testnevelési órán vehetnek részt. A csökkentés fő oka a tantervi bizottság megállapítása szerint az, hogy prioritást kell adni a nemzeti tanterv három magtárgyának; az angolnak, a matematikának, valamint a tudományról szóló tárgynak, amelyhez a technológiai tanulmányok is kapcsolódnak. A testnevelés feltételrendszerének, mindenekelőtt a létesítmény ellátottságának alakulása is figyelemre méltó jelzéseket adhat számunkra pozitív illetve negatív irányban.

Összefoglalóan megállapítható, hogy az iskolai testnevelés elismertsége és a tantárgyi programok megvalósítására, gondozására fordított anyagi eszközök kevés kivételtől eltekintve, szoros, kölcsönös összefüggésben vannak egymással.

Miután a fentiekben felsorolt, kiragadott példáink világosan érzékelhetően jelzik a szaporodó negatív tendenciákat, ezért fel kell tennünk a kérdést: tulajdonképpen mi a valós helyzet az iskolai testnevelés elismertségét illetően? Nem tagadható, hogy nagyon sok helyen jó testnevelési programok készülnek és a megvalósítása is magas szinten történik. Ennek ellenére következő válasz áll közel a valósághoz: a kormányok, mint mondják, azt teszik, amit tehetnek. Azt sem hagyhatjuk számításon kívül, hogy vannak negatív, nem kívánatos példák is az iskolai testnevelés és sport területén. A kollégák egy része pedig nem teszi meg mindazt, amit saját és szakterülete érdekében meg kellene tennie. Ezek a negatív példák, valamint az iskolarendszert érintő gazdasági nehézségek kettős szorításban tartják a jó ügyet szolgáló testnevelő tanárt és a képző intézményeket. A testnevelés szolgáltató rendszere sajátos, az egyes országokra jellemző rendszer ugyan, mégis megállapítható, hogy vannak közös, illetve hasonló gondok és eredmények az iskolai testnevelést és a sportszakember képzést illetően a különböző európai országokban. Ebből következik, hogy kiemelt szerepet kellene adnunk szakterületünkön a nemzetközi együttműködésnek, amit az Európai Unió állásfoglalásai erősen hangsúlyoznak.

6.2. A jövő irányai

A testnevelés a közfelfogás szerint pozitívan befolyásolja a testi és szellemi fejlődést, a pszichoszociális egészséget, az emberi élet valamennyi szakaszában. Ha az iskolai testnevelés meg akarja erősíteni jelenlétét, pozícióit a formális és az informális nevelésben – erre van esélye – akkor a szakembereknek, mindenekelőtt a sportszakemberképzést vezetőknél szembesülniük kell a testnevelés deklarált céljaival és tartalmaival. A változást akadályozó

merevségen, ellenálláson pedig túl kell jutnia az iskolai testnevelésért felelős kormányzati és nem-kormányzati tényezőknek.

Ebben a folyamatban a tanár- és tanítóképző intézményeknek kezdeményező szerepet kell vállalniuk, mindenekelőtt azzal, hogy a testnevelő tanárokat, tanítókat, sportedzőket, szervezőket, marketing és kommunikációs szakembereket a létező társadalmi igényeknek megfelelően igyekeznek felkészíteni. Amikor pedig jelentős kormányzati vezetőket parlamenti és egyéb informális fórumokat törekszünk meggyőzni igazunkról, a testnevelés valóságos értékeiről, akkor a sikerhez nem elégséges eszköz elhivatottságunk, elszántságunk, szakmailag megalapozott, kikezdhetetlen programunk. A szakemberképzés irányítóinak mindezekben felül politikai készségekkel és korszerű érvekkel is rendelkezniük kell. Másként nem tudnak sikeresek lenni a helyi, az országos, valamint a nemzetközi méretű küzdelemben.

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy nem önmagában a tanulók fizikai aktivitása, hanem az aktivitásban való részvételük értelmének elfogadása, a fizikai aktivitással, sporttal szembeni kedvező állásfoglalásuk erősíti meg pozícióinkat. A belátás, mint ezt pszichológiai tanulmányainkból jól ismerjük, mindig buzdító, mozgósító erővel rendelkezik, egyúttal talán a legfőbb feltétele a sportba kapcsolódásnak. Minden fórumon hirdessük tehát elszántan és meggyőződéssel: az iskolai testnevelési tanterv, a tantervre épülő programok megvalósítása segítségével válhat csak kedvezővé a gyermek szocializációja, a fiatal felnőtté válása.

Nem kerülhető meg ezért a testnevelési tanterv tartalmainak ismételt világos körvonalazása, a tanterv belső összefüggéseinek bemutatása és hangsúlyozása, az alapvető nevelési célokhoz való igazodás kulcsfontosságú elemeinek feltárása. Ez nem jelent mást, mint az érvényes tanterv folyamatos korrekcióját, aminek élén a testnevelő- és sportszakemberképzésnek a képzést irányító intézményeknek kell állniuk.

Vajon a jelenleg hatályos testnevelési tanterv figyelemmel van a mai ifjúság igényeire, találkoz-e az ifjúság érdeklődésével? Kutatási eredmények, valamint a fiatalok tevékenységi mintáinak feltárása ezen a területen jelentős változtatásokról számolnak be. Kutatási eredmények szerint erősen differenciálódik az ifjúság érdeklődése a különböző tevékenységi formák és sportágak iránt. Bár háttérbe szorulóban vannak a hagyományos tevékenységi ágak, ezek megfelelő korrekcióval, belülről megújulhatnak. Erre is vannak példák. Fontos feladata ezért a szakemberképzésért felelős intézményeknek az, hogy kellő figyelemmel kísérjék az ifjúság érdeklődésének irányait. Hangsúlyozzuk, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a tanulók kialakult szokásait, véleményét, vonzódásait a sport és fizikai aktivitások területén. Ma például kitapintható érdeklődési irányként jelentkezik a testközpontúság, amelyet ráadásul a piac is felerősít. Teret kér ezért magának a testépítő mozgalom, a jóga, a keleti filozófiákra épülő testedzési módszerek, továbbá a judo, a tánc sokféle változata, a gyógyító célú testgyakorlás, a harci művészetek, a jazz-gimnasztika stb. Ezenkívül igény van az ifjúság körében a sportturizmusra, az idősek és nők testedzésére, etnikai kisebbségek foglalkoztatására. Újabban lendületet kapott a mozgáskorlátozottak, valamint az értelmi fogyatékosok sportba integrálása.

Az integráció eredményessége, hatékonysága mindenekelőtt attól függ, hogy a tanár milyen ismeretekkel, gyakorlati készséggel rendelkezik a látás-, hallás- mozgássérült fiatalok, az értelmi fogyatékosok sajátos foglalkoztatását illetően.

Ismereteink szerint ilyen speciális képzési tartalom és módszertan nem szerepel a szakképző intézmények tanulmányi programjában. Vegyük figyelembe, hogy fogyatékosok 13-14 éves korig intézetben vannak, majd otthoni iskolájukban általában a felmentettek közé kerülnek.

Vajon képtelen igény lenne a már említett képzési tartalmak és módszertan felvétele a sportszakemberképző, testnevelőtanár-képző intézmények oktatási programjába természetesen a szükséges minimum szintjén? Bárczy Gusztáv professzor a fogyatékosok nevelésének szaktekintélye többször tartott a TF I. évfolyamának bemutató órákat debilis és

részben imbecillis gyermekekkel. Szerinte valamennyi fogyatékos képezhető, az idióta és halmozottan hátrányos fogyatékosok kivételével.

Tény, hogy a tanulók és a felnőtt lakosság nagyon széles köre, egyre bővülő hányada kér teret és igényei számára kielégítést a testnevelés és sport formális és informális intézményeitől. Vajon a jelenleg érvényben lévő testnevelési tanterv lépést tart-e ezekkel az igényekkel?

Magától értetődő tehát az a következtetés, hogy amilyen mértékben az iskolai testnevelés és sport ki tudja elégíteni a vázolt sokrétű igényt, annál erősebb lesz kapcsolata a társadalommal. Az igény elfogadható szintű kielégítésére való törekvés arra készteti majd a kormányzati tényezőket is, hogy értékeljék át az iskolai testnevelést érintő felfogásukat, attitűdjeiket és értékeljék az iskolai testnevelést és sportot valós szerepének, a nyújtott szolgáltatások súlyának megfelelően.

Íme, körvonalazódik előttünk a század nagy kihívása, amelynek mindenképpen meg kell felelnünk. Ehhez szükség van iskolai kutatásokra, a testnevelés és a szocializációs folyamat összefüggéseinek feltárására, a mozgás- és cselekvéstanulásról szóló ismeretek korszerűsítésére, a bennünket körülvevő kulturális közeg és az intézményi testnevelés kapcsolatának erősítésére, nem utolsósorban szükség van egy eddiginél lényegesen hatékonyabb kommunikációs stratégia kidolgozására, megvalósítására.

6.3. Az integráció jellemzése a sportszakember képzésben

A hagyományos nemzetállami gondolkodás és a világméretben érvényesülést kereső globalizációs folyamatok feloldható ellentmondásokat teremtenek a gazdasági szférában általában, a sportszakemberképzés terén különösen. A szabad kereskedelem ígéretes államközi és nemzetközi együttműködéséhez nyújt lehetőséget, egyúttal alapot ad igazságosabb gazdasági fejlődéshez az együttműködésben érintett országban. A gazdasági integráció érinti, befolyásolja a gazdaságon kívül területek, köztük a képzés integrációs teljesítményét. Ezen mindenekelőtt azt értjük, hogy a képzésben rejlő szerkezeti és tartalmi különbségek enyhíthetők, adott esetben felszámolhatók. Állítható, hogy a sportszakemberképzés struktúrájának, tartalmainak európai szintű egybevetése az integrációban érintett országok integrációs tevékenységének szerves része. Mivel a tagországok között a jólétet illetően jelentős különbségek vannak, ezért fontos szerepet kap az uniós törekvésekben a különbségek enyhítése, áthidalása, megteremtve a Maastrichti Szerződésben dokumentált európai állampolgárság feltételeit.

A feltételek között a képzés fejlesztése kiemelt jelentőségű, mert az Unió jövőbeni gazdasági fejlődése, az Unió polgárainak életminősége a szakemberképzéstől a felsőoktatástól és az intézményekben folyó tudományos kutatás minőségétől függ. Éppen ezért az Unió jelentős anyagi támogatással segíti az igényes, korszerű képzés fejlesztését a következő területeken:

- a tagországok felsőoktatással és tudományos kutatással foglalkozó intézményeinek együttműködését,
- a főiskolai, egyetemi oktatók és hallgatók cseréjét,
- a tagországok képzési szerkezetét érintő tapasztalatcserét,
- a diplomák, tantervek, felvételi követelmények kölcsönös elismerését,
- az EU-ban elfogadott hivatalos nyelvek elsajátítását.

A felsorolt támogatási célokat az Európai Bizottság az Erasmus, a Socrates, a Leonardo da Vinci és a TMR (Training and Mobility of Researchers) programok pénzügyi forrásai révén törekedett elérni. A támogatást érintő források segítségével az EU a tagországok határain átívelő, európai méretű tanulási és egyben munkavállalási lehetőséget nyújt.

Az Európai Unió belső határainak, a belső piac korlátainak megszűntével 1993. január 1-től az ismert négy szabadság joggá alakult át az unió valamennyi polgára számára. Mindebből következik, hogy a tagországok azon polgárai, akik egy másik tagországban telepednek le igényt tarthatnak hivatásuk gyakorlására, diplomájuk elismerésre. Gyakorlatban ez azt jelent, hogy a befogadó tagország a jelentkező képzettségét megvizsgálhatja. Ha a jelentkezőnek a képzettsége hiányos, joga van továbbképzésre, illetve megfelelő gyakorlat megszerzésére.

Az eltérő nemzeti diplomák összehasonlítását az alábbi ötfokozatú képzési szerkezet révén végzik a tagországok:

Fok	Az intézmény jelleg	Minimális időtartam
5	Egyetemi	3 év
4	nem-egyetemi	600 óra
3	nem-egyetemi	300 óra
2	nem-egyetemi	300 óra
1	nem-egyetemi	300 óra

Az Európai Unió a fenti modell felhasználásával csak szerkezeti harmonizációt tart szem előtt. Tartalmilag a nemzeti sajátosságokat, a tartalmak sokrétűségét tiszteletben tartja. Ezzel fejezi ki az EU megértő álláspontját a pluralisztikus kultúra elfogadása iránt.

A sportszakemberképzés harmonizációja, más területekhez hasonlóan, éveket vesz majd igénybe. A megvalósítás szakaszos jellegű lesz, számos konfliktus előidézésével.

Az uniós jogszabályozás kérdésessé tesz évtizedes hagyományt, szokásjogot. Említettük már, hogy az Európai Bíróság ítélete alapján megszűnt a hivatásos labdarúgók átigazolásának korlátozása. A lejárt szerződéssel rendelkező játékos szabadon igazolható egy másik sportegyesületbe. Ez az ítélet az érintett szövetségek, sportegyesületek heves tiltakozását váltotta ki. Az integrációs alkalmazkodás érdekében számos képzéssel foglalkozó intézmény programok kidolgozását kezdeményezte. A sport területén is létrejött több kezdeményezés. (European Network of Sport Sciences in Higher Education). A hálózathoz 1993-ig az EU kb. 250 sportszakemberképzéssel is foglalkozó egyetemének mintegy 2/3-a csatlakozott.

Együttműködésére jelentkezett továbbá számos sportkutató intézet és nem egyetemi szintű intézmény. A hálózat a képző intézmények és az uniós igények között közvetítőként működik az alábbi két területen:

- a sporttudományos képzésben érintett struktúrák és tartalmak (programok) harmonizációjának segítése,
- az európai munkaerőpiac felmérése, a munkaerő-piaci igények folyamatos összevetése a képzési struktúrákkal és tartalmakkal.

Ezt a két feladatot végzi a honi felsőoktatásunk kormányzati és nem-kormányzati szervei. A hálózat közvetítőként ösztönzi és segíti a képzési tartalmak optimalizálását, a sport széles és az egyes sportágakban jelentkező igények, követelmények figyelembevételét.

Diplomák elismerése

Láttuk, hogy a munkahely szabad megválasztásának előfeltételeihez különösképpen hozzátartozik a szakmai képzés és felsőfokú végzettségek összehasonlíthatósága. Ebben az összefüggésben különös jelentőséggel bír a Tanács 1998-ban kibocsátott irányelve, amely általánosságban szabályozza a legalább három évig tartó szakmai képzés befejezése után járó főiskolai diplomák elismerését. Ezt az irányelvet alkalmazzák pl. a sportra jellemző tanulmányok (testnevelő tanár, sportmenedzser képzés) esetében.

1992-ben a Tanács egy második irányelvet is kibocsátott, amely mindazokra a szakmai képzésekre vonatkozik, amelyek 3 évnél rövidebb ideig tartanak és ez 1994 óta érvényerőre lépett valamennyi EU országban. Ehhez nemzeti szinten minden országban jogi és államigazgatási előírásokat kellett kibocsátani és adott esetben a különbözőzeti vizsgákra vonatkozó szabályozásokat is meg kellett teremteni.

Mind a két irányvonal a „szabályozott foglalkozásokra” vonatkozik. Ezeken olyan foglalkozásokat értünk, amelyeknél a tevékenység megkezdése, illetve gyakorlása a jogi és közigazgatási szabályok szerint, valamely EU-tagországban szerzett szakmai végzettségről szóló vagy képesítési bizonyítvány birtoklásához kötött. Mivel a legtöbb sportfoglalkozás szabályozott, érvényes rájuk nézve is ez a két irányelv. Emellett annak nincs jelentősége, hogy önálló vagy függő tevékenység keretében gyakorolják ezeket.

Ezen irányelvek következtében azok a személyek, akik hazájukban megszerezték a megfelelő szakképzést, a vendéglátó országban úgyszintén gyakorolhatják foglalkozásukat. Eme irányelveknek köszönhetően alapvetően megszűnnek a diplomák, iskolai végzettsége és más záróbizonyítványok elismerésével kapcsolatos hosszadalmas procedúrák. Ezáltal lényegesen könnyebbé válnak a határokat áthidaló képzésmódok és az EU minden tagországában megvalósul a szabad foglalkozás-gyakorlás.

Az irányelvek közé azonban egy kivétel szabályozást is iktattak. Amennyiben tetemes különbségek mutatkoznak a kiképzés idejére és tartalmára vonatkozóan, úgy az illetékes hatóságok megkövetelhetik, hogy igazolni kell a megfelelő szakmai tapasztalatot, illetőleg alkalmassági vizsgákat kell tenni. Azt semmi esetre sem szabad megkövetelni, hogy a befogadó tagállam a teljes kiképzést megismételtesse.

A szakmai kvalifikáció elismertetéséhez egy formális kérelmet kell benyújtani a mindenkor illetékes helyre. Meghatározott időn belül kielégítő indoklással az elismerésről szóló döntést közölni kell a kérelmet benyújtó személlyel.

Az ezeken az EU-irányelveken keresztül történő általános szabályozás tiszteletben tartja az egyes országokban működő, a sportfoglalkozásokra vonatkozó képzési rendszert. Minden tagállam maga szabályozhatja a foglalkozások gyakorlását és saját kritériumai szerint állapíthatja meg a kiképzés szabályait. Az EU-rendeletekkel megteremtődnek a kölcsönös elismerésre vonatkozó szabályozások, hogy garantálni lehessen a személyek mozgásszabadságának és lakóhely megválasztásának jogát.

Az Európai Közösség Bírósága foglalkozott már diplomák elismerésének problémájával. Például 1986-ban Heylens úr, belga edző, egy francia labdarúgó csapatot akart edzeni. Képzettsége alapján elismert edző volt Belgiumban, azonban nem rendelkezett olyan hivatalos francia diplomával, amelyet a Franciaországban végzett tanulmányok után lehet megszerezni. Úgy vélte, elfogadható ok nélkül vonták meg tőle azt a jogot, hogy Franciaországban gyakorolhassa edzői foglalkozását és ezért pert indított a hivatásos edzők és Francia Labdarúgás Alkalmazottainak Nemzeti Egyesülete ellen. Az Európai Közösség Bírósága Heylens úrnak igazat adott. A bíróság kimondta, hogy minden képzettség, amelyet valaki a hazájában megszerzett, minden más EU-országban is érvényes.

Az elmúlt években a diplomák kölcsönös elismeréséből származó problémák mindenekelőtt az iskolai oktatáson kívüli sportterületen keletkeztek. A sportszakmák és a gyakorlásukhoz szükséges kvalifikációs szintek is eltérően alakultak az egyes tagországokban, ezért nem egészen alaptalan az a félelem, hogy a diplomák egész Európában történő elismerése következtében alacsonyán képzett munkavállalók is dolgozhatnak.

Mivel a sport területén a szakképzés szabályozása a tagországok ügye maradt, Európában továbbra is eltérő lesz a képzettségi színvonal. Meglehetősen nehéz lenne, valamennyi sportágra vonatkozó egységes és megközelítőleg azonos értékű képzés: a kritériumok egységesítésétől a diplomák elismeréséig. Az Európai Bizottság kidolgoz egy olyan

katalógust, amely összehasonlító áttekintést nyújt a tagállamoknak a sport területén a szakmai kvalifikáció különböző kritériumaira vonatkozóan.

6.4. Képzési szintek és követelmények

Egyetemi képzés (alap- és szakképzés)

Az előző részben említett European Network of Sport Sciences in Higher Education (továbbiakban hálózat) működésének kiinduló pontja a záróvizsgák, a diplomák az unió tagországaira kiterjedő elismertetése volt. Ezért tartották fő feladatnak az ötödik fokozatba tartozó intézmények felmérését. Ismert, hogy a hálózat létrejötte előtti egyetemi összehasonlító vizsgálatok, felmérések kudarcot vallottak. 1990-ben sikerült először áttekintést adni a kutatóknak az európai egyetemi rendszerről, annak szerkezeti, tartalmi sajátosságairól, fő vonásairól. Az eltérések ellenére kimutathatók voltak alapvető szerkezeti, tartalmi azonosságok is. A felmérés kimutatta, hogy az egyetemi tanulmányok 4 évre, ezen belül 8 félévre terjednek, miközben a 4 féléven át folyik az alapképzés valamennyi hallgató számára. Erre épül a 4 féléves szakképzés tanterve, amely a hallgatók szakirányú képzését szolgálja. (A tagországok között csak Olaszországban nincs egyetemi szintű sportszakemberképzés.)

A szakirányú képzési területek valamennyi EU tagországban azonosak, vagyis az eltérő szociokulturális sajátosságok ellenére az EU munkaerőpiaca viszonylag homogén.

Képzési szakterületek:

- nevelés, iskola (testnevelő tanárképzés),
- sportverseny, sportteljesítmény (edzőképzés),
- szabadidő, kreativitás,
- betegség-megelőzés, rehabilitáció,
- média, kommunikáció,
- sportgazdaság, menedzsment.

A tantervek, tantárgyak, gyakorlatok tartalmi tekintetben is mutatnak nagyfokú hasonlóságot. A tapasztalható konvergencia erősítése, valamint a tantervek, tantárgyak kidolgozásának segítése érdekében a hálózat jelenleg modelleket készít az egymást kiegészítő modulok elvének figyelembevételével. A moduláris szerkezet alapjául szolgál az EU által szorgalmazott Európai Kredit Transzfer Rendszer (European Credit Transfer System – ECTS) kidolgozásának, amelyik tulajdonképpen az angol-amerikai képzési és értékelési gyakorlatot veszi mintául. Eszerint az egyetem meghatározza saját tantervét, a tanulmányokra szánt időtartamot, valamint minősítést és ellátja kredit pontokkal.

Az ECTS rendszer lehetővé teszi az ekvivalencia megállapítását a különböző programok és záróvizsgák között anélkül, hogy érintenék a tantárgyak tartalmi harmonizációját. Rendelkezésre állnak ma már az ECTS-nek mindenben megfelelő, versenyképes sporttudományos tanulmányi programok.

Posztgraduális képzés és kutatás

Az uniós keret szerint a posztgraduális képzés és kutatás 5+ megnevezést kapott. Egy 1993/94-es tanévre terjedő felmérés szerint az egyetemek háromnegyedében folynak megfelelő programok alapján sporttudományos MA és PhD képzés. Ezek a programok az alap- és szakképzés programjaihoz képest kevésbé homogének. Eltérés jelentkezik mind strukturális, mind tartalmi téren. Ennek a heterogenitásnak feltehetően az oka az, hogy új keletűek a programok, sok esetben még kísérleti szakban vannak. Ez a helyzet állt elő főként

azokon a szakterületeken, amelyeket az utóbbi években iktattak be az egyetemi programokba, főként a piaci igények alapján: egészségsport, fogyatékosok sportja, rehabilitáció, sportmenedzsment stb.

A még nem hagyományos, kevésbé kidolgozott szakterületek számára megnyílt az a lehetőség, hogy kezdettől fogva Európára szóló, egységesített, posztgraduális programokat dolgozzanak ki. Így jöttek létre az Európai Master's Fokozat (European Master's Degree) programjai a következő szakterületen:

- Mozgáskorlátozottak sportja,
- Sportmenedzsment,
- Egészség és Fitnesz,
- Szabadidő és turizmus,
- Idősek sportja,
- Sport, edzés,
- Iskolai sport,
- Biológia és sport,
- Sportpszichológia.

A programok 1-2 éves időtartamra terjednek, amelyeket 10-25 egyetem képviselőiből alakult konzorcium dolgoz ki és működik közre a végrehajtásában. A program lényegét alkotó tanterv, illetve tárgyak felét a Master's fokozatra pályázó jelölt egyetemének oktatói adják elő, míg a program másik felét a konzorciumban együttműködő intézményekben – egyben, vagy több helyen – teljesítették az érintettek. Ma már az egyetemek többsége alkalmas MA és PhD képzésre. Az oktatás nyelve a jelölt intézményben alkalmazott hivatalos nyelv. Ezen felül még egy nyelvet kell a jelöltnek elsajátítania. A többség az angolt választja.

Felvételi feltétel az 5. fokozat teljesítése, vagyis egyetemi diploma birtokában lehet Európai Master Fokozat elnyerésére pályázni. Feltehetően ezért kapta a Master Fokozat az 5+ megjelölést. A bizonyítványt a jelölt egyeteme (hazai egyetem) adja ki.

Többfajta tanulmányi programból lehet választani azonos szakterületen belül. Ezen keresztül a jelölt érdeklődési köre, előzetesen megszerzett ismeretei jól érvényesülhetnek. A fokozatot szemeszter (féléves) szerkezetben, vagy több részteljesítményt magába foglaló, időben jobban elhúzódó programszerkezetben, az ún. fázis szerkezetben lehet megszerezni.

Nem-egyetemi képzés

Az Unió nem-egyetemi képzés programja az 1-4 fokozathoz igazodik, egyúttal összhangot teremt az egyetemi képzéssel. A tapasztalatok szerint mind a diplomák elismerése, mind a képzés szerkezetének és tartalmainak harmonizálása terén a vártnál több probléma merült fel. A modern sport fejlődésével összefüggésben egymástól nagyon eltérő szakemberképzési, edzőképzési programok, keretek alakultak ki az elmúlt fél évszázadban. A különbségek a kulturális, földrajzi, gazdasági és nem utolsósorban az eltérő sportszakmai hagyományokból keletkeztek. A lovas-oktató, úszómester, hegyivezető-képzéstől merőben eltérő sajátosság jellemezte az iskolai sportszakember, a testnevelő tanár, tanító képzését.

A diplomák, licencek áttekinthetősége, összehasonlíthatósága érdekében az egyes szakmáknak saját felvételi követelményeit, a képzési tartalmakat, a vizsgákat részletesen fel kell sorolniuk, le kell írniuk, hogy az ajánlható képzési szerkezetek, tartalmak kidolgozhatók legyenek, az EU által felkért testületek számára. Elkészült már egy minta, amely tartalmazza az edzői szakma részletes képzési programját. (Claude R.: European training scheme for coaches. Network News, Barcelona 1993).

Az elfogadott EU képzési kereteknek megfelelően a következőképpen különülnek el, illetve épülnek egymásra pl.: az edzői szak fokozatai:

Fokozat	Záró bizonyítvány
5	Európai egyetemi edzői diploma
4	Európai edző diploma
3	Európai edzői licence III.
2	Európai edzői licence II.
1	Európai edzői licence I.

Léteznek további európai képzési programok:

Egészség-fitness tanácsadó, sportmenedzser, síoktató és hegyi vezető stb. szakterületeken. A jövőben nem odázható már el a sportban jelenleg létező, alakulásban lévő szakmák, foglalkozási ágak profiljainak, működési színterének igényes leírása.

A jónak tartott profilt, vagyis a szakma működésének terepét, produkció területét ismertetni kell a nemzeti képző intézményekkel, majd egyetértés esetén el kell fogadtatni a szakma érvényesnek tekintett profilját. Legyen ugyanis egyetértés abban, hogy kit és mire képez az intézmény. A feladat elvégzésének megkönnyítésére a Hálózat (Network) rendszeres adatgyűjtést folytat az európai munkaerőpiac megismerése érdekében. (European Observatory of Sport Occupation). Különösen fontos, hogy a képző intézmények ismerjék meg és vegyék figyelembe az új munkaerőpiaci igényeket, képzési programjaikat, tanulmányi anyagaikat pedig ennek megfelelően módosítsák, illetve egészítsék ki. A végzős hallgatóknak ugyanis ismerniük kell a munkaerőpiac alakulását, a piac változásait.

Fontos része a Hálózat tevékenységének a hallgatók, oktatók, kutatók cseréjének előmozdítása, ösztönzése. A csere vonatkozik az EU tagországainak diákjaira, szakembereire, és érintheti a csere az EU határain kívül eső intézményeket is, az EU politikának megfelelően. A sportszakemberképzés harmonizációja túlmutat az EU gazdasági, kulturális, sport tevékenységének keretein. A sportszakemberek cseréje, az intézmények európai méretű együttműködése arra ösztönzi a tagországok és társult országok polgárait, hogy megismerjék, és kölcsönösen tiszteljék egymás kultúráját. A sport lényegi sajátossága, hogy kiváló eszközt képvisel különböző kultúrák ellentmondásainak, a különböző etnikumok ellentéteinek feloldásában, a társadalmi béke megteremtésében. Mindez segíti az európai identitás erősödését.

7. A sport és az EU viszonyának alakulása

7.1. Néhány fontos csomópont a 2004 évi csatlakozásig

Sem az 1952-es párizsi szerződések, sem az 1958-as római szerződés nem rendelkezik kifejezetten a sportról. Még az 1987-ben aláírt Egységes Európai Okmány sem tartalmaz sportról szóló cikkelyt. Az Európai Uniót létrehozó Maastrichti Szerződésből is kimaradt a sport, jöllehet új területként a szerződés aláírói elfogadták a kultúra becikkelyezését.

Léteznek ennek ellenére sportot közvetlenül érintő EU hatáskörök. Emellett biztosan állítható, hogy az európai egyesülési folyamatban a sport jelentős szerepet játszott. Elég megemlíteni az Európára terjedő versenyeket, bajnokságokat, amelyek az Európai Közösség célkitűzésének, mindenekelőtt a népek egymás közötti barátságának, a kölcsönös tiszteletnek és megértésnek erősítését szolgálják. A sport mindezen felül említésre méltó gazdasági értéket, súlyt képvisel. Statisztikai adatok szerint a világkereskedelem 2,5%-át, az Európai Unió bruttó hazai termékének (GDP) 1%-át a sportgazdaság állítja elő.

Az EU felismerte a sport társadalmi és gazdasági értékeit és gyakorlatilag három dimenzióban foglalkozik a sporttal:

- a sport és a kommunikáció kölcsönhatása;
- sportfejlesztési programok beindítása;
- a sport és a gazdaság kapcsolatai.

Mindezekon felül az Európai Bizottság több területen kezdeményez akciókat, pl. sportszövetségek, európai sportszervezetek bevonása az EU programjaiba, a tagországok sportfejlesztési elképzeléseinek, egymás közötti kapcsolatainak erősítése adott esetben a kölcsönösen elfogadott programok támogatása, a megvalósításhoz szükséges anyagi források, feltárása, stb.

A sport kommunikációs eszköz szerepét már az Adonnino jelentés is tartalmazta. Az 1985-ös milánói csúcson egyhangúan fogadták el a jelentést, megerősítve a sport fontosságát a kommunikációban. „A sport kiváló eszköz arra, hogy az európaiak összetartozási érzését erősítse” áll a jelentésben. Azóta az EU Bizottság törekszik arra, hogy a sport az EU nyilvánosságot érintő programjaiban kellő szerepet kapjon. Öröndetes tényként lehet elkönyvelni azt, hogy az elmúlt másfél évtizedben az EU számos sporteseményen képviseltette magát, illetve ezeket anyagilag is támogatta. Egyértelmű az, hogy az EU a sportot kommunikációs eszközként kezeli. Ezt támasztja alá az a szervezeti változtatás, amelynek eredményeként a kilencvenes években a sportot az EU az Információ-kommunikáció, Kultúra és Média főigazgatóság hatáskörébe utalta. Mindemellett az EU Bizottság Fair-Play és Antidopping kampányt indított be „Euro-Pack” néven.

A sport része az EU Fejlesztési Programjainak több területen is. Számos programban valósulhat meg a szakemberek cseréje, ill. európai méretű tapasztalatcserére nyílik lehetőség több területen. Vannak olyan rendezvények is, amelyek a sportot közvetett módon érintik. Az EU Bizottság közvetlenül indította be Eurathlon néven, a 2000-ben lejárt határidejű, gazdag tematikájú sportprogramját. Jelentős anyagi támogatást kaptak azok a rendezvények, amelyekben legalább három ország – egy abból társult ország is lehetett – vett részt.

A sportgazdaság talán a legjelentősebb tényező az EU és a sport kapcsolatában. A sport mindig akkor kerül az EU érdeklődésének előterébe, amikor a sportban gazdasági tevékenységet folytatnak. Ezek ugyanis érinthetnek Uniós szabályozást, határozatokat és összefüggésben lehetnek az Európai Bíróság döntéseivel. A Bizottság ebben az összefüggésben jelentette meg az 1991-ben az Európai Tanácsnak címzett közleményét: „Az Európai Közösség és a Sport” címen. Ez volt az első okirat, dokumentum, amelyik általános érvennyel kizárólag a sporttal foglalkozott. Ugyanebben az évben a Bizottság ajánlásokat adott az Európai Tanácsnak „Dopping a Sportban” témakörben. 1992-ben adott ki a Bizottság egy füzetet „Címszó Európa” címmel a sportról. A Bizottság állásfoglalásai, a sport különböző kérdéseiben, nagy érdeklődést, egyben vitát váltottak ki az érintett szövetségek, állami hivatalok, nem kormányzati szervezetek körében. Eltérő értelmezések jelentek meg a tagországok sportszervezeti részéről is. Megindult a vita az európai sport jövőjéről, az érintett sportszervezetek elkezdték kialakítani az új helyzethez való alkalmazkodás stratégiáit. Beindult egy folyamat, amelynek középpontjába a hatékony lobbizás a sportért került.

Az európai sport koordinációját javította az EOB - Európai Olimpiai Bizottság (EOC - European Olympic Committee) Brüsszelben létesített összekötő irodája, amelynek munkatársai előkészítik, továbbítják a bizottság javaslatait az EU intézményei felé, illetve felveszik, értékelésre előkészítik az EU testületeinek sportot érintő véleményét, elképzeléseit. Az iroda gyűjti a sporttal összefüggő érdemi információkat, és képviseli a nemzeti olimpiai bizottságok érdekeit az EU fórumain. Az Európai Nem-kormányzati Sportszervezet

(ENGSO), amelynek a Magyar Nemzeti Sportszövetség is tagja, az EOB-val egy időben felállította saját EU Sport munkacsoportját. A munkacsoportban az EOB összekötő irodájához hasonló feladatokat lát el, tájékoztatja a tagországok sportszövetségeit és védi az európai civil sport érdekeit a nem-kormányzati szervezetek fórumain. A sport civil szervezetei szorosan együttműködnek egymással. A Német Sportszövetség és a Német Olimpiai Bizottság például figyelemreméltó lépést tett előre a sport és az EU kapcsolatát illetően. 1993 óta összekötő képviselőt foglalkoztatnak Brüsszelben, aki a német sportot információkkal látja el és sajátos lobbytevékenységet folytat. Időben és pontosan tájékoztatja a német sportszövetségeket, sportegyesületeket az EU programjairól, a pályázati lehetőségekről, a pályázatok feltételeiről, az űrlapok kitöltésének módjáról, stb. Mértékadó szakkörök véleménye szerint az EU mellé létesített sportiroda költségei többszörösen megterültek már a sikeres pályázatok révén.

A kilencvenes évek elején az Európai Bizottság „Európai Sportforum” intézményt hozott létre, főként tanácsadó feladattal. Ez a fórum ad lehetőséget párbeszédre, évenként megrendezett találkozó keretében, a tagországok kormányzati és civil szervezetei számára. Az első fórumot 1991-ben rendezte meg a Bizottság. Ezt követően minden évben ősszel jönnek össze az érintett és érdeklődő sportszervezetek. 1992-től a magyar sportvezetők is részt vesznek – igaz nem rendszeresen – a sportforum különböző szekcióinak munkájában.

1994 őszén a Bizottság „Sport Info Europe” szolgáltatást vezetett be. Ennek lényege az, hogy a tagországok sportszervezeteinek, illetve bármely uniós polgárnak írásban vagy telefonon keresztül feltett kérdésére a Bizottság sportcsoportjának szóvivője köteles válaszolni.

A Coopers és Lybrand tanácsadó cég átfogó elemzése révén számos értékes információhoz juthatnak a sport és az unióval kapcsolatos témákban érdekelt szervezetek, egyének. Az elemzés a következő címen jelent meg: „Az Európai Unió tevékenységének hatása a sportra.” Az elemzést a cég szakértői a Bizottság megrendelésére készítették, melyet az 1993-as uniós sportforumon mutattak be a résztvevőknek. Az elemzés bepillantást enged a jogszabályalkotó tevékenységébe, bemutatja a közösségi határozatok, törvények sportra gyakorolt hatását. A jelentést, az egymást követő sportforumokon folyamatosan felfrissítik.

Michael Sulzbacher, az Osztrák Sportszövetség főtitkára, 1996-ban készült beszámolójában kiemeli azokat az ellentmondásokat, amelyek az Uniós határozatok és a sportszervezetek gyakorlata, versenyszabályai, rendelkezései között fennállnak. A munkahely szabad megválasztása például az EU egyik alapszabálya. Ennek ellenére lejárt szerződéssel rendelkező sportolókat korlátoznak egyesületeik az új munkahely elfoglalásában. Azzal többek között, hogy lelépési, átadási, stb. költségtérítést követelnek tőlük. Külön sújtja a külföldi sportolókat ez a korlátozás. Az Európai Bíróság precedens értékű ítélete hatályon kívül helyezte ezt a korlátozást. (Bosman eset). Valamennyi uniós polgárnak bármely tagországban joga van munkahelyet keresni, állást vállalni. Feltéve, ha rendelkezik az előírt szakmai jogosítványokkal, képesítéssel, diplomával. Az EU Bizottság katalógust készít a sportban felkínált álláshelyek betöltéséhez szükséges feltételekről.

Az EU sportpolitikai döntéseiben nagy teret kapnak a sport pénzügyei, a pénzügyi források megteremtésének és felhasználásának jogszerűsége. Így például televízió keresztül közvetlenül nem lehet dohányárut hirdetni. Ezt az EU egyik irányelve tiltja. Egy másik irányelv tiltja továbbá a dohányáru írásos népszerűsítését, tehát a plakátokat, újsághirdetéseket, stb. Erre csak a dohányüzlet falfelületein, a helység egyéb felületein van a tulajdonosnak lehetősége.

Az EU tagországokban a sport anyagi támogatását illetően a sorsolásos és szerencsejátékokból származó bevétel jelentősnek nevezhető. Ha a szerencsejátékok állami monopóliumát felfüggesztenék, vagyis érvényesülne ezen a területen a szabad verseny szabálya, akkor a sport Európa szerte jelentős anyagi támogatástól esne el. 1994-ben az

Európai Bíróság egyik ítéletében kimondta, hogy a tagországok hozhatnak korlátozó intézkedéseket ezen a piacon. Fennmaradhat tehát a szerencsejátékok állami monopóliuma. Ennek következtében többek között az állami szerencsejáték bevételeiből jut támogatás a kultúra és a sport számára is. Egyelőre tehát az EU nem tervezi a jelenlegi gyakorlat megváltoztatását, nem tervez szerencsejátékot korlátozó szabályozást, azt a tagország hatáskörébe tartozónak fogadja el. Az európai szabványok érvényesek a sportruházatra, sportfelszerelésekre, sportszerekre is. (Például labdák, kapuk mérete stb.) A szabványok kidolgozásában, azok besorolásában közreműködnek az európai sportszövetségek, sportszergyártó cégek is. Ez a biztosítéka annak, hogy az előírások és a napi gyakorlat ne legyenek egymással ellentmondásban.

Az EU tagországaiban az olimpiai szimbólumok a kereskedelmi áruforgalomban nem eshetnek semmiféle korlátozás alá. Ezekből származó bevétel általában fontos szerepet játszik a nemzeti olimpiai bizottságok bevételeiben. Hasonlóan szabad utat kapnak az olimpiai jelvényekkel, sportolókkal, olimpiai bizottságokkal kötött exkluzív szerződések. Az Európai Olimpiai Bizottság az EU Bizottsággal egyetértésben, a következőkben állapodott meg: valamennyi nemzeti olimpiai bizottság csak saját országán belüli partnerekkel köthet szerződést a szimbólumok használatára. A felhasználó cég ugyanakkor az olimpiai szimbólumokkal ellátott árut nem viheti más országba. Ezt a megállapodást az Európai Olimpiai Bizottság alapszabálya is tartalmazni fogja, hogy ez által az EU Bizottság megfelelő kivételt tehessen a gazdasági versenyszabályok alól.

Az EU nem támaszt kifogást az intézményekkel szemben a kizárólagos TV és rádió közvetítési jogok átadásával kapcsolatban sem, amennyiben az érintett TV, illetve rádióadók teljesítik a következő feltételeket:

- a jog megadását meghirdetett versenynek kell megelőznie;
- a szerződések nem lehetnek hosszúlejáratúak;
- a jog birtoklójának korlátozott közvetítési lehetőséget kell adni más TV, illetve rádióadók számára is, hogy ezzel az EU polgárok információs igényét ki lehessen elégíteni.

Ezzel összefüggésben említhető meg néhány ismert példa 1996-ból:

- az olimpiai játékokkal összefüggő TV jog átadása az EBU-nak (European Broadcasting Union);
- a Bajnokok Ligája (Champions-League) mérkőzéseinek közvetítési joga az UEFA-nak;
- a holland labdarúgást érintő jogok átadása egy fizető TV adónak;
- az angol labdarúgást érintő jogok átadása egy fizető TV adónak.

Az UEFA alapszabályának 14. cikkelye szerint korlátozni kellene a határokon áterjedő közvetítéseket. Ezzel összefüggésben megegyezés jöhet létre az EU Bizottság és az UEFA között, amelynek értelmében védeni kell a nemzetközi sporteseményeket, mindenekelőtt labdarúgásban.

„Védett és zárt időzónák” kijelölésével adnánk az érintett sportszervezetek eseményeinek segítséget. A szabad zónaidőben viszont korlátozásra nem lenne lehetőség.

A hivatalosan előírt sportszerek ügyében is állást foglalt az EU Bizottság. Akkor válhat hivatalossá valamely sportszer,

- ha sportszer egyúttal nem képvisel reklámcélokat,
- ha szponzorviszony kifejezésre jut,
- ha előnyös technikai okok támasztják alá a sportszer kiválasztását,
- ha fair közbeszerzési verseny előzte meg a sportszer kiválasztását,
- végül a szerződés nem lehet hosszúlejáratú.

Az említett feltételek megléte esetén lehet kötelezővé tenni valamely sportszer használatát versenyeken, bajnokságokon. Csak azok a vállalatok vehetnek részt a tagállamok piacán sportszereikkel, amelyek a fent említett feltételeknek megfelelnek.

A jegyeladással összefüggő probléma tisztázása elsősorban az olimpia versenyekkel van összefüggésben. Ezzel kapcsolatban az Európai Uniónak világos és határozott az álláspontja. Valamennyi intézmény akkor kaphatja meg a jegyek kizárólagos forgalmazásának, eladásának a jogát, ha ezt megelőző közbeszerzési eljárást követően szerezte meg. A jegyeladás nem történhet árukapcsolással, például hotelfoglalás, városnéző utak, stb. Ez visszaélés lenne a monopolhelyzettel. Valamennyi tagországbeli állampolgárnak joga van jegyet vásárolni.

Fontos sportpolitikai döntéseként tarthatók számon az Európai Bíróság (Luxemburg) ítéletei. Ezek általában a szabad lakóhelyválasztással, munkavállalással vannak összefüggésben.

Emeljünk ki ezekből néhány tipikus példát.

A Deliège eset egy végletes példával szolgál arra, hogy az Európai Unió szabályát miként lehet helytelenül a körülményektől függetlenül alkalmazni, értelmezni. Deliège asszony, ismert belga judoka, azt kifogásolta, hogy a Belga Judo Szövetség eltiltotta az atlantai olimpiát megelőző párizsi nemzetközi versenytől. Ez számára jelentős anyagi, erkölcsi veszteséget jelentett. Keresetet nyújtott be az Európai Bírósághoz, amelyben kifogásolta, hogy a Belga Judo Szövetség versenyszabálya feltételekhez köti a nemzetközi versenyeken való részvételt. Deliège szerint a judoka alanyi jogon részt vehet bármely nemzetközi versenyen. A szakértők szerint nem lehet helyet adni a keresetnek, mert ezzel a sportszövetségek és a nemzeti olimpiai bizottságok kénytelenek lennének megváltoztatni a selejtezőkre vonatkozó szabályzataikat. Teniszben pl. az ATP hagyományosan kialakult, működő selejtező, értékelő rendszert képvisel. A keresetet feltehetően visszavonták.

A mozgás szabadságához és a lakóhely megválasztásához fűződő alapjoggal kapcsolatban azonban több döntés született. Még 1976-ban foglalkozott az Európai Közösség Bírósága az Olasz Labdarúgó Szövetség egyik rendelkezésének jogszerűségével, amely szerint a klubok hivatásos labdarúgói csak olasz állampolgárok lehetnek. Bíróság elé került ugyanis egy vitás ügy, valamelyik klub elnöke nem akarta kifizetni a labdarúgó menedzser költségeit, mert olasz játékosok helyett belga játékosok keresésére fordított pénzt.

A Bíróság döntése szerint az olasz szövetség gyakorlata nem felel meg az uniós jognak. Minden uniós polgárnak jogában áll bármely más uniós országban lakni, és ott dolgozni. Ugyanakkor azt is megállapította, hogy csak a hivatásos sport esik az Európai Unió jog rendelkezései alá. Eszerint valamennyi hivatásos sportolónak és a vele kapcsolatban lévő kísérőjének, edzőjének, menedzserének kötelezően be kell tartania az uniós jogszabályokat.

A rendelkezés nem vonatkozik természetesen a nemzeti válogatottakra. Ebben az esetben ugyanis a diszkriminációt nem gazdasági, hanem szakmai okok indokolják.

Egy másik döntés a kerékpár sportban adott eligazodást. 1973 óta érvényes az a szabályozás, hogy a kerékpárosoknak és motoros felvezetőjének a világbajnokságon azonos nemzetiségűnek kell lennie. Két holland felvezető ennek ellenére elindult egy versenyen német, illetve belga versenyzővel, mert negatív diszkriminációnak vélték a nemzetközi szövetség e téren hozott szabályát. Az Európai Közösség Bírósága elé került az ügy. A bíróság a perlő kerékpáros felvezetők ellen döntött (holland motorvezetők), mert nem

gazdasági, hanem szakmai kérdésről van ez esetben szó. Ilyenformán a Nemzetközi Kerékpáros Szövetség meghozhatta a kifogásolt szabályt.

Általánosan ismert a Bosman eset. J. M. Bosman hivatásosként játszott a belga RC Lüttich első osztályú csapatában. 1990. június 30-án lejárt a szerződése. Az egyesület új, de kedvezőtlen szerződést kínált fel neki, amit a játékos nem fogadott el. A klubja ezek után átadó listára tette és a szövetségi szabályoknak megfelelően 11.743.000 belga frank átigazolási kártérítést állapított meg. Mivel ilyen hátránnyal belga klubban nem lehetett szerződést találni kapcsolatba lépett egy francia klubbal és szerződést kötöttek, amit a játékos volt egyesülete később meghiúsított. Nyilván azért, mert a kártérítés (lelépés) díját nem térítette meg senki. Ezek után a klub Bosmant kizárta a tagjai sorából. Ennek következményeként a hivatásos labdarúgó állástalanná vált. A sportoló bírósághoz fordult. Többszöri tárgyalás után a Belga Legfelsőbb Bíróság megkereste az Európai Közösség Bíróságát, hogy hozzon előzetes döntést, ami természetesen kötelező érvényű az ügyben. Az Európai Közösség Bíróságának 1995. december 15-én hozott ítélete szerint bármely hivatásos labdarúgó, aki az EU polgára a szerződés lejártakor szabadon igazolhat át más egyesülethez, vagyis szabadon vállalhat munkát.

Ugyanebben az ítéletben szerepel az is, hogy korlátozás nélkül szerepelhetnek más tagállamokból származó játékosok a bajnoki mérkőzéseken. A döntések az EU alapszerződésével, jogszabályaival teljes összhangban állnak. A sportszövetségeknek igazodniuk kell tehát az EU jogrendjéhez.

Összefoglalva megállapítható, hogy

- a személyek szabad lakóhely-változtatását érintő alaptörvény szerint bármely uniós állampolgár hivatásos sportoló, szerződése lejártakor, térítés nélkül szabadon igazolható egy másik uniós tagország egyesületébe;
- ha a sportoló Európai Unión kívüli ország állampolgára, akkor nem lehet uniós állampolgár sportolóval szemben hátrányban részesíteni. Ennek megfelelően kell a szövetségeknek bajnoki- és versenyszabályzatukat módosítani. Pl. ha egy klubban van nyolc más országból igazolt játékos, akkor adott esetben ugyanazon a mérkőzésen mind a nyolc egyszerre is szerepeltethető. Ez – ismételt hangsúlyozzuk – nem vonatkozik a nemzeti válogatott összeállítására. A gyakorlat ebben az esetben az, hogy az illető ország állampolgáraiból állítják össze a legjobban vélt csapatot. Vonatkozik ez a szabály az egyéni és a csapatversenyekre egyaránt.

7.2. Jellemző példák az EU és a sport viszonyára

Az EU és a sport viszonyát illetően az alábbi tények különleges figyelmet érdemelnek. A sport gyors fejlődése, ezen belül a hivatásos sport váratlan átalakulása Európában komoly alkalmazkodására készítette, helyesebben kényszerítette a sportot körülvevő társadalmi, gazdasági környezetet, tehát az Európai Uniót is, hogy a sporttal társadalmi súlyának megfelelően foglalkozzon, a szerződésben, pedig a sportot másodlagos törvénykezés formájában kezelje. Az utóbbi évtizedben tapasztalható, hogy a közösségi politikák és döntések növekvő súllyal hatnak a sporttevékenységre a sport szerepének erősítésére.

Három terület emelhető ki, amelyben a közösségi intézkedések közvetlenül hatnak a sportra:

1. A mozgás szabadsága: a közös, egységes piac megteremtése a mozgás szabadsága révén közvetlen hatással van a sportra. A Bosman-szabályozástól függetlenül, a

Bizottság több alkalommal sikeresen közbelépett a mozgás, a munkahelyvállalás szabadságában korlátozott sportolók ügyében. A diplomák, minősítések elismerése, a szponzorálást és a reklámokat érintő közösségi állásfoglalások, a sportfelépítés, a sportstruktúra elfogadása az Unió részéről nemcsak a sportszervezetek megelégedését váltotta ki, hanem a kormányokét, a hatóságokét is.

2. Verseny és audiovizuális politika: a kereskedelmi forgalomhoz hasonlóan a televíziós jogok birtokában jelenti a hivatásos sport fő bevételi forrását. Ezért a gazdasági versenyszabályok és az audiovizuális politika, továbbá a szolgáltatások szabad mozgása, komoly vitákat váltott ki a közvetítési jogok adásvételében érdekelt körében.
3. Közösségi politikák és akciók: miután a sport sok embert érint, bizonyos általános politikák érintik a sportot is. Ide sorolható az egészség- és oktatásügy, és a fiatalok szakképzése, valamint a környezetvédelem. Mindemellett a sport fontos eszköze Európában a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemnek és az önkéntes munka népszerűsítésének.

Mindezek arra indították a tagországok képviselőit, hogy a sporttal összefüggő véleményeket, javaslatokat házon belül is megtárgyalják. A kormányközi konferencia, amely a Maastrichti Szerződés felülvizsgálatát végezte, első alkalommal fogadott el a sportról szóló szerződéshez kapcsolt Állásfoglalást (Declaration) a következő három pontba foglaltan. A kormányközi konferencia:

- hangsúlyozza a sport társadalmi jelentőségét, különösen az identitás erősítésében, az emberek összetartozásában;
- felhívja az Európai Unió testületeinek figyelmét, hogy vegyék figyelembe a sportszervezetek véleményét, amikor sportot érintő, fontos ügyek vannak napirenden;
- javasolja, hogy fokozott figyelmet kapjanak az amatőr sport sajátos vonásai, sajátosságai.

A sport és az Unió erősödő viszonyát jelzik az Európai Bíróság ítéletei, döntései, jogalkalmazása a közösségi jogalkotás a közösség sportot érintő tevékenysége. A sporttal összefüggő ítéletek fontos állomásai a sport és az unió viszonyának a jog területén.

1974-ben a Bíróság kijelentette, hogy a sport gazdasági tényezőként tárgya a jogalkotásnak. Az európai polgárságról szóló Adonnino jelentés következtetéseiben a sport fontos helyet kapott. (Commission Communiqué: A people's Europe, COM 88.331 final of June 1988)

1991-ben a Bizottság első ízben adott ki irányelveket a közösség és a sport kapcsolatáról, a sportot érintő közösségi akciókról. (The European Community and Sport SEC(91) 1438 of 31 July 1991.)

A közösség irányelvei szerint tiszteletben kell tartani az együttműködési készséget, az együttműködő sportszervezetek függetlenségét. Ez az állásfoglalás nagyban segítette az Európai Sport Fórum létrejöttét. A fórum teret adott a Bizottság és a sportszervezetek párbeszédének, tovább bővítette az unió és a sport kapcsolatait, a különböző sportintézmények egymás közötti kapcsolatait, nem utolsósorban, az ebben az időszakban a bővítésben érdekelt közép- és kelet európai országok és a tagállamok sportkapcsolatait, azok elmélyülését és bővülését.

Az Egészségügyi Miniszterek Tanácsa 1992-ben határozatot fogadott el „dopping a sportban” címmel, amelynek következményeként antidopping kampány indult el Európában.

(Council Resolution of 8 February 1992). A kutatás és technológia fejlesztés uniós program keretében új módszereket dolgoztak ki sportolók körében mind gyakrabban alkalmazott növekedési hormonok kimutatására. (1994-98 uniós program). A programhoz számos partner, közöttük a Nemzetközi Olimpiai Bizottság is csatlakozott.

7.3. A sport funkciói és sajátossága

Az európai vezető testületek sportról szóló definíciója a következőképpen hangzik:

„A sport a fizikai tevékenység minden formája, amely alkalmi, vagy rendszeres gyakorlás által a fizikai állóképesség és a mentális jólét kifejezését vagy fejlesztését, szociális kapcsolatok létrehozását vagy versenyeredmények elérését célozza minden szinten.”

A sport egyedülálló jelenség olyan értelemben, hogy öt funkciót tölt be:

- **nevelési funkció:** aktív részvétel a sportban kitűnő eszköz az egyensúlyos személyiség fejlesztésére valamennyi korcsoportban;
- **egészségügyi funkció:** a fizikai tevékenység lehetőséget kínál a lakosság egészségének megszilárdításához, néhány betegség meggyógyításának pedig fontos eszköze, szerepet játszik a szív- és érrendszeri, valamint a rákbetegségek megelőzésében, végül javítja az életminőséget, elsősorban az idősök körében.
- **szociális funkció:** a sport alkalmas eszköze az erősen összetartó, összekapcsolódó társadalom kiépítésének, a türelmetlenség, az erőszak, a kirekesztés és a rasszizmus elleni küzdelemnek, továbbá az alkohol- és kábítószer-fogyasztás mérséklésének, megelőzésének; a sport révén segítséget kaphatnak a társadalmi integrációhoz a munkaerők piacról kiszorult emberek is;
- **kulturális funkció:** a sport többlet lehetőséget ad a gyökéresetetéshez, a környezet jobb megismeréséhez, a jobb társadalmi integrációhoz, a környezet hatékonyabb megvédéséhez;
- **rekreációs funkció:** a sporttevékenység, értékes szabadidős elfoglaltság és lehetőséget nyújt egyéni, valamint közösségi szórakozásra.

A sport erkölcsi értékek teremtésére készíti, mert erősíti a versenyben a fair-play szellemet, a csapat szellemet, szerepet kap az egészséges életmódra nevelésben. A sportszervezeteknek kell ezért a doppingellenes küzdelem élére állniuk.

A sport gazdasági értelemben is gyorsan fejlődik. A sporttámogatás, szponzorálás egy 1998-as adat szerint évi 15 milliárd dollárt tett ki, a TV jogok eladásából 42 milliárd, a jegyek eladásából 50 milliárd USA dollárt kasszíroztak be a sportgazdaságban érintett személyek intézmények.

A sport-világkereskedelem európai részesedése 36%, ennél csak az Egyesült Államok nagyobb, 42%. Az Európán belüli részesedés pedig: Németország 30%, Egyesült Királyság 22%, Olaszország 17% és Franciaország 15%.

Az 1997-ben Európában rendezett 40 világbajnokság és 46 Európa bajnokság jelentős gazdasági tevékenységet váltott ki a vendéglátó városokban és azok vonzáskörzetében. (Report by the Secretary General of the European Olympic Committee, Bratislava, April 1998.). A sport fontos határközi, határon átívelő ágazat. Az élsport csillagai például nagyon hatékonyan javítják a kereskedelmi cégek arculatát, más oldalról jelentős az arculatteremtésért kifizetett összeg is. A sport a munkahelyteremtésnek is fontos eszköze, amint erről a Bizottság jelentése is említést tesz. (First Report on Local Development and Employment Initiatives, DGV, Publications Office).

A brit sportminiszter által kezdeményezett értekezleten az Egyesült Királyság akkori soros EU elnöksége beterjesztett egy jelentést, amely szerint a sport szerepet játszik a szociális kirekesztés elleni küzdelemben. Az Európai Tanács Cardiff-i ülésén elismerték a sport jelentőségét a fiatalok közötti kapcsolatok erősítésében és a szociális kirekesztés leküzdésében. (Cardiff European Council, Presidency Conclusions, No. 31)

A sportnak vannak sajátos vonásai, amelyeket meg kell őrizni, nem szabad azokat más irányba terelni, megváltoztatni. Igaz nem könnyű a sajátosságok némelyikét megfelelő összhangba hozni a közösségi törvénnyel, főként gazdasági szempontból.

7.4. A Fehér Könyv a sportról

Az Európai Bizottság a 2007-ben fogadta el a Fehér Könyvet, az első átfogó kezdeményezést a sporttal kapcsolatban. A Fehér Könyv célja a sportnak az Európai Unióban betöltött szerepével kapcsolatos stratégiai iránymutatás. Elismeri a sport fontos társadalmi és gazdasági szerepét, ugyanakkor tiszteletben tartja az uniós jogszabályok követelményeit. A Fehér Könyv elfogadása előtti években a sportszövetségekkel és sportszervezetekkel, az olimpiai bizottságokkal, valamint a tagállamokkal és más érdekelt felekkel számos konzultációt folytattak, valamint online felmérést is indítottak ebben a témában.

Ján Figel, sportért felelős biztos a Fehér Könyv előszavában az alábbiakat írja:

„Ez az első alkalom, hogy az EU a sporttal kapcsolatos kérdésekkel átfogó módon foglalkozik. Európa az olimpiai játékok bölcsője. A sport az európai polgárok jelentős részét vonzza és a legtöbb népszerű nemzetközi sportágat – verseny formájában is – gyakorolják Európában. A sport fontos társadalmi szerepet tölt be, ami kiegészíti a sportban és a gazdaságban játszott szerepét. A sport jelentősen hozzájárul a társadalom jólétéhez. A közszereplők tehát – ideértve az Európai Uniót is – nagymértékben felelősek a sport támogatásáért. Ezt legfelsőbb európai politikai szinten számos politikai nyilatkozatban is elismerték, mint például az 1997-es amszterdami és a 2000-es nizzai nyilatkozatban.”

A Fehér Könyv a „sport” definiálására a már a sport funkciói, előző részben, idézett definíciót használja, amely eredetileg az Európa Tanács által megfogalmazott értelmezés, de általánosan elfogadottá, idézetté vált.

A Fehér Könyv tiszteletben tartja a szubszidiaritás elvét, a sportszervezetek autonómiáját, és az uniós jogi kereteket. Bevezeti a sport sajátos jellegének fogalmát a meglévő EU hatáskörök korlátain belül. A kezdeményezés hozzájárul a jogi egyértelműség megteremtéséhez az érintett felek számára. A Bizottság első alkalommal veszi számba az Európai Bíróság esetjogát és a bizottsági döntéseket a sport területén.

A Fehér Könyv konkrét lépéseket is javasol a Pierre de Coubertinről elnevezett részletes cselekvési tervében. A cselekvési terv különösen a sport olyan szociális és gazdasági vetületeivel foglalkozik, mint a közegészségügy, oktatás, társadalmi befogadás, önkéntesség, külkapcsolatok és a sport finanszírozása.

A Fehér Könyv iránymutatást ad a Bizottság számára az elkövetkezendő években folytatandó, sporttal kapcsolatos tevékenységeihez. A cselekvési tervben megfogalmazott javaslatok között a szerepel:

- Új, a fizikai aktivitással kapcsolatos iránymutatások kidolgozása és egy többéves EU Egészségjavító Fizikai Aktivitás hálózat létrehozása.
- A doppingellenes harc összehangoltabb uniós megközelítésének megkönnyítése, például a nemzeti doppingellenes szervezetek hálózatának támogatása által.
- Egy a fizikai aktivitást tevékenyen támogató iskolák számára odaítélendő európai díj bevezetése.
- Tanulmány készítése az önkéntességről a sportban.
- Lehetőségek teremtése uniós programok és alapok, mint a Progress, az élethosszig tartó tanulás, a cselekvő ifjúság, az Európa a polgárokért programok valamint az Európai Szociális Alap, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Európai Beilleszkedési Alap keretében a társadalmi befogadás sport által történő ösztönzésének támogatására.
- Az erőszakos és rasszista cselekmények megelőzésével kapcsolatos operatív információk és tapasztalatok cseréjének ösztönzése a bűnüldözési szervek és a sportszervezetek között.
- A sport mint eszköz felhasználásának ösztönzése az EU fejlesztési politikájában.
- A tagállamokkal együtt európai statisztikai módszertan kidolgozása a sport gazdasági hatásának mérésére.
- Tanulmány készítése az alulról jövő sportkezdeményezések és a tömegsport finanszírozásáról tagállamokban mind a közszféra mind a magánszektor által, és az e területen zajló változások hatásáról.
- Hatásvizsgálat végezése az EU-ban a játékos-menedzserek tevékenységének világos áttekintése és az EU-szintű fellépés szükségességének értékelése érdekében.
- Felkészülés egy hatékonyabb strukturált párbeszédre a sportról EU szinten, ideértve egy Európai Sport Fórum éves megrendezését.
- Javaslatok tétele a tagállamoknak a politikai együttműködés megerősítésére a sport napirenden tartása, közös prioritások és az uniós tagállamok sportminiszterei felé történő rendszeres jelentés által.

A Fehér Könyv négy nagy részből áll. Az egyes részekben belül az Európai Bizottság ajánlásokat és cselekvési tervet fogalmaz meg, amelynek lényeges pontjait a fentiekben ismertettük.

A Fehér Könyv fő témái:

1. A sport társadalmi szerepe, amely magában foglalja az alábbi témákat:
  - A közegészség fejlesztése a fizikai aktivitás által.
  - Összefogás a dopping elleni küzdelemben.
  - A sport szerepének erősítése az oktatásban és képzésben.
  - Az önkéntesség és az aktív polgárság ösztönzése a sporton keresztül.
  - A sportban rejlő lehetőségek kihasználása a társadalmi befogadás, integráció és esélyegyenlőség érdekében.
  - A rasszizmus és erőszak megelőzése és az ellenük folyó küzdelem erősítése.
  - Értékeink megosztása a világ más részeivel.
  - A fenntartható fejlődés támogatása.
2. A sport gazdasági vetülete:

- Elmozdulás a bizonyítékokon alapuló sportpolitikák irányába (adatok, statisztikák gyűjtésére irányul a kezdeményezés).
- A sport köztámogatásának biztosabb megalapozása.

3. A sport szervezése:

- A sport sajátossága;
- Szabad mozgás és nemzetiség,
- Áthelyezések,
- A játékosok menedzsmentje,
- A kiskorúak védelme,
- Korrupció, pénzmosás és a pénzügyi bűncselekmények egyéb formái,
- A klubokra vonatkozó engedélyezési rendszerek;
- Média.

4. Nyomon követés

A Bizottság a sportban érdekelt felekkel folytatott strukturált párbeszéd révén, a tagállamokkal való együttműködéssel, valamint a sportágazatban folytatott szociális párbeszéd előmozdításával nyomon fogja követni az e Fehér Könyvben bemutatott kezdeményezéseket.

- Strukturált párbeszéd;
- Együttműködés a tagállamokkal;
- Szociális párbeszéd.

A Fehér Könyv ajánlásai nyomán megindult a párbeszéd a sportban érdekelt felekkel, amely többek között egy évente összehívandó uniós sportfórumon is zajlik.

Irodalom:

A Fehér Könyv magyar nyelven letölthető a www.bookshop.europa.eu honlapról.

Farkas Péter: Út a Fehér Könyvig. = Kalokaghatia, 2009. 2-3. sz.33-47. p.

7.5. Lisszaboni szerződés sportra vonatkozó paragrafusa

Már az Alkotmányszerződés vitái során a nagy nemzetközi sportszövetségek érdeklődéssel figyelték a fejleményeket és bíztak abban, hogy számunkra megfelelő szövegezéssel bekerül a sport a dokumentumba.

Két elvet szerettek volna érvényesíteni: a sportszövetségek autonómiáját, valamint a sport különleges helyzetének elismerését. Ez utóbbi fontos volt abból a szempontból is, hogy megerősödjön a sport (élsport) jellemnevelő-, egészségre gyakorolt hatása és nevelő, szociális szerepe, így nem kezelhető egy üzleti tevékenység szintjén.

A sport a Lisszaboni Szerződés 165. cikkelyében az alábbi szöveggel került megfogalmazásra, ezzel megteremtődött a jogalap a sport területén is az uniós szintű fellépéshez.

„Az Unió a sport sajátos természetére, az önkéntes részvételen alapuló szerkezeti sajátosságaira, valamint a társadalomban és a nevelésben betöltött szerepére tekintettel hozzájárul az európai sport előmozdításához.” (XII. Cím, 165(1) cikk)

„Az Unió fellépésnek célja: a sport európai dimenzióinak fejlesztése a sportversenyek tisztaságának és nyitottságának, valamint a sport területén felelős szervezetek közötti együttműködésnek az előmozdítása, illetve a sportolók, köztük különösen a legfiatalabbak fizikai és szellemi épségének védelme révén.” (XII. Cím, 165(2) cikk)

„Az Unió és a tagállamok erősítik az együttműködést harmadik országokkal és az oktatás és a sport területén hatáskörrel rendelkező nemzetközi szervezetekkel, különösen az Európa Tanáccsal.” (XII. Cím, 165(3) cikk)

„Annak érdekében, hogy hozzájáruljon a célkitűzések eléréséhez:

Az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében, a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően ösztönző intézkedéseket fogad el, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen összehangolását;

A Tanács a Bizottság javaslata alapján ajánlásokat fogad el.” (XII. Cím, 165(4) cikk)

A fenti idézett cikkelyekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az EU először rögzíti a sport speciális jellegét, aminek oka többek között az is, hogy az előző években gyakran kellett foglalkoznia sportot érintő kérdésekkel, vitás ügyekkel. Ezek az ügyek piaci-, versenyjogi vagy fogyasztóvédelmi jellegűek voltak. Az EU nem csak piaci és fogyasztóvédelmi szempontok kapcsán követel beleszólást a sportba, hanem azért is hogy az általa képviselt értékeket közvetítse, erősítse, ami a 165(2) cikkelyben jelenik meg.

Fontos előrelépést történt, mivel az EUM-Szerződés jogalapot teremtett az Uniónak a sport területén való fellépésre és kimondja, hogy a sport természetére, társadalomban, a nevelésben betöltött szerepére tekintettel az Unió hozzájárul az európai sport előmozdításához. Az Unió ösztönözni fogja a sport európai dimenzióinak fejlesztését, a sport tisztaságát, a felelős szervezetek együttműködését, a versenyzők (elsősorban fiatalok) fizikai és szellemi épségének védelmét.

Az Európai Parlament kulturális és oktatási bizottsága 2010-ben megbízást adott egy tanulmány készítésére „A Lisszaboni Szerződés és az EU sport politikája” címmel, amelynek célja, hogy feltárja a sport „speciális természetét” az uniós polgárok szabad mozgásában és a versenyjog területén. Számba veszi az uniós kompetenciák politikai dimenzióit a sportban.

Hasonló tartalmakat fogalmaz meg a Bizottság 2011. január 18.-i közleménye, amely „A sport európai dimenziójának fejlesztése” címmel jelent meg. A közlemény meghatározza azokat a területeket, ahol az uniós fellépés hozzáadott értéket teremthet, és kiegészítheti a tagországok fellépését pl. az intolerancia, erőszak terén. Az uniós politika és támogatás segítséget nyújthat olyan területeken, amelyek transznacionális megoldásokat kívánnak pl. ügynöki tevékenység, dopping, csalás stb. Felhívja a figyelmet arra, hogy a sportban érdekelt felek között szükséges a párbeszéd, fejleszteni kell a bevált gyakorlatot és elő kell mozdítani a hálózatok fejlesztését valamint a jogbiztonság megteremtését.

A Bizottság szerint három területre kell irányulnia az uniós fellépéseknek:

- A sport társadalmi szerepére (oktatás, képzés, képesítés, erőszak és dopping elleni küzdelem stb.);
- A sport gazdasági vetületére (szakpolitikai döntéshozatal fejlesztése, fenntartható finanszírozás stb.);

- A sport szervezésére (hatékony irányítás elősegítése, sportolók szabad mozgásának előmozdítása, átigazolási kérdések stb.).

A Parlament tanulmánya és a Bizottság közleménye előre vetíti, hogy az érintett területeken, ha a Tanács és a Parlament meghozza a szükséges rendelkezéseket és a Bizottság együttműködik a fenti célok érdekében, akkor az unió 2014-2020 közötti következő költségvetésébe a sport már saját finanszírozási kerettel fog rendelkezni.

Irodalom:

Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról. 8. átdolg. kiad. Bp. 2011. 471-472 p.

Nemes, András: Sports, as objects of The European Community Law. = Kalokagathia, 75th Anniversary Special Issue, 59-65. p.

Farkas Péter- Bardocz-Bencsik Mariann: Az európai sport a lisszaboni szerződés ratifikálása idején. = Kalokagathia, 2009. 2-3. sz. 48-64. p.

The Lisbon Treaty and EU Sports policy. Study. IP/B/CULT/IC/2010-028 September 2010

Linkek:

http://europa.eu/pol/spo/index_hu.htm

Az EB 2011. január 18.-i közleményének magyar nyelvű szövege:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:HU:PDF>

http://www.euvonal.hu/kulugy/upload/M_74/rek5/30.pdf

8. A média és a sport kapcsolata

A sajtó a TV és a sport kapcsolata számos nemzetközi és európai konferenciának volt témája. Ezek között kiemelkedő jelentőségű a 3. ENGSO FORUM (Berlin, 2000. november 23-25.). A fórum akkor kiemelten a csatlakozásban érintett országok számára fogalmazott meg ajánlásokat, hogy a Kelet-Nyugat kapcsolatok ezáltal is erősödjenek.

A következő súlypontok köré csoportosítható a sajtó, a TV és a sport kölcsönhatása.

A mértékadó felmérések azt mutatják, hogy Európában a meghatározó támogatók 60%-a a labdarúgást és a Formula 1 eseményeit szponzorálja. A fontossági sorrend és összeg a támogatásban: Labdarúgó Világbajnokság, Bajnokok Ligája, Európa Bajnokság, olimpiai labdarugótorna.

A szponzorok 30%-a további nyolc-tíz sportágat tüntet ki érdeklődésével, miközben sportágak időszakonként cserélődhetnek: ökölvívás, tenisz, kosárlabda, kézilabda, atlétika, úszás, vízilabda, torna, műkorcsolya, kerékpár.

A médiumok közül a sport legjobb barátja a nyomtatott sajtó és a helyi TV – állítja Leif Nilsson az Európai Sportújságírók Szervezetének (UEPS) elnöke. Szerinte a kevésbé népszerű sportágai is megszerezhetik, maguk felé vonhatják a szponzorok figyelmét, ha ennek érdekében hatékony módszereket alkalmaznak, például:

- legyen a sportoló, sportfelszerelés és a verseny telegén, tehát jól felismerhető, követhető, a játék szabályait érdekesen bemutató;
- rendezzenek ünnepeket, vonultassák fel támogatóikat, adjanak nekik lehetőséget rövid, frappáns megszólalásra;
- a versenyszabályok tiszteletben tartásával változtassanak a versenyek szerkezetén, élénkítsék a küzdelmeket, vonják be jobban a játékvezetőket, versenybírókat, a sportágat népszerűsítő programokba;

- a versenyszabályok megváltoztatása is segítheti a sportág népszerűségének növelését, amint ezt öttusa, biatlon, vívás, vízilabda, atlétika, judo, birkózás, ökölvívás sportágakban tapasztalhattuk az elmúlt évtizedben;
- a sportágak vezetői ösztönözzenek egyetemi hallgatókat diploma dolgozat megírására a következő témában: Szabályváltozások, versenyrendezési stratégiák a televíziós igények kielégítésére;
- fel kell tárnai a sportág vonzó vonásait, tulajdonságait, ezeket megfelelő módon fel kell erősíteni, számoljunk azzal, hogy eltérő sportkultúrák eltérő sportágakat tartanak vonzónak, népszerűnek.
- Egybehangzó vélemények szerint a nők által űzött sportok iránt a férfiakénál mérsékeltebb a lakosság érdeklődése. Elsőrendű feladat a női sport iránti figyelem felkeltése és fokozása, pl. figura, haj, öltözet, színek, férfiakkal együttes fellépés, vegyes párosok kiemelése.

Összefoglalóan elfogadható az a feltételezés, hogy valamennyi sportág hordoz önmagában telegén, érdeklődést felkeltő vonásokat. Bármely sportágnak több-kevesebb eséllyel találhat helyet magának a sportpiacon. Ezen a téren sincs kibúvó. Versenyezni kell!

Veszélyektől, intő jelekről is tettek említést a szakértők a sport és a média kapcsolatát illetően. Veszélyt hordoz magában a versenyszabályoknak, a sportág lényeges vonásainak módosítása, gyakori, sokszor szükségtelen változtatása telegén meggondolások következtében. Az a változtatás, például vívásban, amikor az akció végén újrátsszák a csörtét, zavarja a sportolót és a nézőt is, a sportoló kiesik a küzdelem ritmusából. A nézőknek megfelelés miatt lassan nem lehet ráismerni egyik-másik sportágra.

Az adásidők növekedése, az adók számának és a gyártási felületnek bővülése miatt többszörösére nőtt a nagy sporteseményeken, elsősorban az olimpiákon közreműködő segítő, TV munkatársak száma. Jelenleg a sportújságírók számát erősen meghaladja a játékokon résztvevő sportolók számait. Ezt a növekedést elsősorban a piac, a verseny szabályozza, korlátozni nem érdemes, negatív hatással járna. A versenyek zavartalan lebonyolítására kell a rendezőknek összpontosítaniuk.

A sportruházatra, főként a sportruha felhasználására reklámfelületként, nagyobb figyelmet fordítsanak a gyártók, a megrendelők és a sportolók. A labdarúgók agyonreklámozott meze és nadrágja csekély hatékonyságú reklámhordozó és ízléstelenséget sugall a nézőnek.

9. A sportdiplomácia

Számos érv, tapasztalat szól amellett, hogy napjainkban erősödik a sportpolitika kapcsolata a külpolitikával. Ennek következtében ma már a sportdiplomácia is több ponton érintkezik a globális és országdiplomáciával. A sportdiplomata tehát az ország külpolitikai érdekeit is képviselik. Az is megfigyelhető, hogy a sport növekvő súllyal jelentkezik az egyes országok civil, illetve kormányközi kapcsolataiban, mert többek között a sportgazdaság erősödésével a diplomáciai kapcsolatok kiterjednek a sportgazdaságban érintett multi- és transznacionális vállalatokra is.

Nem kétséges az sem, hogy az egyes államcsoportoknak (Európai Unió), nagyhatalmaknak (USA, Japán, Oroszország, Kína) döntő hatásuk van a politika és a gazdaság mellett a sportdiplomácia, a sportgazdaság alakulására is.

A sportdiplomácia főszereplői

Az utóbbi évtizedben a nemzetközi sportélet főszereplőit bővülő társadalmi, illetve gazdasági háttér támogatja. A helsinki olimpiát megelőzően és azt követő évtizedekben,

Coubertin baráti köre, majd az uralkodó családok tagjai, továbbá a sporthatalmakként jellemzett országok (USA, Anglia, Franciaország, Japán, Németország), végül a sportdiplomáciában kivételes helyzetet elfoglaló Svájc sportdiplomatai uralták a nemzetközi sportszervezetek – köztük a NOB - vezető testületeit, szerezték meg az elnöki, főtitkári tisztségeket. Ezzel szemben az utóbbi évtizedekben megfigyelhető a professzionális sportvezetők előtérbe kerülése, akik jogi, közgazdasági végzettségük és kellő szintű sportismereteik, tapasztalataik révén jutottak magas tisztségbe. Tipikus példa erre Joseph Blatter svájci sportvezető, aki tisztviselőként közel két évtizeden át töltötte be a világ egyik legtekintélyesebb nemzetközi szervezetének, a Nemzetközi Labdarugó Szövetségnek főtitkári tisztségét, majd már több mint tíz éve elnökként erősíti annak tekintélyét.

A másik típust testesíti meg a nemzetközi gazdasági élet sportban is érdekelt képviselője. Példaként az üzleti életből jött olasz Primo Nebiolo említhetjük meg, akit a Nemzetközi Egyetemi és Főiskolai Sportszövetség választott elnökének a hatvanas évek elején. Üzleti érzékét, gazdasági, vezetői rátermettségét jelzi a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) vagyonának gyarapítása. Elnöksége alatt többszörösére növekedett az IAAF betétállománya. Az új, nagyra törő tervek megvalósítása, Nebiolo hirtelen halála miatt, utódjára hárult.

Vannak természetesen olyan sportvezetők is, akik ötvözik az említett tulajdonságokat. Például J. A. Samaranch, aki igen gazdag hivatásos diplomataként lépett sportvezetői pályára, amikor 1981-ben, Moszkvában a NOB tagjai elnökké választották. Két évtizedes pályafutása alatt a NOB tekintélyét és vagyonát elismerésre méltóan növelte, de pályafutása alatt élte át a NOB a legnagyobb válságát is.

A sportdiplomata fő személyiség vonása nagytekintélyű vezetők szerint, a szakmai tekintélye mellett a kudarckerülés és a kudarcátírás optimális ötvözeté és a tárgyilagosság a döntésben. Ezt a komplex személyiségvonást, vezetői tulajdonságot szívós munkával, gyakorlással el lehet sajátítani. A tévedésnek nemzetközi szintű döntéseknél igen magas a kockázata, rendkívül kedvezőtlenek a következményei, ezért fiatalon kezdőként hazai terepet kell választania a leendő sportdiplomatának. Nehezíti a sportdiplomata feladatát az, ha döntéseivel kapcsolatban olyan elvárások fogalmazódnak meg, amelyek részrehajlásra készítik őt. A diplomátának mindenekelőtt az objektivitást, a szabályok, törvények tiszteletét kell szem előtt tartania, akkor is, ha súlyos nyomás nehezedik rá hazai illetve nemzetközi csoportok részéről.

Jóllehet a sportdiplomata elsősorban a civil szféra képviselője, adott esetben jelentős szerepet kaphat kormányközi kapcsolatok kiépítésében, fenntartásában is. Tevékenységével felerősítheti, új tartalommal töltheti meg a társadalmi, gazdasági kapcsolatait.

A kormányoknak természetesen azzal tisztában kell lenniük, hogy a sport nemzetközi irányításában, befolyásolásában, nem tudnak jelentős súlyt képviselni. Jacques Rogge, a NOB új elnöke 1980-ban ki tudta vinni a belga olimpiai csapatot a moszkvai olimpiára a kormány határozott tiltó szándéka ellenére.

J. Rogge a Belga Olimpiai Bizottság elnökeként, testületének segítségével, egyetértésével a részvétel mellett döntött. Ez a lépés megerősítette pozícióját. Igaz az állam Rogge-ét nem korlátozta később sem. Érdekes volt tapasztalni azt, hogy sem G. W. Bush, sem az USA szenátusa nem nyilvánított véleményt a 2008-as olimpia színhelyét, továbbá a NOB leendő elnökének személyét illetően. Pedig Anita De Frantz, az USA olimpiai bajnoka is a NOB alelnöke volt a választást megelőzően.

A kormányok legyenek érdekeltek abban, hogy kellő feltételek álljanak rendelkezésre a sportdiplomata kiválasztásához, képzéséhez, foglalkoztatásához. Legyen a sportdiplomácia az országos külpolitika része például a magyar EU képviseletben. Németországnak pl. 1995 óta működik az Unió székhelyén sportirodája. Más országok sportdiplomáciai érdekeit, céljait tudatosan intézményesen kapcsolják össze gazdasági, kulturális, idegenforgalmi stb.

diplomáciájukkal. A sportnak ezt az áthidaló (bridge building) szerepét az Európai Nemkormányzati Sportszövetség (ENGSO) felismerte és ajánlásai közé felvette a szövetség 2001.évi közgyűlésén, Helsinkiben.

10. Európai sport, magyar sport, modern olimpiák

Ahhoz, hogy az európai és a magyar sport történelmi alakulását nyomon követhessük, a magyar történelem két korszakával kell közelebbről megismerkednünk, nevezetesen:

- a polgári-nemzeti testkultúra alapjainak megteremtésével (1790-1849), és az önkényuralom, majd a dualizmus időszakának testkultúrájával (1849-1867), valamint
- a modern magyar sport kialakulásával és az olimpiai játékok felújításával, megerősödésével. (1867-1912)

Az elemzésből remélhetően kiderül, hogy az európaiság gondolata és az olimpiai játékok kulturális gyökerei rokon talajból táplálkoznak. Ezt az összefüggést mutatja be a témától látszólag távol eső gondolatmenet.

10.1. A polgári nemzeti testkultúra alapjainak megteremtése

Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos és a kor társadalmi, gazdasági reformját képviselő magyar, nemesi ifjúság hitet tettek a testkultúra mellett, fejlesztését összekapcsolták politikai törekvéseikkel. A nevelési reformelképzelésekben helyet kaptak mind a német hatást képviselő torna és gimnasztikai mozgalmak, mind az angol és francia mintát nyújtó sportok. A Juvenalis által megfogalmazott ajánlást, a „mens sana in corpore sano”-t a római szatirikus költő eredeti, teljes értelmezésében alkalmazták. Juvenalis ugyanis azt mondta: Imádkozzunk azért, hogy ép lélek legyen ép testben. (Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.) Juvenalis – tudjuk – maró szatírával ostorozta az elpuhuló, ellustuló rómaiakat egyúttal kiegyensúlyozott életmódra ösztönözte honfitársait.

A magyar nemesi és polgári, társadalmi réteg legjobbjai is a szellemi-testi egyensúlyt hirdették. Azt vallották, hogy a jól felkészült egyének alkotják a feltörekvő nemzet támaszát. Tudták a reform élére állók, hogy a testgyakorlás és a sport üzéséhez mindenekelőtt anyagi erőforrásra, jól működő gazdaságra van szükség, hogy a létesítményeket és a szervezeti feltételeket meg lehessen teremteni.

Széchenyi és az európai gazdasági, kulturális életet tanulmányozó nemesi arisztokrácia jól felmérte a sportélet fejlesztésének feltételeit, pontosan érzékelték a sport társadalmi beágyazottságát. Ezért először a sportlétesítmények építését és a politikai-szervezeti feltételek megteremtését tűzték ki célul. 1817-ben fa uszodák épültek a Dunán, Budapesten és a Margitszigeten. A Duna-menti magyar városokban pedig gomba módra szaporodtak az evezős házak. Lóversenytér és fedett lovarda épült Budapesten. Beindultak a fogadásos lóversenyek. 1825-ben, Pesten megalakult a Nemzeti Vívó Intézet, ahova az alapszabály által előírt módon tehetséges, szegény sorsú fiatalokat is szívesen vártak. 1839-ben megalakult a Pesti Testgyakorló Intézet, ahol a fiúkat Clair Ignác, Napóleon egykori gárdakapitánya tanította vívásra. A lányok tornaoktatását felesége végezte.

Meghatározó jelentőségű volt a változások kedvező alakulására az az esemény, amikor a pesti egyetemi ifjúság 1848. március 17-én kilenc pontban foglalta össze követeléseit. A 6. pontban szorgalmazták a testgyakorlásra alkalmas intézetek felállítását. Követelték a testnevelési óra bevezetését az iskolai oktatás keretébe, szorgalmazták a torna-tanítók képzésére alkalmas főiskola felállítását. Az első magyar tanügyi kongresszuson bővítették a küldöttek az eredeti követelést. Eszerint már az óvodában szerepeljen a testnevelés kötelező tantárgyként az oktatási intézményekben. Kossuth Lajosnak, a magyar szabadságharc

vezéregyéniségének javaslatára az 1848. évi augusztus 22-i országgyűlés katonai főiskola létesítéséről hozott határozatot, a legrégebb francia katonai főiskola a Joinville-i (Párizs) intézmény megalakulását megelőzve (1852). 1848 tavaszától a honvédelmi kiképzés szerves részét alkották a céllövő, vívó, úszó, lovagló és futó gyakorlatok, a későbbi modern öttusa sportágai. A katonai főiskola is elkezdte a tiszutánpótlás képzését 1849 tavaszán. A kedvező változások elé átmenetileg áthatolhatatlan akadályt állított a szabadságharc leverését követő önkényuralom. Az önkényuralom, idején megbénultak az oktatási intézmények, elnéptelenedtek a testgyakorlás létesítményei. Betiltották a vadászatot, a lovasversenyeket. Átmenetileg felfüggesztették az úszó- és fürdőmesterek engedélyét.

Az elnyomó hatalom alatt bezárták a nagyon népszerű vívó termeket. A vívó egyesületek vezetőit lefoglalták, egy részük emigrált. A lőfegyvereket elkobozták, a lövészegyleteket feloszlatták. A torna-tanítók jelentős részét eltiltották foglalkozásuk gyakorlásától, a szabadságharcban való részvételük, vagy szimpátiájuk miatt. Messze kerültünk európai példaképeinktől.

Tíz évvel a szabadságharc leverését követően valamit engedett a hatalom szorítása. Kezdték újjáalakulni a polgári lövészegyletek, a lovas- és a vívóklubok. Feltéve, ha klub tagjai a hatalom iránt lojális elnököt választottak. Az 1864. évi pesti evezős regattán a Duna mindkét partján, sűrű sorokban éljenző, mintegy 30.000 néző felért egy csendes tüntetéssel. 1867-ben megalakult a Nemzeti Torna Egylet (NTE), és egyesült a Clair féle intézettel.

Kialakulóban voltak ebben az időszakban, főként az 1867. utáni évtizedekben, a magyar sport nemzetközi kapcsolatai is. Előfutárként egy magyar sakkozó már 1851-ben részt vett egy londoni nemzetközi sakkturnán. Rendszeres kapcsolatban voltak tornászaink a német tornaegyesületekkel. Lovas-klubjaink gazdasági érdekekre hivatkozva – lótenyésztések, lókereskedelem – főként angol és osztrák partnerekkel voltak kapcsolatban. Evezőseink gyakran vettek részt regattákon angol és osztrák meghívásoknak eleget téve.

Batthyányi Ödön magyar főúr 1862-1871. között 13 alkalommal győzött különböző angliai vitorlásversenyeken.

10.2. A kiegyezés hatása a magyar sport fejlődésére

Az 1867. évi – kompromisszumot jelentő – kiegyezés lehetővé tette a polgári fejlődést azon az áron, hogy a magyar feudális arisztokrácia levette a közéleti, parlamenti viták napirendjéről a nemzeti függetlenség ügyét. Ezt követően – jogszabályi keretek garanciái mellett – a torna- és sportegyesületek gyors fejlődésnek indultak.

1880 táján az egész országban kialakultak a testedzés és a sport egyesületi alapjai.

Az európai gondolat jegyében tartotta meg Nemzeti Torna Egylet 1870-ben tornacsarnok-avató ünnepségét, amelyen magyar, szász, horvát, tornaegyletek – köztük első ízben nőtornászok – vettek részt. Esterházy Miksa londoni követségi szolgálata idején gazdag tapasztalatokat szerzett atlétikában, birkózásban és ökölvívásban. Hazatérve angliai diplomáciai szolgálatából az Esterházy család támogatásával 1875-ben megalakította a mai napig működő Magyar Atlétikai Clubot.

1893-ban jött létre elsőként úszásban a Magyar Úszó Egyesület, amelynek tagjai a vízilabdázást is meghonosították. A századfordulóig újabb országos ernyőszervezetek alakultak meg kerékpározás, vadászat, labdarúgás és atlétika sportágakban.

1893-ban megjelenik az első országos sportlap, a Sport-Világ. 1901-ben pedig a ma is élő Nemzeti Sport. Jelentős szerepük volt a magyar sportélet fejlődésében a főiskolai-egyetemi sportegyesületeknek. 1860-ban alakult meg egy vidéki városban, Selmecebányán az első főiskolai sportegyesület. A nagy egyetemeken csak a századfordulón jöttek létre a sportklubok. 1897-ben a budapesti Műegyetemen, majd 1898-ban a budapesti Tudományegyetemen tömörültek a sportoló fiatalok sportegyesületbe. 1906-ig további nyolc

főiskolai sportklub alakult meg. 1907-ben jött létre Európában az első, a világon a második – az Egyesült Államok után – Országos Főiskolai Sportszövetség, amely évente rendszeresen megrendezte országos bajnokságát a különböző sportágakban.

A magyar munkás sportegyesületek is gazdag múlttal rendelkeznek. 1903-ban a nyomdászok Typográfiai Sportklubja, 1908-ban a munkásokat széles körűen tömörítő Munkás Testedző Egyesület, 1910-ben a Turisták Egyesülete és 1911-ben a Vas- és Fémmunkások Sport Klubja alakult meg. Az utóbbi ma is a legjelentősebb magyar egyesületek közé tartozik.

A nők mindösszesen 2%-os arányban részesedtek a magyar sportban a századfordulón. Főként atlétikában, tornában, úszásban és teniszben jeleskedtek. A nők bevonására mind a sportegyesületek, mint a sportszövetségek – az európai mintának megfelelően – nagy gondot fordítottak.

Kiemelkedő eredményként tarthatjuk számon európai mértékben is a népiskolai törvény és a kötelező iskolai testnevelés bevezetését. 1868-ban az Országgyűlés jóváhagyta a Népiskolai Törvényt, ezzel a testnevelés kötelező tárgyként került a 6-14 éves korosztály számára az elemi és polgári iskolák tanrendjébe, heti 2-3 órában. Magyarország elsőként a világon fogadta be a testnevelést kötelező tárgyként – tehát állami finanszírozással – az iskolapolitika, az iskolarendszer keretébe.

Összefoglalásként elmondható, hogy a századfordulóra létrejöttek azok a politikai, gazdasági és szakmai feltételek, amelyek az ország testkultúráját, sportját a kor színvonalára, bátran állítható, hogy európai színvonalra emelték. Ezek a feltételek a nemzeti olimpiai mozgalom és az olimpiai sportágak kialakulását segítették elő. Vegyük sorra az említett feltételeket.

- A központi hatalom elfogadta az oktatási rendszer, ezen belül a testnevelés és az egyesületi sport, önálló létezését, az európai gyakorlattal összhangban megszűntek a lakosság egyesülését korlátozó jogszabályok.
- Kiepült a sportegyesületi rendszer, létrejöttek a népszerű sportágak országos szövetségei, a kor színvonalán jelentek meg az egyesületi és szövetségi alapszabályok, és képzési módszerek.
- Az iskolai és az egyesületi sportban, korszerű edzés- és versenyzés vált uralkodóvá, európai szintű sporteredmények születtek, európai szinten kiképzett oktatók közreműködésével.
- Javultak az ország és benne a sportélet nemzetközi kapcsolatai. Elsősorban a szomszédos országokkal folytattak az egyesületek és a sportszövetségek jó együttműködést, mérsékelve ezzel a központ hatalom „Divide et impera” kisebbségi politikájának kedvezőtlen hatását.
- Említést kell végül tennünk a sportfejlődést elősegítő feltételek között a politikai motívumokról is. Míg az osztrák-magyar császár és király perszónaluniójában a külpolitika, a hadügy és a pénzügy az államvezetés szigorú ellenőrzése alatt állt, addig a kultúra, nevelés, sport kikerült a központi hatalom érdeklődésének középpontjából. A magyar színekben versenyző sortolók és csapatok ezért erősen motiváltak voltak mindenekelőtt az ötkarikás játékokon.

10.3. Az olimpiai játékok újraindítása

A modern magyar sport kialakulása és az olimpiai játékok felújítása, megerősödése (1867-1912) közötti évtizedekre tehető. Nem kerülhető meg a korszak központi alakjának jellemzése. Pierre de Coubertin francia báró, az olimpiai eszme világméretű népszerűsítésének kulcsembere, a játékok életre hívásával eredetileg polgártársait szerette

volna edzetté, erősebbé, elszántabbá tenni. A tudós arisztokrata azonban hű maradt eszméihez, önmagához mondván: küzdjenek a nemzetek a sportpályákon egymás ellen, ellenség helyett ellenfélként. Jelentős volt a szerepe az európai sport erősítésében, a magyar és az európai országok sportolójának kapcsolatteremtésében.

Coubertinnek jó magyar kapcsolatai voltak. Honfitársunk Kemény Ferenc tanulmányait a Sorbonne-on végezte, ahol barátságot kötött a nála két évvel fiatalabb francia egyetemistával, leendő történésszel.

Kemény Ferenc 1894-ben középiskolai tanárként Budapestre került és hozzákezdett az olimpiai eszme népszerűsítéséhez. A magyar kormány megértéssel fogadta Kemény javaslatát, nem zárkózott el az olimpiai játékokon való részvétel támogatása elől.

Az 1894. június 16-i párizsi ülésen határozták el különböző nemzetek küldöttei a Nemzetközi Olimpiai Bizottság megalakulását. Ezen az ülésen a magyar sportdiplomata nem tudott ugyan részt venni, de a jelenlévők egyhangúan választották meg a bizottság tagjává.

Közel másfél évvel később 1895. december 19-én alakult meg – Franciaország, Görögország, Ausztrália és az USA után ötödikként – a Magyar Olimpiai Bizottság. Történelmi érdekességként említem meg, hogy a MOB ösztönzést kapott Coubertintől az I. Olimpia játékok megrendezésére, amikor a görög vezetők vonakodását, tanácstalanságát tapasztalta. A Budapest alternatíva felgyorsította a görög sportvezetők és a görög főváros olimpia előkészületeit és megküldték a meghívókat az I. Olimpiai Játékokon való részvételre.

A szokatlanul hűvös április tíz napja alatt egyetlen világcsúcsot sem javított a 13 országból Athénba érkezett 285 sportoló, akik 43 versenyszámban mérköztek meg az olimpiai bajnoki címért és a helyezésekért. A külföldiek többsége Athénban tanuló egyetemista, vagy turista volt. Az öttagú versenybizottságnak Kemény Ferenc is tagja volt.

A magyar kultuszminisztérium támogatásával, magánszemélyek segítségével indult a görög fővárosba a 13 főből álló magyar olimpiai csapat. Sportolójaink két első, egy második és két harmadik, valamint két további helyezést szereztek úszásban és a futó versenyszámokban. Az első újkori olimpiai játékok erősítették Coubertin és barátai törekvéseit.

Coubertin vágyának megfelelően 1900-ban a vilákiállítás keretében Párizs adott otthont a II. Olimpiai játékoknak. A május 14-től október 28-ig tartó játékok tulajdonképpen láthatatlanok voltak. A versenyzők keresték a helyszíneket, egyeztették az időpontokat, vitatkoztak azon, hogy szombat versenymentes legyen-e. Az úszóversenyeket a Szajrán, illetve annak egyik holt ágában rendezték. A magyar delegáció 17 férfi sportolót nevezett a 21 ország részvételével megrendezett játékokra.

A III. Olimpiai játékokat St. Louis-ban rendezték 1904-ben. Coubertin ígéretének megfelelően Athén és Párizs után egy USA-beli város kapta a játékok megrendezésének jogát. A NOB a párizsihoz hasonlóan a Saint Louis-i olimpia rendezőivel is kompromisszumot kötött a versenyek elnyújtott időtartamát illetően. A Louisiana vásár 100. évfordulóját ünnepelték ugyanis 1904-ben.

A forráság, továbbá a távolság Európából elriasztotta a résztvevőket. Az angolok és a franciák bojkottálták az olimpiát. Coubertin sem vett részt a játékokon. Mindössze három NOB tag volt jelen. Csak 11 nemzet, valamivel több, mint száz versenyzője rajtolt a versenyeken. A magyarok ezúttal is a várakozásnak megfelelően szerepeltek. Minden anyagi forrást mozgósították a MOB vezetői, hogy részvételünkkel mérsékeljük a játékok várható kudarcát.

Miután Róma lemondta, London az utolsó pillanatban vállalta a IV. Olimpiai játékok megrendezését 1908-ban. A feladatot a körülményekhez képest jól oldották meg a házigazdák. Problémát egyedül ismét az elnyújtott időtartam jelentett. 1908. április 27. – október 29-ig tartott a versenyprogram. A 22 ország sportolói vonultak fel a 10 hónap alatt felépített, 70.000 nézőt befogadó stadionba. Ezen az olimpián avattak először női bajnokot a teniszező Gwendoline Eastlake-Smith személyében. A magyar delegáció 57 versenyzőből és

6 magas rangú kísérőből állt. Ez a létszám ismét demonstrálta elkötelezettségünket az olimpiai eszme mellett.

A londoni olimpia sikere megerősítette a NOB, a játékok és személyesen Coubertin pozícióját. Nem véletlen, hogy az eszméihez hű Coubertin hálás volt támogatóinak. Emlékirataiban megemlítette, hogy Magyarországon, Németországban, Csehországban és Angliában példaszerűen működnek a nemzeti olimpiai bizottságok.

Az V. Olimpiai játékok 1912-ben Stockholmban került megrendezésre. A magyar sportvezetők a játékok legitimitását érintő amatőr-profi vitában a mérsékelt álláspontot képviselő Coubertint támogatták.

Az olimpiák története azt tanúsítja, hogy a nehézségek ellenére a stockholmi olimpia (1912) idejében győzött a nemes eszméhez való hűség. Ebben a magyarok erejükön felül támogatták Coubertin törekvéseit. Küzdöttek a játékok legitimitásáért, miközben jó szereplésükkel megnyerték a lakosság és a kormány támogatását.

Jogosan merülhet fel az olvasóban az a kérdés: van-e a szerzőnek határozott álláspontja az olimpizmust illetően. Jó ügyszóhoz kötött-e országunk, sportmozgalmának szekerét egy évszázaddal ezelőtt. A mögöttünk hagyott évszázad sporttörténete sok tanulsággal szolgálhat. Tudomásul kell vennünk, hogy az olimpiai játékok egyrészt fennkölt eszmék hordozói, másrészt nagyon is földi vállalkozások, amelyekhez örömkönnyek és bojkottok társultak, az utóbbi két évtizedben pedig számtalan vizeletminta. Az eltelt évszázadban tehát nagy változások történtek az olimpiai stadionok környékén mind Európában, mind a világ más pontjain. Megjelent például a nők egyenjogúsítása, de szemtanúi vagyunk a világméretű kommercializálódásnak is. Az olimpiai versenyek szolgálták a nácik erőfitogtatását, de egyengették Johnny Weismüller – Tarzan útját Hollywoodba. Pótcsatatér volt a hidegháborúban, színtere volt mészárlásnak is. De színre léptette a modern nőt, a fekete bőrű versenyzőt, egyenjogúként fogadta be az egykor gyarmati országok sportolóit. Ez mind az olimpia játékok, így együtt! Ez mind megfelel az európai gondolatoknak, az európaiságnak.

11. A doppingellenes küzdelem

Az Európa Tanács már a hatvanas években felhívta a kormányok és az ifjúsággal foglalkozó társadalmi szervezetek figyelmét a kábítószer-fogyasztásnak és a sportolók körében rohamosan terjedő doppingeszközök alkalmazásának veszélyeire. Később az Európa Tanács Sportfejlesztési Bizottsága és a Doppingellenes Konvenció Monitoring csoportja kormányzati és nem-kormányzati szervek támogatásával, utóbbiak között kiemelten a nemzetközi szövetségeket koordinált, ellenőrző tevékenységbe kezdtek. A Monitoring csoport az elmúlt évtizedben figyelemre méltó kutatási, elemző munkát is folytatott. Az ET Doppingellenes Konvencióját és a sport etikai kódexét számos európai ország parlamentje ratifikálta ugyan, de a dopping a sportban világméretű elterjedése világméretű intézményrendszernek, egy antidopping viláügynökségnek a felállítását tette szükségessé.

Tulajdonképpen mit jelent a dopping? A holland értelmező szótár szerint a „doop” sűrű folyadékot növényi kivonatot jelent, amit a dél-afrikai bennszülöttek munkaképességük növelésére ittak. Ezt a gyakorlatot a kafferek, a vonatkozó irodalmi források szerint, a XVIII. századtól folytatták. A dopping jelentéstartalma időközben erős változáson ment keresztül. A mai jelentése: anyag, szer bevétele, fogyasztása, eljárás, módszer alkalmazása – verseny alkalmával, vagy a felkészülés idején –, amelyek mesterségesen növelik az emberi teljesítőképességet. A tiltásnak élettani és erkölcsi alapja van. Rombolja a szervezetet és sérti az esélyegyenlőséget.

A XIX. századtól a heroin és a morfin használatáról szólnak feljegyzések. Az előbbi főként a lóversenyezésben, az utóbbi elsősorban az állóképességi sportokban (futás, kerékpározás) vált ismertté. Majd megjelennek a színen az ajzószer, testépítő és

hormonkészítmények. A saját vér levétele és visszavétele a verseny előtt színezi a tarka tablót. Nem kétséges, ennek a gyakorlatnak állj kellett kiáltani.

Az Európai Unió tagállamainak sportért felelős miniszterei 1998-ban paderborn-i, konferenciájukon, majd a nemzetközi olimpiai mozgalom prominenseinek találkozóin konkrétan felmerült a doppingellenes küzdelem világméretűvé kiterjesztése. A kezdeményezést a NOB vállalta.

1998-ban az EU-Bizottság felhatalmazta Viviane Redinget a nevelés és kultúra, valamint sportügyek biztosát, hogy tárgyaljon a NOB illetékeseivel a világügynökség felállítását és működését érintő kérdésekről. A Bizottság üdvözölte a javaslatot, de tartott attól, hogy az intézmény státuszát, működésének szabályait illetően bizonyos feladatok megoldásra várnak. A Bizottság szerint például az ügynökséget hatóságoknak és sportszervezeteknek közösen kell irányítaniuk. Romano Prodi, az EU-Bizottság akkori elnöke szerint is itt volt az ideje annak, hogy EU szintű, összehangolt küzdelmet folytassanak a kormányok és a sportszervezetek a doppingeszközök forgalma és fogyasztása korlátozására, a megelőző intézkedések meghozatalára. 1998 decemberében, a bécsi csúcson a tagállamok elnökei és kormányfői elhatározták a doppingellenes küzdelem gyorsítását, európai méretű kiszélesítését.

Az ügynökség létrehozása kezdeti válasz arra a megdöbbentő botránysorozatra, amely sokkolta a sportvilágot az elmúlt néhány évben. Az ügynökségnek azért kell rendelkeznie egységesen elfogadott vizsgálati eljárással és kritériumokkal, hogy ki lehessen küszöbölni a különböző laboratóriumok gyakorlatából származó eltéréseket és módszereket, a tiltott anyagokat és az ítéleteket illetően.

Az Európai Parlament 1998. december 17-i ülésén olyan határozatot fogadott el, amely szerint támogatja az ügynökség létrehozását, egyúttal kifejezte reményét, hogy az EU-Bizottság az Ügynökségben szerepet kap. Az EU tagországok sportminiszterei ismételtelen megerősítették közreműködési készségüket a Bizottság doppingellenes intézkedéseiben. A NOB elnöke ezek után levelet írt Romano Prodinak, amelyben formálisan is meghívta a Bizottságot, a sportmozgalom képviselőit a dopping ellen küzdő Világügynökség megalapítására. A NOB elnökének az volt az elképzelése, hogy 1999 novemberében a svájci törvények szerint alapítványi formában hozzák létre az ügynökséget. Az alapítás költségeit, valamint a működés beindításának kiadásait a NOB fizette. A Bizottság számára fontos volt, hogy az ügynökség feladatainak ellátásában, státuszának meghatározásában alapvetően, eredendően átlátható és független legyen. Vezető testületének összeállításakor pedig egyenlő arányban szerepeljenek a kormányzati és nem-kormányzati oldal képviselői.

A WADA létrehozása

A World Anti-Doping Agency-t, a Doppingellenes Világügynökséget 1999. november 10-én, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság kezdeményezésére, az Európai Unió Bizottságának, az Európa Tanács Sportfejlesztési Bizottságának, a Nemzetközi Sportszövetségek ernyőszervezeteinek egyetértésével hozták létre, Lausanne-ban.

A szervezet célja a doppingellenes küzdelem világméretű, intézményes segítése, a megelőzés és a felvilágosítás hatékonyságának növelése, valamint tudományos kutató tevékenység ösztönzése, anyagi támogatása, kiemelten a sportorvoslás, a neveléstan és a szociálpszichológia területén.

A szervezet tagjait az olimpiai mozgalom szervezetei, valamint a hatósági, kormányzati, kormányközi szervek delegálják.

A tervezett taglétszám 35 volt (jelenleg 38), az említett két terület küldöttei számának egyensúlya tiszteletben tartásával.

Az ügynökség alapítványként, a vonatkozó svájci törvények szerint jegyezték be.

Az ügynökség létrejöttét a NOB 2000 februári, lausanne-i – Dopping a sportban c.– világkonferenciáján jelentették be.

Az ügynökség az első vezetőségi ülését 2000. január 13-án, Lausanne-ban tartotta. Ezen megállapították, hogy a szervezet tevékenysége:

- a be nem jelentett, versenyen kívüli vizsgálatok,
- az Antidopping Kódex létrehozása,
- a tiltott anyagok listája,
- a doppingteszt eredményének kezelése,
- a sportolók doppingútlevele és
- a laboratóriumok akkreditálás legyen.

Az üléselnök jelezte, hogy 2001. év végéig a WADA működésével, programjával összefüggő költségeket a NOB fedezi. A továbbiakra nézve olyan álláspont alakult ki, hogy az olimpiai mozgalom és kormányzatok egyenlő arányban osztozzanak a költségviselésben.

A Bizottság fontosnak tartotta továbbá azt, hogy az ügynökség tevékenységében képvisellel rendelkező testületek, főként a sportszervezetek, vessék alá magukat az ügynökség szabályainak, fogadják el a vizsgálatok, eljárások kritériumait, standardjait. A fenti elvárásoknak megfelelően készült el az ügynökség működésének céljairól, alapelveiről, fő feladatok felsorolásáról szóló dokumentum. Eszerint:

1. A WADA (World Anti-Doping Agency) küldetésének megfelelően támogatja és nemzetközi szinten koordinálja a doppingellenes harc minden formáját a sportban, egészen annak megszűnéséig. Az ügynökség együttműködik a kormányközi szervezetekkel, kormánysszervekkel, nemzetközi sportszervezetekkel, hivatalos és civil testületekkel, amelyek részt vesznek a doppingellenes küzdelemben, mindenekelőtt a Nemzetközi Olimpiai Bizottsággal (IOC), a Nemzetközi Sportszövetségek Egyesülete (GAISF, most SportAccord), a Nemzeti Olimpiai Bizottságokkal (NOC) és a sportolókkal.

Az ügynökség tehát fő feladatáknént koordinálja a nemzetközi szintre terjedő doppingellenes tevékenységeket.

Az ügynökség közösen elfogadott, hatékony standardokat dolgoz ki, a nemzetközi szinten elismert eljárásoknak megfelelően, különös figyelemmel a versenyen kívüli vizsgálatokra, továbbá a sportolókkal szembeni egyenlő bánásmódra valamennyi sportágban (a hivatásos sportban is) és valamennyi országban. Jóllehet az ügynökség működésében elsőbbséget élvez az élsport, nem zárkózik el a sport bármely szintjén előforduló esetek vizsgálatától.

Az ügynökség segítséget nyújt antidopping-programok kidolgozásában olyan országokban is, amelyekben még nincs megfelelő intézmény, felszerelés, szakmai háttér. Nemzeti és nemzetközi antidopping-szervezetek konfliktusában az ügynökség békítő, jószolgálati szerepet vállal.

Az ügynökségnek felhatalmazása van arra, hogy a doppingellenőrzés korszerűsítésére és harmonizációjára vonatkozóan javaslatokat tegyen az olimpiai mozgalom, ill. a nemzetközi sportszervezetek felé. Felhatalmazása van továbbá arra, hogy véleményt adjon a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnak a nemzetközi szövetségek antidopping tevékenységéről, mennyiben feleltek meg ezek az Olimpiai Mozgalom Antidopping-Kódexének.

2. Az ügynökség a doppingmentes sport tekintélyét törekszik nemzetközi szinten megszilárdítani, miközben védi a sportolók egészségét, ösztönzi az etikai követelmények gyakorlatba ültetését. Ebből írásos anyagokat készít a sportolóknak és a sportorvosoknak.

3. Az ügynökség összeállítja, módosítja, korszerűsíti a tiltott anyagok listáját, a tiltott módszereket a NOB, a nemzetközi sportszövetségek és a nemzeti olimpiai bizottságok közreműködésével. A listát évente legalább egyszer közzé teszi és a lista az illető év január 1-től lép hatályba. Kivéve, ha év közben történik módosítás. A hatályba lépés idejéig ebben az esetben az ügynökség külön határozza meg.
4. Az ügynökség ösztönöz, koordinál, be nem jelentett, versenykívüli dopping teszteket, amennyiben erre elegendő ok merül fel, természetesen az érintett hatóságok és sportszervezetek egyeztetésével.
Az ellenőrzés középpontjában a nemzetközi szinten teljesítő sportolók szerepelnek. Az ellenőrzést elvégezhetik a nemzetközi és hazai sportszervezetek és a feladatra specializált hatóságok is.
5. Az ügynökség kifejleszt, harmonizál és egységesít, tudományos mintavételt és technikai standardokat, eljárásokat az elemzés, felszerelés és referencialaboratórium felállítása érdekében, ugyanakkor védi a magánszférát és a személyes adatokat antidopping ügyekben.
6. Az ügynökség támogatja, ösztönzi harmonizált szabályok, fegyelmi eljárások, szankciók, és más eszközök kidolgozását, alkalmazását, miközben figyelembe veszi a sportolók jogait.
7. Az ügynökség nemzetközi szintű antidopping nevelési programok, prevenciók kidolgozását vállalja, egyúttal támogatja a dopping nélküli sportot az etikai elveknek megfelelően. Konferenciákat, munkaértekezleteket szervez ebben a témában.
8. Az ügynökség saját feladatának tekinti a tudományos kutatások szervezését, koordinálását és anyagi támogatását a doppingellenes küzdelem sikeréért.

A WADA alapszabálya szerint az Alapító Testület összetételében egyensúlynak kell érvényesülni a kormányzati és nem-kormányzati sportszféra képviselőinek, ami a következő módon valósul meg:

- 4 tagot jelöl a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (IOC),
- 4 tagot jelöl a Nemzeti Olimpiai Bizottságok Szövetsége (ANOC),
- 3 tag képviseli a Nyári Olimpiai Játékok Nemzetközi Szövetségeit (ASOIF),
- 1 tag képviseli a Téli Olimpia Játékok Nemzetközi Szövetségeit (AIOWF),
- 1 tagot jelöl a Nemzetközi Sportszövetségek Szervezete (SportAccord),
- 4 tag képviseli a NOB Sportolói Bizottságait (IOC),
- 1 tag képviseli a Nemzetközi Paralimpiai Szövetséget (IPC).

Összesen: 18 fő

Az Alapító Testület önszerveződő csoport. Kijelöli elnökét, alelnökét és titkárát. A titkár személye lehet testületen kívüli.

Hasonló elv érvényesül a WADA Végrehajtó Bizottságában (Executive Committee):

- 1 tagot jelöl a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (IOC),
- 1 tagot jelöl a Nemzeti Olimpiai Bizottságok Szövetsége (ANOC),
- 1 tagot jelöl a Nyári Olimpiai Játékok Nemzetközi Szövetségeit (ASOIF),
- 1 tagot jelöl a Téli Olimpia Játékok Nemzetközi Szövetségeit (AIOWF),
- 1 tagot jelöl a Nemzetközi Sportszövetségek Szervezete (SportAccord),
- 1 tag képviseli a NOB Sportolói Bizottságait (IOC).

Kormányközi szervezetek, kormányzervek, hatóságok és a doppingellenes küzdelemben szerepet vállaló területek a következő megosztásban képviseltetik magukat:

- 5 tag az EU tagállamai képviselőjében,
- 4 tag az afrikai országok képviselőjében,
- 4 tag az amerikai országok képviselőjében,
- 4 tag az ázsiai országok képviselőjében,
- 2 tag az Óceánia képviselőjében.

Összesen: 19 fő

A WADA kidolgozta a minden földrészre érvényes Antidopping Kódexet, amely 2004. január 1-étől lépett érvénybe. A Kódex elfogadása nagy mértékben elősegítette a szabályok egységesítését, és az egyes szervezetek felelősségének megállapítását. Elősegítette a szabályok harmonizálását, így megszűntek azok a problémák, amelyek egyrészt a különböző szabályértelmezések, vagy a szabályok hiánya miatt voltak.

2009. január 1-én lépett életbe a Kódex átdolgozott, javított változata, amely szigorúbb eljárásokat ír elő, de biztosítja, hogy a teszt bármilyen sportágban, bármelyik országban készül, egységes tesztelési eljárás alá kerüljön. Így biztosítja a sportolók számára a biztonságos és fair részvételt a versenyeken.

Magyarországon ezt a feladatot a Magyar Antidopping Csoport látja el. A Csoport és a Nemzetközi Doppingellenes Szervezet (WADA) doppingellenes programjának közös célja:

- A sportolók azon jogának védelme, hogy doppingmentes környezetben sportolhassanak, így biztosítva az egész világon a sportolók egészségét, a sportszerűséget és az esélyegyenlőséget,
- biztosítani az összehangolt, koordinált és hatékony doppingellenes programok meglétét nemzetközi és nemzeti szinten a dopping kimutatása, az elrettentés és a megelőzés terén.

Linkek:

www.wada-ama.org,
www.antidopping.hu